

MEDYADA GÖÇMEN ERKEKLİĞİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

Eskişehir 2022

MEDYADA GÖÇMEN ERKEKLİĞİN TEMSİLİ

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

YÜKSEK LİSANS/ TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mayıs 2022**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN'in "Medyada Göçmen Erkekliğin Temsili" başlıklı tezi **17/ 05 /2022** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Sosyoloji Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

		İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI	
Üye	: Doç. Dr. Hatice Yaprak CİVELEK	
Üye	: Doç. Dr. Kadriye KOBAK	

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

MEDYADA GÖÇMEN ERKEKLİĞİN TEMSİLİ

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2022

Danışman: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

Türkiye, bulunduğu coğrafi konumu sebebiyle Asya ile Avrupa arasında köprü konumundadır. Doğusunda ve güneyinde ağırlıklı olarak çatışma ve istikrarsızlıkların yaşandığı Orta Doğu ve Asya ülkeleri varken, batısında refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkeleri bulunmaktadır. Bu durum Türkiye'nin Ortadoğu ve Asya ülkelerinde yaşanan iç savaşlar ve karışıklıklar nedeniyle ya göçün merkezi olması ya da Avrupa ülkelerine geçişte bir durak olarak kullanılmasına yol açmaktadır. Küresel anlamda ciddi sayıda göç ve sığınma hareketlerinin arttığı bu dönemde, Türkiye de çok sayıda göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Bu fiili durum ülke genelinde bazı kültürel farklılaşmaları ve bir arada yaşama sorunlarını ortaya çıkarır olmuştur. Bu farklılıkları ve sorunları topluma yayan ise yüksek temsil gücüyle medyadır. Göçmenlerle ilgili medyanın kullandığı dil ve söylemler göçmenlere yönelik oluşan tutum ve algının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda önemli bir diğer unsur da toplumsal cinsiyettir. Göçmen ve sığınmacılarla ilgili tutum ve algıların toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl şekillendiğinin anlaşılması uyum sorunlarının aşılması açısından da önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu tez çalışmasının amacı görece daha az araştırılan göçmen erkeklerin medyada temsilleri hakkında eleştirel bir değerlendirme yapabilmektir. Bu amaç kapsamında seçilen üç gazetenin (Hürriyet, Sözcü, Sabah) 2019-2021 dönemindeki ilgili haberleri incelenmiştir. Araştırma bulguları, erkek göçmenlere yönelik haberlerde ayrımcı bir dil kullanıldığına, toplumun göçmenlere bakış açısını olumsuz yönde etkileyebilecek haberlere yer verildiğine, erkek göçmenlerin ağırlıklı olarak suç, şiddet ve cinayet temalı haberlere konu edildiğine ve erkek göçmenlerin haberlerde suçun faili, şüpheli gibi negatif söylemlerle temsil edildiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Erkeklik, Temsil, Eleştirel Söylem Analizi

ABSTRACT

THE REPRESENTATION OF MIGRANT MASCULINITY IN THE MASS MEDIA

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

Department of Sociology

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, May 2022

Supervisor: Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI

Turkey, because of its geographical location, is a bridge position between Asia and Europe. While in its east ve south there is an environment in which predominantly conflict and instabilities have been prevailing, in its west there exist European countries with high levels of welfare and human rights. This reality leads Turkey to be used as a temporary station for migrants or a temporary destination place in the transition to European countries as a result of civil wars and disorders that have been experienced in the Middle East and Asia. In global terms, in an era in which migration and asylum movements have substantially increased, Turkey has been hosting lots of migrants. This de facto situation gives rise to some cultural differences and troubles related to how to live together. These differences and troubles are disseminated to society by the press with its high and strong representative. The language and discourses used by the press in forming attitudes and perceptions about migrants play an important role in the formation of attitudes and perceptions against them. In this context, another important factor is also gender. Moreover, the understanding that how to form attitudes and perceptions concerning migrants and refugees is an important matter in terms of overcoming the coherence problem. Accordingly, the aim of this thesis is to be able to make a critical assessment of the representations of male migrants in media that have been relatively less explored. To do so, the news of chosen three daily newspapers (Hürriyet, Sözcü, Sabah) on the related issue for the period 2019-2021 is looked into. The results of the research point to the fact that a discriminatory language has been used against male migrants, they have been placed in the news negatively affecting the perception of the society against migrants, male migrants have been mentioned extensively in crime-, violence-, and murder-related news, and in this news, male migrants have been shown as if they are offender, rapist, suspect, and the like.

Keywords: Migrant, Masculinity, Representative, Disclose, Critical Discourse Analysis

ÖNSÖZ

Öncelikle değerli danışman hocam Doç. Dr. Filiz GÖKTUNA YAYLACI' nın, bu süreçte danışmanlıktan öteye geçen emeğine, sabrına, özverisine, ilgisine, alakasına ayrı ayrı teşekkür etmeyi borç bilir ve kendisine bana gösterdiği sonsuz desteği için minnet ve şükranlarımı sunarım.

Tezin savunulması anında olumlu geri bildirimleri ile katkı sağlayan ve desteklerini esirgemeyen çok değerli hocalarım Doç. Dr. Hatice Yaprak CİVELEK ve Doç. Dr. Kadriye KOBAK' a teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında desteğini esirgemeyen ve bana güvenen çok değerli eşim Kadir Baki' ye ve zamanımın çoğunu çalışmaya ayırmam nedeniyle benden ayrı kalan kızım Eva' ya, akademik anlamda destek çıkan ablam Arş. Gör. N. Gence Şen Toprak' a ve değerli kardeşim Esra Şen' e sonsuz teşekkür ederim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
(İmza)

Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GÖRSELLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç	5
1.3. Önem.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar	6
2. ALANYAZIN TARAMASI.....	8
2.1. Göç ve Türkiye.....	8
2.1.1. Göç Kavramı.....	8
2.1.2. Başlıca Göç Türleri.....	12
2.1.2.1. İç ve Dış Göç.....	13
2.1.2.2. Gönüllü ve Zorunlu Göç	14
2.1.3. Türkiye'nin Göç Tarihi	15
2.2. Göç ve Toplumsal Cinsiyet.....	21
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	22
2.2.2. Toplumsal Cinsiyette Erkeklik.....	23

2.2.3. Erkeklik Çalışmaları.....	26
2.2.4. Erkeklik Çalışmalarında Göç.....	29
2.2.5. Hegemonik Erkeklik.....	30
2.3. Göç, Medya ve Temsil	33
2.3.1. Medya ve Temsil	33
2.3.2. Medyada Göçmenlerin Temsili	36
2.3.3. Haber Metinlerinde Dil ve Söylem	38
3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli.....	42
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	42
3.3. Verilerin Toplanması.....	44
3.4. Verilerin Analizi	45
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	46
4. BULGULAR VE YORUM.....	48
4.1. Haberlerin Betimsel Özellikleri	48
4.2. Haberlerdeki Söylemin Yapısına İlişkin Bulgular	53
4.2.1. Haber Metinlerinin Dili	53
4.2.2. Haberlerin Konusu.....	55
4.2.3. Haberlerin Öznesi	57
4.2.4. Haberlerde Cinsiyetçi Söylem ve Erkeklik	58
4.3. Örnek Haber Analizleri.....	62
4.3.1. Göçmen Kaçakçılığı/ İnsan Ticareti Konulu Haber Analizi.....	62
4.3.2. Cinayet İntihar Konulu Haber Analizi	65
4.3.3. Diğer Konulu Haber Analizi.....	68
4.3.4. Dolandırıcılık Hırsızlık Gasp Konulu Haber Analizi	73
4.3.5. Göçmen-Sığınmacı-Mülteci Kurtarma Konulu Haber Analizi.....	76
4.3.6. Şiddet/ Darp/ Kavga Konulu Haber Analizi	78

4.3.7. Taciz /İstismar Konulu Haber Analizi	80
4.3.8. İşkence/ Eziyet Konulu Haber Analizi	83
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	87
5.1. Öneriler	97
KAYNAKÇA	99
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3. 1 Gazetelere ait veriler	43
Tablo 4. 1 Haberlerin gazetelere göre dağılımı.....	48
Tablo 4. 2 Haberlerin Yıllara ve Gazetelere Göre Dağılımı	49
Tablo 4. 3 Haberlerin Kategorik Dağılımı.....	51
Tablo 4. 4 Haber Metinlerinin Dili.....	54
Tablo 4. 5 Haber Metinlerinin Yazım Türü	55
Tablo 4. 6 Haberin Öznesine İlişkin Bulgular	57
Tablo 4. 7 Haberde Cinsiyetçi Söyleme İlişkin Bulgular	59
Tablo 4. 8 Hürriyet Gazetesi'nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar	60
Tablo 4. 9 Sabah Gazetesi'nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar.....	60
Tablo 4. 10 Sözcü Gazetesi'nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar.....	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3. 1 Haber Sayısına Göre Gazetelerin Dağılım Oranı **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

Şekil 3. 2 Haberlerin Yıllara Göre Dağılım Grafiği . **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

Şekil 4. 1 Haber Sayısına Göre Gazetelerin Dağılım Oranı.....49

Şekil 4. 2 Haberlerin Yıllara Göre Dağılım Grafiği 50

Şekil 4. 3 Haber Konularının Dağılımı 56

Şekil 4. 4 Metinlerde Yıllara Göre Cinsiyetçi Söylem 59

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 4. 1 Hürriyet Gazetesi: 19 Haziran 2019	62
Görsel 4. 2 Hürriyet Gazetesi: 8 Ekim 2019	65
Görsel 4. 3 Hürriyet Gazetesi: 15 Ocak 2019	68
Görsel 4. 4 Hürriyet Gazetesi: 2 Mart 2021	70
Görsel 4. 5 Sabah Gazetesi: 17 Aralık 2019	73
Görsel 4. 6 Sözcü Gazetesi: 30 Ekim 2021	76
Görsel 4. 7 Sözcü Gazetesi: 16 Ekim 2021	78
Görsel 4. 8 Sözcü Gazetesi: 04 Şubat 2020	80
Görsel 4. 9 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020	83
Görsel 4. 10 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020	85
Görsel 4. 11 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020	85

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
BİK	Basın İlan Kurumu
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
TDK	Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ile çalışmada sık kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Dünya tarihinde hemen hemen her ülkenin göç deneyimi olmuştur ve her zaman da olacaktır. Öyle ki insanlar, yaşadığı mekâna ya göç vasıtasıyla gelmiştir ya da yaşadığı mekânı terk ederek başka bir yere göç etmiştir. Hatta dünya sahnesinde göç hareketleri ile ülkeler keşfedildiği de görülmüştür. İnsanoğlunun var oluşundan günümüze, her dönemde kendini gösteren göç olgusu, dünya genelinde özellikle Ortadoğu’da yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle son yıllarda daha da artmıştır. Söz konusu bu göç olgusundan her anlamda etkilenen ülkelere bir tanesi de Türkiye’dir.

Bilindiği üzere Türkiye coğrafi konumu itibariyle üç kıtayı birbirine bağlamaktadır. Sahip olduğu coğrafi konumun getirdiği birtakım özellikleri aynı zamanda jeopolitik açıdan da önemini artırmakta ve hemen hemen her dönemde göç olgusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Şöyle ki; petrol, doğalgaz gibi doğal enerji kaynaklarına sahip olan ülkeler ile ekonomik bakımdan zengin olan Avrupa ülkelerine yakın olması, iklim özelliklerinin uygun olması, Türkiye’yi hem göçün merkezi (varış ülkesi) hem de göçün durağı (geçiş ülkesi) haline getirmektedir. Kısacası, Türkiye gerek bulunduğu konum gerekse sağladığı imkanlar sayesinde tarihi boyunca hem “göç alan” veya “göç veren” hem de göç hareketlerine “köprü görevi gören” bir geçiş ülkesi olmuştur. Türkiye’nin göç tarihine bakıldığında da bu durum açıkça kendini göstermektedir. Tarihsel süreçte Türkiye, henüz bir imparatorluktan bir ulus-devlet çizgisine geçtiği kuruluş yıllarında uluslararası bir nüfus mübadelesi deneyimi yaşamış ve bu göç ile nüfusunda önemli ölçüde bir yenilenme gerçekleşmiştir. Yine bu yılları izleyen süreçte Türkiye soydaş göçüyle karşılaşmış ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de bir yandan iç göçler yaşanırken diğer yandan da uluslararası işçi anlaşmalarıyla dış göçler yaşanmıştır. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında Türkiye’nin göç deneyimlerinde değişimler yaşandığı görülmüş ve Türkiye bu dönemde göç alan ve göç veren ülke olmanın yanında aynı zamanda başka ülkelere özellikle de Avrupa ülkelerine gitmek isteyen göçmenler için geçiş yapılabilecek adeta “bir göç geçiş ülkesi” olmuştur (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 14). Bu durum göç alan bir ülke

olarak Türkiye'nin de ayrımcılık temelli sorunlarla karşı karşıya gelmesine zemin hazırlamıştır.

Göçmenlerin gittiği ülkelerde birtakım sıkıntılara maruz kaldığı herkesçe bilinen bir gerçektir. Ülkelerini ve bölgelerini terk etme nedenleri ne olursa olsun ya da vardıkları yerde nasıl karşılanırlarsa karşılansınlar göç edenler, özelliklerine bağlı olarak (göçün şekli, zamanı, nedeni, zorunlu ya da istemli olması, göç edenlerin cinsiyetleri, yaşları, göç edilen yerin özellikleri vb.) farklı derecelerde de olsa uyum güçlükleri yaşamaktadırlar (Seguin, 1956: 405'den akt. Gün, 2011: 272). Burada Bauman'ın (2012: 90) göçmenleri nitelendirdiği "sınıf-altı toplumu" kavramına vurgu yapmak yerinde önemli olacaktır. Bauman göçmenleri, "yukarıdakiler" ve "aşağıdakiler" olarak ikiye ayırmış; gidecekleri yerleri kendi istekleri doğrultusunda seçen ve gönüllerince gezenler yukarıdakileri; mecbur kaldıkları için bulundukları bölgeden ayrılanlar aşağıdakileri ifade etmektedir. Buna göre; göç başladığında gidecekleri yeri kendi seçimlerinden ziyade başkalarının seçimine göre belirleyenler aşağıdakiler grubunu oluşturmaktadır (Açıkalın, 2018: 42). Daha çok ülkelerinde çıkan savaş, silahlı çatışma, şiddet olayları nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan bu grubun çoğu ilk sığınma yeri olan komşu ülkeler olmaktadır. Komşu ülkeler olsa dahi özellikle büyük çapta gerçekleşen göç hareketleri neticesinde, göç edinilen bölgelerde; yaşam biçimleri farklılığı, iş imkânları, dil, din-kültür farklılıkları gibi çeşitli nedenler göç eden gruplarda da göç alan toplumlarda da tedirginlikler, sıkıntılar ortaya çıkarabilmektedir.

Yapılan çalışmalarda yoğun göç hareketlerinin toplumun belirli bir kesiminde ciddi tepkiler doğurduğunu göstermişlerdir. Öyle ki, söz konusu bu kesime göre göçmenler hem alışlagelmiş yaşam koşullarını hem de ekonomik ve toplumsal yapıyı değiştirdiği için bir tehdit unsurudur. Buna karşın göçmenler/ mülteciler/ sığınmacılar ise göç ettikleri yerlerde bir arada yaşayarak, göç ettikleri bölgenin yerel halkına karşı sosyal, fiziksel mekân oluşturmak suretiyle kendilerine koruma alanı oluşturmaya çalışırlar. Yukarıda da bahsedildiği üzere aşağıdakiler grubunda yer alan bu göçmenler göç ettikleri bölgede tecrit halinde ve getto yerlerde yaşamaya çalışmaktadırlar. Bu durum aslında yerel halkın göçmenleri bir tehdit olarak görmelerine karşılık göçmenlerin önlem almalarının bir sonucudur (Açıkalın, 2018: 56). Haliyle, göç edenlerin yeni geldikleri bölgede hareketliliği, iletişimi sınırlandığı gibi ötekileşme,

yabancı olma korkusu daha da artmakta ve diyalog imkânsızlaşmaktadır. Bu imkânsızlık temelde dil ve kültür farklılığından kaynaklanmaktadır. Sonuçta farklı etnik gruptan gelen bu grupların geldikleri bölgede yer almak istemeleri, “ev sahibi” olanlar ile “yabancılar” arasında ayrımcılık, ötekileştirme ve imkânları paylaşım konusunda anlaşmazlıklar yaratmaktadır. Göçün, toplumlar üzerindeki anlaşmazlık problemlerinden bir tanesi de toplumsal cinsiyet özelinde kendini göstermektedir.

Tarihsel süreçte, tüm toplumlar kendilerini tanımlamak, tamamlamak, devamlılıklarını sağlamak üzere kendilerine doğada hazır bulunmayan kültürel unsurlar/ ürünler ekleyerek biçimlenmekte ve bu kültürel biçimlemelerin bir ürünü de toplumsal cinsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır (Bingöl, 2014: 108). Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumun yarattığı kültür de toplumsal cinsiyeti belirlemekte, cinsiyet kimliğine ilişkin anlayışlar cinsel eğitim ve tutum erken yaşlarda oluşmaktadır (Alisbah Tuskan, 2012: 445’den akt. Bingöl, 2014: 108). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ile kadın ve erkeğe içinde bulundukları kültüre bağlı olarak belirli rol ve statüler yüklenmiştir. Geçmişten günümüze gelen bu rol ve statüler, toplumların ataerkil bir yapıya bürünmesine ve haliyle kadınların aleyhinde birçok eşitsizliğin doğmasına yol açmıştır. Diğer bir anlatımla biyolojik olarak gelen farklılık, toplumsallaşma süreci içerisinde kadınlık ve erkeklik adı altında manevi bir yapıya bürünmüş, biyolojik olarak kadınlara has unsurlar (doğurganlık, fiziksel-duygusal zayıflık, vb.), toplum içinde kadınların yerlerinin belirlenmesinde, görev ve sorumluluklarının şekillenmesinde olumsuz etkiler doğurmuştur. Genel olarak bakıldığında da toplum içinde şekillenmiş cinsiyet ayrımında kadına biçilen roller hep sakınma, korunma, savunma ve dahası pasiflik üzerine kurgulanmıştır (Bingöl, 2014: 109). Bu bağlamda kadınlık gereğince, çocuk doğurmak, ev işlerini yapmak, çocukların bakımından sorumlu olmak gibi kadın olmanın olmazsa olmaz temel sorumlulukları/unsurları adeta toplumun cinsiyet anlayışının temeline kodlanmıştır. Bu bakış açısı tersten yorumlandığında ise erkeklere, erkeklik adı altında başta güçlü olma, koruma, ev geçindirme, aile babası olma gibi görevler yüklenmektedir. En basitiyle, kendi toplumunun ona yüklediği ev geçindirme sorumluluğun altında olan sığınmacı bir erkek, göç ettiği ülkede gelir elde etme olanaklarının sınırlı olması veya elde ettiği gelirin tatmin edici olmaması gibi nedenlerle erkeklik krizi yaşayabilmektedir (Bozok, 2019: 4). Bu durum bir kadın ya da erkeğin göç ettiği ülkede kendi toplumlarının sınırlarını çizdiği kadınlık ve erkeklik algılarını taşıdığının ve bunları yaşatmaya çalıştığının bir göstergesidir. Göç alan ülkenin toplumu

ise kendi toplumsal cinsiyet algısı perspektifinde sığınmacıları yorumlamakta ve yargılamaktadır. Bu yargılamaları ve yorumlamaları gösteren en iyi organ ise medyadır.

Günümüzün dünyasında, gelişen iletişim teknolojisi ile beraber dünyanın öbür ucundaki olaylardan, gelişmelerden anında haberdar olmak mümkündür. Bu nedenledir ki insanlar gerek görsel gerek yazılı medya araçları ile dünyada olup bitenleri takip etmekte ve gelişen olaylara, gelişmelere ilişkin algı ve tutumları, medyanın kullandığı dil ve söyleme göre şekillenebilmektedir. Diğer bir anlatımla geniş kitlelere hitap edebilme gücünü elinde bulunduran medya, insanların algı, tutum ve davranışlarını da şekillendirebilmektedir. Bunun bir örneği de toplumsal cinsiyet özelinde karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki medyanın söylemi ve dili bulunduğu ülkenin kendi toplumsal cinsiyet algısına göre şekillenmektedir. Bu durum göç olgusunda da karşımıza çıkmaktadır. Sığınmacılara ilişkin kullanılan dil ve söylemler, ev sahibi ülkenin tutum ve algısının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda göçmenlerle doğrudan ilişki kurma şansı olmayan ev sahibi toplumun bireyleri, onlara yönelik bilgiyi medyadan edinmekte dolayısıyla medyanın oluşturduğu algı, toplumun tutum ve davranışlarına sirayet edebilmektedir. Gerek göç alan ve göç veren gerekse de transit bir ülke konumunda olan Türkiye de medyanın bu gücünün görülebileceği ülkelerden biridir.

2010 yılı itibariyle Suriye’de baş gösteren çatışmalar ve siyasi bunalımlar ülkede bir iç savaşa neden olmuş ve insanlar, ülkelerini zorunlu olarak terk etmek zorunda bırakılmıştır. Bu doğrultuda milyonlarca Suriyeli vatandaş başta Türkiye olmak üzere çevre ülkelere sığınmış ve kısa sürede göç kitlesel bir boyut kazanmıştır. Türkiye, bu göç hareketi karşısında tam bir “açık kapı politikası” izleyerek milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bu nedenle göç ve göçmenlere yönelik bilimsel çalışmalar daha da artmıştır. Literatürde Türkiye’nin göç deneyimini ele alan çoğu çalışmanın kadınlara odaklandığı görülmektedir (Buz, 2006; Buz, 2007; Ünlütürk Ulutaş ve Kalfa, 2009; Gökbayrak, 2009; Erdem ve Şahin, 2010; Dedeoğlu ve Gökmen, 2011; Erder, 2011; Özbay, 2012; Demirdizen, 2013; Akalın, 2014; Coşkun, 2014; Yalçın, 2015). Akalın (2014), “Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz” adlı çalışmasında Türkiye’ye, ev işlerinde çalışmak için Eski Sovyet Bloğu ülkelerinden göç etmiş kadınların içerisinde bulundukları sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik koşullar, kurmuş oldukları ulus-ötesi bağlarla ilişkili olarak yaşadıkları süreci

araştırmasında sorunsallaştırmıştır. Buz (2006) ise çalışmasında, kadın ve göç ilişkisini sorunsallaştırmıştır. Ünlütürk Ulutaş ve Kalfa (2009) ise “Göçün kadınlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri” başlıklı çalışmada, göçmen kadınların yoğun olarak yer aldıkları ev hizmetleri ve fuhuş sektörlerinde maruz kaldıkları olumsuz koşullar ile örgütlenme olanakları ve deneyimlerini irdelenmiştir.

Buna karşın göç sürecinden etkilenen diğer bir unsur olan erkeklerin, literatürde kadınlar kadar fazla odaklanılmadığı için gölgede kaldığı görülmektedir (Bozok, 2019; Kendir Gökcan, 2019; Göktuna Yaylacı ve Çarpar, 2019; Korkmaz ve Avcı, 2020). Genel çalışmaların aksine bu çalışmanın temel sorunsalını, ataerkil bir yapıya sahip Türk toplumu özelinde göçmen erkeklerin Türk yazılı basınında nasıl temsil edildiği oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu tez çalışmasının temel amacı görece daha az araştırılan göçmen erkeklerin medyada temsilleri hakkında eleştirel bir değerlendirme yapabilmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Erkek sığınmacıların konu olduğu haberlerin, yıllara ve gazetelere göre dağılımı gibi betimsel özellikleri nelerdir?
2. Erkek sığınmacıların konu olduğu haberlerin dili genel anlamda nasıldır?
3. Erkek sığınmacılar hakkındaki haberlerdeki söylemin yapısı nasıldır?
4. Erkek sığınmacılar hakkındaki haberlerin söylemin arka planında yer alan düşünceler açısından özellikleri nelerdir?

1.3. Önem

İnterdisipliner bir alan olan sosyolojide, göç gibi toplumsal açıdan önemli nedenlere dayanan ve önemli sonuçlar doğuran olayların, olguların; farklı açılardan analiz edilmesi söz konusudur. Diğer bir anlatımla sosyoloji, toplumsal olay ve olguları daha derin incelemekte ve bunu yaparken birçok alandan beslenmektedir. Bu bağlamda “göç” kavramını sosyoloji disiplininde mekânsal yer değiştirmenin ötesine taşınarak ekonomiden güvenliğe, eğitimden toplumsal cinsiyete kadar farklı açılardan ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Literatürde Türkiye’nin göç deneyimini toplumsal cinsiyet bağlamında ele alan birçok çalışma vardır ancak kadın ve çocukların göçten daha fazla etkilenmesi sebebiyle toplumsal cinsiyet temelindeki çalışmalar genel itibarıyla kadın

ve çocuklar çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Buna karşın göç sürecinden etkilenen diğer bir unsur olan erkeklerin, literatürde kadın ve çocuklar kadar fazla odaklanılmadığı için gölgede kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın; yazılı basın haberlerinde sığınmacı, mülteci veya göçmen erkeğin genel itibarıyla nasıl temsil edildiğinin ortaya konması ve gazetelerdeki farklı söylemlerin/tutumlarının tespit edilmesi bakımından önem arz ettiği, konuya ilişkin araştırma yapacak kişilere güncel/ayrıntılı veriler sunarak alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.Sınırlılıklar

Çalışma Türkiye’de yayımlanan yıllık toplam tirajı ve dolayısıyla okuyucu kitlesi en yüksek üç gazetenin (Hürriyet, Sabah, Sözcü) 2019, 2020 ve 2021 yıllarında yayımlanan haberleri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırmada dikkate alınan gazetelerin verilerine online internet erişimiyle ulaşılmış olup, haberler “mülteci, sığınmacı, göçmen” anahtar kelimeleri özelinde taranmıştır. İncelenen haber metinlerinin hepsi haber değeri taşıyan haberler olup, köşe yazısı, video gibi haber unsurları çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Göçmen: Göç Terimleri Sözlüğü’ne göre uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı mevcut değildir. Ancak göçmen teriminin “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın ilgili kişinin kendi hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları içerdiği kabul edilmektedir.

Mülteci: Uluslararası Göç Örgütü’nün tanımına göre mülteci, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin tüzüğündeki kriterlere uygun olan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletlerin korumasından yararlanmaya hak kazanan kişidir.

Sığınmacı: Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre sığınmacı, ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir.

Toplumsal Cinsiyet: Biyolojinin kodladığı maddi bedenlere manevi anlamlar yükleyerek onları kültürel olarak tanımlamak ve ayırmayı ifade eder. Farklı bir anlatımla kadın ve erkeği, kadınlık ve erkeklik denen rol ve statüler bütünüyle özdeşleştirmektir (Bingöl, 2014: 108). Toplumsal cinsiyeti, “insanların kadın ve erkek olarak, üremeye dayalı bölünmesi dahilinde ve bölünmeyle ilgili olarak örgütlenmiş pratik” olarak tanımlamak da mümkündür (Connell, 1998: 190).

Erkeklik: “... bir biyolojik cinsiyet olarak erkeğin toplumsal yaşamda nasıl duyup, düşünüp, davranacağını belirleyen, ondan salt erkek olduğu için beklenen rolleri ve tutum alışları içeren bir pratikler toplamıdır” (Kepekçi, 2012: 74'den akt. Sezer Şanlı, 2019: 292).

Söylem: Bir meta-eylemi olup; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçleri ihtiva etmektedir. Farklı bir anlatımla söylem, Farklı yaklaşımlara dayanarak farklı açıklamalar getirilmesi mümkün olan bir kavramdır. Söylem, sosyal hayatın tüm yönleri (sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik vb.), ile ilintili bir kavramdır (Sözen, 1999'dan akt. Çelik ve Ekşi, 2013: 100).

2. ALANYAZIN TARAMASI

2.1. Göç ve Türkiye

Çalışmanın bu bölümünde göç kavramının tanımı açıklanmış, başlıca göç türlerine değinilerek Türkiye'nin göç tarihine ilişkin literatür taraması yapılmıştır.

2.1.1. Göç Kavramı

Son zamanlarda hem ulusal hem de uluslararası nedenlerle göç hareketleri artmaya ve süreklilik arz etmeye başlamıştır. Bu durum o denli büyük bir hal almıştır ki Castles ve Miller 'in (2008) ifadesiyle bu çağ adeta bir 'göçler çağı' dır. Göç tarihine bakıldığında da hemen hemen her dönemde büyük göç hareketlerinin yaşandığı görülebilmektedir. Bilinen en eski ve büyük çaplı göç hareketi Kavimler Göçü' dür. Yaklaşık beş yüz yıl kadar önce doğudan başlayan ve batıya doğru akan insan seli, tüm "dünyada demografik, sosyal, kültürel, siyasi değişime hatta ırkların karışmasına neden olmuştur. Bununla birlikte Asya, Avrupa, Amerika gibi kıtaların keşfedilmesiyle insanlar bu kıtalara doğru göç etmişlerdir. Ayrıca sanayileşmeyle birlikte artan pazar ve hammadde arayışı, sömürgecilik faaliyetleri, yayılmacı faaliyetlerle de göç hareketleri farklı özellikler kazanmıştır (Demirhan ve Aslan, 2015: 27).

Tarihten günümüze toplumları bu denli etkileyen bu olgu için birçok tanım yapılmaktadır. Göçü, en yalın haliyle bireysel veya kitlesel bir yer değiştirme hareketi şeklinde tanımlamak mümkündür. Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'ne göre göç, "uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri" şeklinde tanımlanmıştır (http-1). Türk Dil Kurumu (TDK) ise göç kavramını "ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" şeklinde tanımlamaktadır (http-2). İnsanlığın en eski tarihinden bu yana devam eden göç, Akkayan'ın (1979: 20) ifadesiyle "bireylerin yaşamlarının bir kısmını veya tamamını geçirmek üzere bir yerden başka bir yere bir süreliğine veya süresiz olarak yapmış oldukları yer değiştirme hareketidir". Castles ve Miller'e (2008: 30-31) göre ise göç, "kitlesel olarak gerçekleşen, kaynak (göç veren) ve hedef (göç alan) ülkelerdeki

insanları etkileyen ve etkileşimlere açık olan dinamik bir olgudur”. Çağlayan’a (2015: 193) göre de göç, “büyük sosyal etkiler yaratan toplumsal bir hareketlilik” tir.

Göçe ilişkin farklı bir tanım da Türkyılmaz’dan (1998: 24) gelmektedir. O’na göre göç “belli bir zaman ve mekândaki insanların gönüllü, gönülsüz, sosyal veya siyasi şartlardan ötürü bir mekân değişikliği olup; bu değişikliğin sonucunda sosyo-kültürel değişmelerin meydana geldiği bir sosyal hareketlilik”tir (Türkyılmaz, 1998: 26). Yalçın da (2004: 13) göçü; “ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafi, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi” şeklinde tanımlamaktadır.

“Nüfusun, kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmesi” ifadesi ise Lee’nin (1966: 16) literatüre kattığı göç tanımlamalarından bir tanesidir. Tek yönlü bir yer değiştirme olayı olan göçe ilişkin bir başka tanım ise, “yeni yerleşim yerlerine ve topluluklar içine bireylerin veya grupların sembolik veya siyasi sınırlar boyunca daimî hareketler” (Marshall, 1994: 329) şeklindedir. Bir başka göç tanımı ise Kurt (2006: 149) tarafından bireylerin veya grupların içinde yaşadıkları coğrafi mekânı ve sosyo-kültürel çevreyi terk ederek başka bir coğrafi mekâna ve sosyo-kültürel çevreye girmesi şeklinde ifade edilmiştir.

Göçün tanımı konusunda bir uzlaşıya varılamadığı gibi, göç olgusunun türlerinde de bir uzlaşa bulunmamaktadır. Ancak genel düşüncede uluslararası göç olgusunu devlet-merkezli ve göçmen-merkezli bakış açılarıyla ele almak mümkündür. Bu bağlamda devlet-merkezli bakış açısıyla yapılan sınıflandırmada göç, devletler tarafından istenen ve istenmeyen göç olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Devletler tarafından istenen göç, ülkelerin menfaati doğrultusunda ekonomilerine sağlanacak katkı için duyulan emek ihtiyacıyken, ülkeler tarafından istenmeyen göç ise uluslararası hukuka göre kabul edilmek zorunda kalınan iltica, aile birleşimi yoluyla gerçekleşen göç hareketleridir. Göçmen merkezli bakış açısı ile yapılan sınıflandırma “zorunlu ve gönüllü göç” şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kişilerin kendi rızasıyla ülkesinden, başka bir ülkeye gerçekleştirdiği göç süreci gönüllü iken; savaş, sürgün, çatışma, kıtlık, deprem, sel gibi faktörlerden kaynaklanan nedenlerden dolayı kendi ülkelerini bırakıp başka bir ülkeye göç etmeye zorunlu bırakılması ise zorunlu göçtür (Şemşit, 2018: 19). Başka bir sınıflandırmada ise göç; oluşum nedenlerine, süresine, mesafesine ve göçün yapıldığı yerin özelliğine göre farklı göç türlerine ayrılmıştır.

Herhangi bir göç hareketi oluşum nedenlerine göre “gönüllü” veya “zorunlu” şeklinde olurken, süresine göre “geçici (mevsimlik)” veya “sürekli (kalıcı) göç”, mesafesine göre “iç veya dış göç”, göçün yapıldığı yerin özelliğine göre ise “kırdan kente”, “kentten kıra”, “kırdan kıra”, “kentten kente göç” şeklinde olabilmektedir (Şemşit, 2018: 278-279).

Tüm bu tanımlamaların ve sınıflandırmaların paydasında “mekânsal değişiklik/yer değiştirme” unsuru ön plana çıkmaktadır. Ancak göç her ne kadar yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da içerisinde sosyal, kültürel, politik unsurlar da barındırdığından; aslında toplumu oldukça etkileyen sosyal bir olgu olarak ta görülmektedir (Sayın vd. 2016: 2). Yaşanan uluslararası göç hareketleri farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin veya grupların ekonomik, kültürel, siyasi ve sosyal bağlamda bir etkileşim içine girmelerine neden olmaktadır. Zira uluslararası göçte farklı kültürlerin bir parçası olan bireyler veya gruplar ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel anlamda zorunlu bir etkileşimi gerçekleştirmektedirler (Aktaş ve Gölçür, 2017: 239). Bir başka anlatımla, mekânsal değişiklik göç eden insanlarda (göçmen/ muhacir) ve göç edilen toplumlarda birtakım sosyal, kültürel, ekonomik vb. etkiler oluşturmaktadır. Haliyle, kolektif bir eylem olan göç; göç alan ve göç veren ülkeyi ve hatta dünya ülkelerini ve bunların toplumunu hemen hemen her yönden etkilemektedir (Castles ve Miller, 2008: 29).

Göçün nedenleri ne olursa olsun, bu olay/olgudan en çok etkilenen yine göç eden kimselerdir ki bunlar göçmenler, vatansızlar, sığınmacılar ve mülteciler olarak tanımlanmıştır. Göçü deneyimleyen kişi olan bu kimseler, göç sonucu yeni bir mekân ve kültür içine girmektedir. Işık’ın da (Işık, 2018: 33) belirttiği gibi, göç sonucunda oluşan mekân farklılığı bireylerin ekonomik ve kültürel değerleri ile aidiyetlerinde değişikliklere sebebiyet vermektedir.

Uluslararası anlamda genel kabul gören bir tanım olmamakla birlikte, BM Göç Terimleri Sözlüğü’nde göçmen için “tamamen ekonomik sebeplerle veya hayatlarını maddi yönden iyileştirme amacıyla menşe ülkelerini terk eden kişiler” ([http-3](http://3)) tanımı yapılmaktadır. Diğer bir tanımlama ise kendi iradesiyle, herhangi bir baskı olmaksızın maddi, sosyal, dini, siyasi yahut gelecek kaygısı gibi nedenlerle başka bir bölgeye ya da ülkeye göç edenlerdir şeklindedir (Asar, 2004: 236). Burada ağırlıklı neden genellikle ekonomik olmaktadır. Bu kişiler başta ekonomik sebepler olmak üzere bulunduğu ülkeyi terk edip başka ülkelere yerleşenlerdir. Türkiye’de ise göçmen olarak kabul

edilecekler, 5543 Sayılı yeni İskân Kanunu'nda belirtilmiştir. Buna göre Türkiye'de göçmen olarak kabul edilebilmek için Türkiye'ye yerleşmek amacıyla gelmek, Türk soyundan gelmek, Türk kültürüne bağlı olmak zorunludur. Türkiye'de; göçmen vizesiyle, yabancı bir pasaportla gelip göçmen talebinde bulunularak ya da Türkiye'ye iltica etmek suretiyle göçmen talebinde bulunulabilmektedir (Urk, 2010: 19).

Türkiye'ye; bazı Orta ve Batı Asya ülkelerinden olan Hindistan, Afganistan, Pakistan, İran ve Irak ile bazı Ortadoğu ve Batı Asya ülkelerinden olan Suriye, Sudan, Tunus, Filistin ve Cezayir'den gelen göçmenlik talepleri bulunmaktadır. Buna bağlı olarak talepte bulunanlar, içinde bulunduğu coğrafi konumunun özelliği ile başta Avrupa ülkeleri olmak üzere ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelere varabilmek amacıyla transit bir göç güzergahı olarak kullanmaktadırlar.

Mülteci ve sığınmacılar ise farklı statüdedirler. Sığınmacı çeşitli sebeplerden dolayı kendi ülkesini terk etmek zorunda kalan ve başka bir ülkeye gidip iltica talebinde bulunan kişidir. Diğer bir anlatımla ülkesi dışında sığınma talebinde bulunan lakin hukuki anlamda mülteci statüsü almamış kişi olarak tanımlanabilmektedir (Çiçekli, 2014: 246). Mülteci ise ülkelerin sığınma talebini değerlendirdiği, uluslararası ve iç hukuk kurallarını temel alarak sığınma hakkı verdiği kişilere denmektedir (Acer, Kaya ve Gümüş, 2010: 14'den akt. Acioğlu, 2019: 18). Cenevre Sözleşmesi; mültecinin tanımını, yasal hakların ve sorumluluklarını belirleyen en birincil yasal belge olup, söz konusu belgeye göre ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan insanların temel hak ve hürriyetlerine erişebilmeleri için koruma altına alınmaları gerektiğinden bahsedilmiştir (Cenevre Sözleşmesi, 1951: 53-http-5). Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi mülteciyi, “vatandaşı olduğu devletin ülkesinde meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” kişi şeklinde tanımlamaktadır (Çelikel ve Gelgel, 2014: 31'den akt. Dost, 2014: 27). Birleşmiş Milletler ise “Menşe ülkesi dışında bulunan; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti, ya da siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen ya da zulüm korkusu nedeniyle ülkesine

dönmek istemeyen kişi” şeklinde bir mülteci tanımı yapmış ve bu tanım Cenevre Sözleşmesi’nde yer alarak, uluslararası düzeyde kabul görmüştür. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere mülteciler uluslararası koruma alma hakkına sahiptirler.

2.1.2. Başlıca Göç Türleri

Literatüre bakıldığında farklı göç tanımları ile karşılaşılmaktadır. Farklı tanımlamalara sahip bu göç olgusunun türleri açısından da bir uzlaşa bulunmamaktadır. Genel düşüncede uluslararası göç olgusunu devlet-merkezli ve göçmen-merkezli bakış açılarıyla ele almak mümkündür. Bu bağlamda devlet-merkezli bakış açısıyla yapılan sınıflandırmada göç, devletler tarafından istenen ve istenmeyen göç olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Devletler tarafından istenen göç, ülkelerin menfaati doğrultusunda ekonomilerine sağlayacaklar için duyulan emek ihtiyacı iken devletler tarafından istenmeyen göç ise uluslararası hukuk çerçevesinde kabul edilmek zorunda kalınan iltica, aile birleşimi yoluyla gerçekleşen göç hareketleridir. Göçün göçmen perspektifinden tasnife tabi tutulması durumunda karşımıza “zorunlu göç- gönüllü göç” ayrımı çıkmaktadır. Kişilerin kendi rızasıyla ülkesinden, başka bir ülkeye gerçekleştirdiği göç süreci gönüllü iken; savaş, sürgün, çatışma, kıtlık, deprem, sel gibi faktörlerden kaynaklanan nedenlerden dolayı kendi ülkelerini bırakıp başka bir ülkeye göç etmeye zorunlu bırakılması ise zorunlu göçtür (Şemşit, 2018: 18-19). Başka bir sınıflandırmada ise göç; oluşum nedenlerine, süresine, mesafesine ve göçün yapıldığı yerin özelliğine göre farklı göç türleri ayrılmıştır. Herhangi bir göç hareketi oluşum nedenlerine göre gönüllü veya zorunlu olurken, süresine göre geçici (mevsimlik) veya sürekli (kalıcı) göç, mesafesine göre iç veya dış göç, göçün yapıldığı yerin özelliğine göre ise kırdan kente, kentten kıra, kırdan kıra, kentten kente göç olabilmektedir (http-4). Göçün hem çok boyutlu hem de karmaşık bir yapıya sahip olması kavramın farklı tanımlarına ve sınıflandırmalarına rastlanmasına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada gün geçtikçe göç hareketlerinin daha karmaşık hale geleceğini söylemek de yanlış olmayacaktır. Ancak bu tez çalışması özelinde göç çeşitleri, i) iç-dış göç, ii) zorunlu-gönüllü göç olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulacak ve bu eksenle değerlendirmeler yapılacaktır.

2.1.2.1. İç ve Dış Göç

En yalın tabiriyle ülke içinde gerçekleşen nüfus hareketliliği olarak tanımlayabileceğimiz iç göç için daha spesifik olarak bir ülkenin, köy, kasaba veya kent gibi yerleşim yerleri arasında gerçekleşen nüfus hareketliliği denebilir (Keleş, 1998: 50-63). Ülke içinde yaşayan insanların ikametgâhlarının iki genel nüfus sayımı arasında aynı ülke içinde değişmesi de yine iç göç için yapılan tanımlar arasındadır (Tekeli, 2008: 173). Başka bir tanımda ise iç göç, “bir ülkede yaşayan insanların yaşadığı bölgeyi, ortamı bir yıldan az olmamak üzere değiştirmesi” şeklinde ifade edilmiştir (Bülbül ve Köse, 2010: 77). İç göçe ilişkin tüm bu tanımlamalardaki ortak nokta, yer değiştirmenin belirli bir ülkenin fiziksel sınırları içerisinde gerçekleşmesi ve belirli bir zaman dilimi içinde olması gerçeğidir (Yurdakul, 2019: 24). Bireyleri yaşadıkları ülke sınırları içerisinde hareket etmeye, ikametgâh değiştirmeye zorlayan itici ve çekici etkenler bulunmaktadır. İnsanları bir köyden, kasabadan ya da bir kentten başka bir köye, kasabaya ya da kente göç etmeye zorlayan itici etkenler arasında işsizlik başta olmak üzere düşük gelir seviyesi ve tarımsal yetersizlikler gösterilmektedir. Çekici etkenler ise istihdam olanaklarının fazlalığı, yüksek gelir seviyesi, akraba ilişkileri gibi unsurlardır (Çelik, 2006: 151-155). Tüm bu itici ve çekici etkenler arasında iç göç, dört farklı vuku bulmaktadır (Özdemir, 2008: 23): i) kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru, iii) kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru, iii) kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru iv) kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru gerçekleştirilen göçler

Söz konusu bu yer değiştirmenin birtakım sonuçları da ortaya çıkmaktadır. Bölgeler arası nüfus dengesizliği, kentleşme sorunları (trafik sıkışıklığı, çarpık kentleşme vb.) toplumsal ilişkide etkileşim problemleri, altyapı yetersizliği gibi sorunlar gün yüzüne çıkabilmektedir.

Uluslararası göç diğer adıyla dış göç, genel olarak bireyin yaşadığı ülke sınırlarının dışında başka bir ülkeye iş, kaliteli yaşam, öğrencilik faaliyetleri, eğitim-öğretim fırsatları, akraba ilişkileri gibi nedenlerle süreli ya da süresiz olarak taşınması, yer değiştirmesi şeklinde tanımlanabilir. Bir başka tanımlamada ise bir ülkenin fiziksel sınırlarının geçilmesinden ziyade siyasi sınır geçişi vurgulanmakta olup, ülkelerin siyasi sınırlarının geçilmesi, dış göç olarak ifade edilmektedir (Sezer ve Şanlı, 2017: 17). Dış göçlere ilişkin ilk tarihi örnek 4. yüzyıla kadar inmektedir. Söz konusu dönemde Hunların Karadeniz’in kuzeyine, buradan kaçan German kavimlerinin de bugünkü Arap

devletlerinin var olduğu topraklara yerleşmeleri, tarihteki en büyük göç akışı olan Kavimler Göçü'nü başlatmıştır. Amerika kıtasının keşfiyle de göçler kıtalar arası bir boyut kazanmıştır (Aksoy, 2012: 293). Günümüzde dış göçe ilişkin en güzel örnek ise Suriye'de, Afganistan'da, Pakistan'da ortaya çıkan iç savaş nedeniyle, bu bölgelerde yaşayan insanların başka ülkelere gitmek zorunda kalması gösterilebilir.

2.1.2.2. Gönüllü ve Zorunlu Göç

Göçlerin birçok nedeni olabilmektedir. Ancak bireyleri göç etmeye/göçü düşündürmeye/göçe teşviğe iten nedenler bazı durumlarda bireyin iradesine bağlı olduğu gibi bazı durumlarda ise iradeleri dışında gerçekleşebilmektedir. İşte bu durumda zorunlu ve gönüllü göç kavramı ortaya çıkmaktadır. Gönüllü göç adından da anlaşılacağı üzere, bireyin daha iyi olanaklara sahip olmak, daha iyi yaşayabilmek gibi amaçlarla gerçekleştirdiği göçlerdir (Sayın vd. 2016: 3). Dış göç; belirli bir ülkeye ilişkin merakı gidermek, maddi açıdan daha refah bir seviyeye ulaşmak, istihdam olanaklarından faydalanmak, ülkenin sunduğu fırsatlardan istifade edebilmek, kariyer hedefleri, akrabalarla bir arada yaşama arzusu, dini sebepler gibi amaçlar doğrultusunda yapılabilmektedir (Özyakışır, 2013: 15). Sebeplerden de anlaşılacağı üzere bireylerin iradelerine bağlı bir göç türüdür ve bireylerin iç dünyaları göçü başlatmaktadır (Özdemir, 2008: 20).

Zorunlu göç ise, gönüllü göçün aksine, bireylerinin iradeleri dışında gerçekleşmekte ve bireyleri göçe zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda zorunlu göç için devletin ya da eşdeğeri olan bir sosyal kurumun yarattığı itme etkisiyle ortaya çıkan göç tanımı yapılabilir (Özcan, 2016: 194). Zorunlu göçe neden olan itici etkenler arasında doğal afetler, savaş, kıtlık, güvenlik problemleri, devlet rejimleri, siyasi-dini baskılar gösterilebilir. Castles'e (2003: 11) göre özellikle soğuk savaş sonrası zorunlu göç hareketliliği fark edilir derecede artmaktadır. Dolayısıyla Castles (2003: 14) zorunlu göçün en açık nedeni olarak Soğuk Savaş göstermektedir. Zorunlu göçü diğer göç türlerinden ayıran en önemli unsur söz konusu göç nedenlerinin yaşanmış olmasıdır. Diğer bir anlatımla zorunlu göçte kişilerin göçe itilme durumları gerçekleşmiştir (Yurdakul, 2019: 26). Örneğin yakın tarihimizde Suriye'de başlayan iç kargaşalar neticesinde, bu bölgenin insanları hayatta kalabilmek için göç etmeye mecbur kalmışlardır. Yine Ukrayna Rusya arasında başlayan savaş, Ukrayna halkının

bulundukları bölgeyi terk etmelerini gerektirmiş ve bazı insanlar komşu ülkelere göç etmişler/ etmeye devam etmektedirler.

2.1.3. Türkiye'nin Göç Tarihi

Türkiye'nin göç serüveni Osmanlı Devleti'nden bu zamanına kadar devam etmektedir. Osmanlı Devleti'nin uyguladığı hoşgörü politikası, insanların Osmanlı Devleti'ne zaman zaman küçük gruplar halinde (Bavyera'dan gelen Aşkenaz Yahudileri gibi) zaman zamanda kitleler halinde (Ruslardan kaçan yaklaşık bir milyon Çerkez gibi) göç etmelerine neden olmuştur (Demirhan ve Aslan, 2015: 29). Bununla birlikte bazı savaşlardan yenilgiyle çıkması, toprak kaybetmesi ve dolayısıyla ülke nüfusunun sürekli azalmasına giden süreçlerde ise liberal bir göç politikasıyla din, mezhep, etnik köken farkı gözetmeksizin göçmenleri kabul etmiş ve ülkenin değişik bölgelerine yerleştirmiştir (Kale, 2015: 155). Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Türk soyundan gelen insanlar Anadolu'ya yerleşmeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilanıyla Türkiye'ye en yoğun göç veren ülkeler arasında Bulgaristan, Romanya ve Sırbistan gösterilmektedir. Balkanlarda ortaya çıkan rejim değişiklikleri yaşanan Türk kökenli balkanlar ile diğer milletler arasında yaşanan çatışmalar Türkiye'ye doğru kitlesel anlamda göç dalgalarına neden olmuştur. Bu ve benzeri sebeplerde Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısı, 1923-1938 yılları arasında 700-800 bin kişi gibi oldukça yüksek bir sayıya ulaşmıştır (Çağaptay, 2002: 223). Bununla birlikte, ülkenin kalkınması için gerekli nitelikli insan gücüne hemen ulaşabilmek, olası bir isyan veya savaş durumunda ülkeyi hazır kılabilmek gibi ulusal güvenliği ilgilendiren nedenlerle kısa bir zaman dilimi içinde nüfusun artmasını sağlayacak bir nüfus politikası izlenmiştir. Sonuç itibarıyla hem izlenen nüfus politikası hem göçler ile 1923- 1960 döneminde başta Bulgaristan olmak üzere Yunanistan, Romanya, Azerbaycan, Doğu Türkistan, Irak, Afganistan, İran gibi ülkelere Türkiye'ye yaklaşık olarak 1,5 milyon kişi göç etmiştir (Geray, 1962: 27-29). Bu dönemde ayrıca yaşanan iç göçler nedeniyle şehirleşmeler artarken diğer yandan da uluslararası işçi anlaşmalarıyla dış göçler yaşanmıştır. Avrupa'da gerçekleşen sanayileşme atağı ve iş gücüne duyulan ihtiyacın bir sonucu olarak Almanya, Hollanda Fransa gibi sanayileşmiş Batı Avrupa ülkeleri Türkiye'den işçi talep etmişler ve Türkiye 1960'lı yıllarda başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine göçmen işçi göndermeye başlamıştır.

Göç olgusunun bu denli merkezinde yer alan bir ülke olması, Türkiye’yi birtakım uluslararası yükümlülüklerin içine de sokmuştur. Bu yükümlülükler de “1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi” ve “1967 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol” çerçevesinde ortaya çıkmıştır.

Cenevre Sözleşmesi uluslararası hukukta insan haklarının standartlarının tasvir eden önemli anlaşmalardan bir tanesidir. Bu sözleşmede mülteci-sığınmacı tanımlamalarının ayrımı yapılmış olmakla birlikte, tanıma coğrafi ve tarihsel anlamda sınırlamalar getiren, mültecilerin hakları ve sorumluluklarını belirleyen en temel mevzuat olarak göze çarpmaktadır. Bu sözleşme mülteciyi; “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan, bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi” şeklinde tanımlamaktadır. Mülteciler, uluslararası hukukça tanımlanmakta ve hakları korunmaktadır. Sığınmacı ise “uluslararası koruma arayan, başvuruda bulunduğu ülkede yetkili makamlarca başvurusu henüz sonuçlandırılmamış, yani henüz resmi olarak mülteci statüsü verilmemiş” kişiler için kullanılmaktadır. Bu sözleşmeye göre mültecilerin kabulü konusunda devletlere herhangi bir sorumluluk yüklenmezken, sığınma hakkı tanındıktan sonra yapılması gerekenler konusunda bağlayıcılık taşımaktadır. Bu sözleşmenin en göze çarpan hükmü mültecilerin geri iade edilmemesi (zorla geri göndermeme) hükmüdür. Buna göre, mültecilerin hayatları ve özgürlükleri tehdit altındayken, sınır dışı edilmemeleri gerekmekte, korunmanın sağlanmasından öncelikle devletler sorumlu tutulmaktadır (UNHCR, 2016- [http-6](http://6)).

Türkiye 1951 yılında coğrafi sınırlama ile imzaladığı Cenevre Sözleşmesi ile Avrupa ülkesi haricinden gelen ve bir başka ülkeye göç etmek isteyen kişilere geçici uluslararası koruma sağlamak ve Avrupa’dan gelenleri mülteci olarak kabul etmektedir. Suriyeliler için “geçici koruma”, diğer ülke sığınmacıları için ise farklı uluslararası koruma türleri olan ve “şartlı mülteci” veya “ikincil koruma” olarak adlandırılan statüler verilmektedir.¹ Irak, Pakistan, İran, Afganistan gibi ülkelerden iltica talebiyle Türkiye’ye sığınanlar coğrafi sınırlama nedeniyle mülteci statüsüne sahip olamamaktadırlar.

¹Kavram kargaşası yaşanmaması adına, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde genel olarak sığınmacı ifadesi kullanılmıştır.

1980’li yıllara gelindiğinde Türkiye’nin doğu komşularında meydana gelen siyasi krizler, rejim değişiklikleri, savaşlar, kargaşalar, o ÷lkelerde yaşayan insanları Türkiye’ye doğru göç etmeye zorlamıştır (Erder, 2014: 53-58). Ayrıca Türkiye’nin son yıllarda gelişen ekonomisi, cazibe ve fırsatların artması, insani değerlere verilen önem, göçmenlere karşı sergilenen tutumlar gibi bir dizi önemli faktörler Türkiye’yi göç veren ÷lke ya da geçiş ÷lkesinden ziyade hedef ÷lke konumuna yerleştirmiştir. Küresel anlamda ciddi sayıda göç ve sığınma hareketlerinin arttığı bu dönemde, Türkiye çok sayıda göçmene / sığınmacıya / m÷lteciye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı göçmen / sığınmacı / m÷lteci çoğunlukla Suriyelilerden, Afganlardan, Pakistanlılardan, Iraklılardan, Filistinlilerden oluşmaktadır (GİGM, 2021-http-7). Bugün gelinen noktada Türkiye, ağırlığını Suriyelilerin oluşturduğu dört milyonun üzerindeki göçmen sayısı ile “dünyanın en büyük göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan ÷lke” konumundadır (UNHCR, 2021-http-8).

Özellikle 2010 yılında Suriye’de ortaya çıkan iç savaş neticesinde milyonlarca Suriyeli başta Türkiye olmak üzere çevre ÷lkelere sığınmış ve kısa sürede göç kitlesel bir boyuta bürünmüştür. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (GİGM) 2021 yılı verilerine göre —ki bu veriler biyometrik verilerle de sabittir— Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikası neticesinde bugün gelinen noktada geçici koruma statüsünde toplam 3 milyon 737 bin 369 (GİGM: 2021) Suriyeli sığınmacı mevcuttur.

Ana hatlarıyla özetlemek gerekirse, Türkiye tarihindeki en önemli dış göç hareketlerini üçe ayırmak yanlış olmayacaktır. İlki Yeni Türkiye’nin kurulmasının ardından Balkanlardan Türkiye’ye gelen kitlesel göç hareketi, ikincisi ABD’nin Irak’a müdahale etmesi ve sonucunda Iraklı vatandaşların kitlesel göçü ve son olarak da 2010 yılında Suriye’de başlayan iç kargaşa neticesinde ortaya çıkan bugün yaşadığımız Suriye krizi ile ilgilidir (Yıldırım, 2016: 289).

Türkiye’nin tüm bu göç hareketlerinin kontrolünde ve politikalarında referans aldığı ve Cumhuriyetin ilanından itibaren yürürlükte bulunan üç temel iskân kanunu bulunmaktadır. Şakacı’nın (2020: 44) tespitlerine göre bunlar: i) 1926 tarihli 885 sayılı İskân Kanunu, ii) 1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu, iii) 2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu’dur.

1926 tarihli ve 885 sayılı İskân Kanunu’nu 1934 yılına kadar yürürlükte kalmış olup o zamana kadarki göçmen kabul politikasına dönük olarak belirlediği esaslar

doğrultusunda değişik isim ve sıfatlarla kabul edilen göçmenlerin iskân edilmesinde ve ülke sınırları dahilinde gerçekleştirilen yer değiştirmelerde temel hukuki düzenleme olarak işlev görmüştür. Bu kanuna göre dışarıdan göçmen olarak kabul edileceklerde “... Türk harsına dahil olmayanlarla... anarşistler, casuslar, Çingeneler ve memleket haricine çıkarılmış olanlar kabul edilmezler.” ifadesi ile göçmen olarak kabul edileceklerde aranan temel özellik, “Türk harsı” (kültürü) olarak belirlenmiştir (Erder, 2014: 109).

1930’lu yıllara gelindiğinde ise yeni bir kanun, 2510 sayılı İskân Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, ulus devlet anlayışını, güvenlik ve tehdit algılamalarını ve aynı zamanda da nüfus politikasının temel ilkelerini içeren kapsamlı bir hukuki metin olması bakımından oldukça önemlidir. Türk kimliğinin etnik olarak tanımlandığı bu dönemde, söz konusu iskân siyasetiyle ülke sınırları içerisindeki nüfusun yer değiştirmesi ve iskânı, Türk ırkına mensup kimseler, Türk soyundan olmayıp Türk kültürüne bağlı bulunanlar, Türk kültürüne bağlı olmayanlar şeklindeki sınırlandırma çerçevesinde yürütülmeye çalışılmıştır (Emek İnan 2016: 29). Böylelikle ülkeye kabulüne izin verilen göçmenlik yöntemleri; “Türk kökenli yerleşik / göçebe bireyler” ve “Türk kültürünü paylaşan yerleşik kimseler” şeklinde ayrıştırılmıştır. Yasak getirilen göçmenlik yöntemleri ise “Türk kültürünü paylaşmayan yerleşik kimseler” ve “Türk kökenli olmayan göçebe bireyler” şeklinde ikili ayrıma tabi tutulmuştur (Çağaptay, 2002: 232). Bu kanunla ayrıca “Türk ırkından olup hükûmetten iskân yardımı istememeyi yazı ile bildiren muhacirler ve mülteciler”, Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşme / ikamet etme konusunda serbest bırakılmışlardır. Hükûmetten iskân yardımı isteyenler ise hükûmetin göstereceği yerlere ikamet etmeye / yaşamaya mecbur bırakılmıştır. “Türk ırkından olmayanlar” ise hükûmetten yardım istemeseler bile hükûmetin göstereceği yerde ikamet etmeye ve hükûmetin izni olmadığı sürece bahse konu yerlerde buralarda kalmaya mecbur edilmişlerdir. Burada önemle belirtmek gerekir ki söz konusu düzenlemeyle göçmen kabul politikalarında bir kez daha Türk kimliği belirleyici olmuştur (Emek İnan, 2016: 17-18).

2006 yılında Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve halen de yürürlükte olan son hukuki düzenleme ise 5543 sayılı İskân Kanunu ile olmuştur. Bahse konu kanunda göçmen kavramı, “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip söz konusu kanun gereğince kabul olunan kişiler” şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’ye göçmen olarak kabul edilenler, Türk hükümeti tarafından kendilerine iskân yardımı² sağlanıp sağlanmamasına göre ikili tasnife tabi tutulmaktadır. İskânlı göçmen kabulü, devlet için mali açıdan bir yük teşkil ettiği için iskanlı göçmen kabulüne siyasal zorunlulukların söz konusu olduğu istisnai hallerde gidilmektedir. Türk soyundan olmak kaydıyla dışarıdan Türkiye’ye gelmek ve yerleşmek isteyenler, hükûmetten iskân yardımı istememek şartıyla serbest göçmen olarak addedilmiştir (Aybay, 2006: 168). Bu kavramların tanımlarından da anlaşılacağı üzere, tanımlarda ima edilen ana unsur göçebe ve göçmen kavramlarının daha önceki iskân kanunlarına benzer şekilde ele alınarak göçmen ve serbest göçmen olabilmek, Türk soyundan gelmek ve Türk kültürüne bağlı olmak ile ilişkilendirilmiş olmasıdır (Emek İnan, 2016: 28). Görüleceği üzere göç konusunda hedefte olan ülkelerden biri haline gelen Türkiye’de göç eden insanlar için bir mevzuat oluşturulmuş, göç eden insanların hukuki statüsü bu mevzuata göre şekillenmiş ve şekillenmeye devam etmektedir.

Özellikle 1980 sonrasında Türkiye’ye doğru sayı ve büyüklük bakımından gittikçe artan / sıklaşan göçler nedeniyle yönetmelikler yerine kanunlar çıkarılmasını zorunlu kılmıştır. 2010 yılında başlayan ve hala da devam eden Suriye’den gelen göç dalgası bu zorunluluğun bir kanıtını oluşturmaktadır. Suriye’den gelen benzeri görülmemiş bu göç dalgasının, söz konusu kanunun çıkarılmasında tek neden değil ancak bu konudaki önemli bir etken olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu ve benzeri sebepler dâhilinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkarılmış ve göç konusunda yönetim değişmiştir (Yılmaz ve Baykal, 2020: 636). Söz konusu kanunun amacı “yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasların düzenlemesi” dir (YUKK, 2013: Md. 1- http-9). Aynı zamanda yine aynı kanunla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak göç yönetiminde kurumsal anlamda ilerleme gösterilmesi hedeflenmiştir. Bu noktada Türkiye için oluşan koşullar göç yönetiminin de seyrini belirlemiştir.

Bunun yanı sıra göç olgusunun yönetimindeki mevzuat düzeninin sağlanmasında ulusal mevzuat kadar uluslararası topluluk üyeliklerinin ve uluslararası sözleşmelerin de

²İskân yardımı; ev, dükkân, tarla gibi taşınmazların karşılıksız olarak veya borçlanma suretiyle göçmenlere tahsis edilmesini ifade etmektedir. Bu yardımlardan yararlanan göçmenlere de “iskânlı göçmen” adı verilmektedir.

yapıcı etkisi bulunmaktadır. Örneğin Avrupa Birliği (AB), göç yönetimi konusunda hem aday ülkelerden hem de üye ülkelerinden kendi düzenlemelerini yapmalarını istemektedir. Bir diğer örnek ise Cenevre sözleşmesidir. Söz konusu sözleşmeyle küresel çapta plânlanan bir göç yönetiminden uzak kalınmadığı ortaya konulmaktadır. Ancak daha önce sözü edildiği gibi, sözleşme Türkiye tarafından coğrafi çekince konarak imzalanmıştır. Sözleşmede geçen ve sonrasında YUKK 4. Maddeye de eklenen “hiç kimsenin ırk, cinsiyet, dinî inanış ya da başka sebeplerle zarar görebileceği ve hayatının ya da özgürlüğünün tehdit altında olacağı bir yere gönderilemeyeceği” ifadesi, şüphesiz ülkeler için sığınmacı hukukunun temelini oluştururken aynı zamanda kitlesel göçle karşılaşan merkezdeki ülke için hem maddi hem de manevi sorumlulukların da altı çizilmektedir (Kaya ve Eren, 2014: 58’den akt. Yılmaz ve Baykal, 2020: 636).

Cenevre Sözleşmesi ve AB üyeliği çalışmaları kapsamında yapılan müzakereler ile etkin bir göç yönetimi; evrensel tanımlar ve göç hukuku çerçevesinde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak Cenevre Sözleşmesi’ne coğrafi çekince unsuru ile imza atan Türkiye, hukuki anlamda farklılık oluşmasına neden olmuştur. Bu farklılık 6458 sayılı kanunun 62. Maddesinde şartlı mülteci tanımının yapılmasıyla kendini göstermektedir. Şartlı mülteci tanımının ortaya çıkış sebebi, Türkiye’nin koymuş olduğu çekince olduğu için bu tanım aynı zamanda Türk hukukuna özgü olarak koruma statüleri arasında yerini almıştır (Çelik, 2015: 72). Bu kapsamda mülteci statüsü söz konusu olduğunda Türkiye Cenevre Sözleşmesi’ne koymuş olduğu coğrafi çekince şartı üzerinden Avrupa ülkelerinde meydana gelmiş olayları temel almaktadır. Şartlı mülteci statüsüyle Avrupa ülkeleri dışında gerçekleşmiş olayların temel alınacağı hukuki olarak belirtilmiştir. Böylelikle Suriye’den gelen yoğun göç dalgasının yönetiminde atılan en önemli adımlardan birinin gerçekleştirildiği söylenebilir. Ayrıca şartlı mülteci tanımının geçtiği maddenin devamında bir başka keskin hamle göze çarpmaktadır ki o da “Türkiye’de şartlı mülteci statüsü almış kişi ya da kişilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar ülkede kalmalarına izin verilir” şeklinde devam eden madde metninden, bu statüdeki kişilerin ülkede geçici misafir olarak algılandıklarıdır (Çelik, 2015: 76).

Göç yönetiminde Türk hukuku içerisinde YUKK ile birlikte kendine yer bulan bir kavram da geçici korumadır. Göç yönetiminde YUKK kapsamında atılan koruma yönetmeliği adımlarına geçici koruma maddesi de eklenerek geliştirilmeye çalışılmıştır

YUKK 91. Maddede ülkesinden ayrılmak zorunda kalarak acil ve geçici koruma bulma ümidiyle kitlesel olarak sınırlara gelen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği hükmü yer almaktadır. Maddede dikkat çeken unsurun geçici korumadan bireysel olarak ülkeye giriş yapmaya çalışanların yararlanamayacak olmalarıdır. Yine bu kavramın ortaya konulmasındaki en büyük etkenin Suriye’den gelen yoğun göç dalgası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yine belirtmek gerekir ki maddeye coğrafi çekince ya da başka herhangi bir kısıtlama koyulmaması mülteci statüsü alamayan kişiler ve diğer olabilecek kitlesel göçler için hukuki bir altyapı oluşturması bakımından önemli olmaktadır (YUKK, 2013: M.91).

Geçici Koruma Yönetmeliği ile YUKK 6. maddesinde olduğu gibi geri gönderme yasağı koyulmuştur. Ölüm, işkence vb. sonuçlarla karşılaşma ihtimali olan kişilerin hiçbir sebeple geri gönderilemeyecekleri belirtilmiş, bu noktada Türkiye’nin göç yönetimi açısından iki zıt fikir ortaya atılmıştır. Bir yandan mültecilik gibi bir statü elde edememiş insanların geçici koruma statüsüyle bireysel ihtiyaçlarının karşılanabilecek olması hem insanî hem hukuki yönden önemli bir adım olarak görülürken diğer yandan geçici koruma statüsünde bulunan kişilere ikamet izni verilemeyeceği hukuken düzenlenmiştir. Bu durum hem koruma türünün kapsamını daraltmakta hem de sığınmacılara olan bakış açısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014: m.6-http-10).

Cenevre Sözleşmesi’ne konan coğrafi çekince sebebiyle sığınmacılar, mülteci statüsü alamamış ve misafir algısıyla Türkiye’de bulunmuştur. Şartlı mülteci gibi bir terimin Türk hukukuna özgü şekilde ortaya çıkması da bu korumacı tavrın bir göstergesidir (Yılmaz ve Baykal, 2020: 647). Genel olarak bakıldığında Türkiye’nin göç yönetimindeki değişiminin ana nedeninin güvenlik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bugün gelinen noktada geçici ülke konumundan hedef ülke konumuna dönüşmesi bu değişimi zorunlu kılmıştır / kılmaktadır.

2.2. Göç ve Toplumsal Cinsiyet

Bu bölümde toplumsal cinsiyet kavramı bağlamında erkeklik ve hegemonik erkeklik kavramlarının tanımı yapılmış ve literatürde yer alan erkeklik çalışmalarından bahsedilerek göç ile ilişkisine yer verilmiştir.

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Tarihsel süreçte toplum nezdinde kadın ve erkek bazı alanlara ait kılınmış; toplumun içinde bulunduğu dönem, yapı ve yaşanılanlar kadının ve erkeğin sosyal işlevlerini belirlemiştir. Diğer bir anlatımla kadının ve erkeğin toplum nezdindeki ifadesi, görünürlüğü ve değeri yine toplumun kültürü tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki ayrı kavram ortaya çıkmıştır.

Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet yüklendikleri anlam bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Söz konusu iki kavram arasındaki farklılığa ilk kez Robert Stoller tarafından 1968 yılında değinilmiştir (Segal, 1992: 98). Bu kavramın sosyolojideki kullanımı ise ilk olarak 1972 yılında Ann Oakley tarafından yapılmıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kavramının literatüre yeni kazandırılmış bir terim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Oakley'e göre cinsiyet biyolojik olarak belirlenirken, toplumsal cinsiyet toplumda şekillenmiş kalıpları, düzlemleri yansıtmaktadır. Cinsiyet, bireylerin yaratılıştan gelen ve farklılıklarını oluşturan fiziksel ve biyolojik özellikleridir. Diğer bir anlatımla kadın ve erkek ayırımına neden olan fiziksel ve biyolojik unsurları gösteren tüm işaretlerdir. TDK cinsiyet kavramını "bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaratılış özelliği, eşey, cinslik, seks" olarak tanımlamaktadır (http-3). Cinsiyete dayalı farklılıklar biyolojiktir. Bir başka ifadeyle, insanların kadın mı erkek mi olduğu ancak biyolojik göstergelere bakılarak anlaşılabilir ve değişmezliği aşikardır. Toplumsal cinsiyet ise bir toplum kültürünün kadın ya da erkek olmaya atfettiği ve telkin ettiği tüm özellikleri içinde barındırmaktadır (Kottakâs, 1994: 443). Diğer bir anlatımla, toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel öğeleri içinde barındıran bir kavramdır. Bu kavram, toplumun ve o toplumun kültürünün kadın veya erkek olmaya yüklediği anlamları ve beklentileri ihtiva etmektedir (Dökmen, 2010: 19-20). Toplumsal cinsiyet kültür içinde ortaya çıkmakta, ölçütlerini kültür belirlemekte, kadın ve erkeğin dişiil ve eril olarak sosyal sınıflandırılmasını göstermekte ve zaman içinde değişkenlik gösterebilmektedir. Scott'a (2007: 11) göre toplumsal cinsiyet; kadın ve erkeklerin öznel kimliklerinin yalnızca toplumsal kökenlerini belirgin kılmanın bir yoludur. Şu hâlde toplumsal cinsiyet, cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategori olmaktadır (Scott, 2007: 11).

Toplumsal cinsiyete farklı bir bakış açısı getiren Connell'e (1998: 190) göre ise toplumsal cinsiyet, insanların eril ve dişiil olarak üremeye dayalı bölünmesi kapsamında

ve bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratiğidir. Bir başka tanımda da toplumsal cinsiyet, “kadın ve erkek arasındaki toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve davranışsal tüm farklılıkları içeren bir kavram” olarak ele alınmaktadır (Bkz. Yüksel, 1999: 73). Demez de (2005: 29) toplumsal cinsiyeti, cinsiyetin biyolojik özelliklerinden bağımsız, toplumda kadın ve erkeğin nasıl algılandığına ve kültürel olarak kadın ve erkek olma sürecine işaret ettiğine dikkat çekmektedir.

Tüm bu tanımlamalardan ve farklılıklardan yola çıkarak cinsiyetin erkek ve kadının yaratılıştan gelen genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerine göre ayrıldığı; toplumsal cinsiyetin ise erkeğin ve kadının sosyal olarak belirlenen rollerine ve sorumluluklarına atıf yaptığı net olarak söylenebilir (Zeybekoğlu, 2009: 6). En başta aileden başlayan bu sosyal olgu, tüm toplumsal kurumların etkisiyle şekillenmekte ve toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve sorumluluklar toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenilmektedir. Bunun yanında kültürel kodlardan, sosyo-ekonomik yapıya, bireylerin psikolojik özelliklerinden iktidar ilişkilerine kadar uzanan unsurlar tarafından şekillenmektedir (Topuz ve Erkanlı, 2016: 306). Toplumsal cinsiyetin şekillenme sürecini kısaca ve açıkça özetlemek gerekirse bir bireyin doğumundan itibaren içinde bulunduğu toplum tarafından giydirileceği kıyafetin rengi, biçimi, oynayacağı oyuncakları, saç kesim tipi söz konusu bireye kodlanmakta böylelikle toplumsal cinsiyetleriyle ilgili davranış biçimleri hayatın olağan akışında şekillendirilmektedir.

2.2.2. Toplumsal Cinsiyette Erkeklik

Önceki başlıklarda da ifade edildiği üzere erkek ve kadının biyolojik ve fiziksel açıdan gösterildiği farklılıklar cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Bu cinsiyet kavramından ziyade toplumun kendi içerisinde, kendi kültürüne, yapısına ve dönemine göre erkek ve kadını simgeleştirdiği bir kavram daha vardır ki bu da toplumsal cinsiyettir. Diğer bir anlatımla erkek ya da kadın olmak, biyolojik/fiziksel anlamın dışında sosyo-kültürel bir anlam da barındırmaktadır.

Toplum, kadına ve erkeğe farklı roller, sorumluluklar, haklar yüklemekte ve haliyle toplumun beklentileri de kadın ve erkek için ayrı ayrı olmaktadır. Örneğin, kadının üzerine çocuk doğurmak, erkeğe de eve ekmek getirmek gibi roller ezelden biçilmiştir ve hemen hemen tüm ülkelerde kadın ve erkek için aynı beklentiler mevcuttur. Bu beklentilerin ve farklılıkların temelinde hem biyolojik hem de toplumsal faktörler yer

almakta; bu farklılıkları ifade etmek için de cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına başvurulmaktadır. Çünkü kadın ve erkek arasındaki farklılık sadece cinsiyet temelli değil yukarıdaki örnekte de görüleceği üzere kültürel olarak edilen rol, tutum ve davranış farklılıkları da ihtiva etmektedir (Zeybekoğlu, 2009: 85).

Erkek ve erkeklik kavramı özünde aynı şey gibi görünse de bu kavramlar toplumsal cinsiyet açısından ele alındığında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki erkek kültürel olarak tanımlanan bir varlığı işaret ederken erkeklik toplumda ve kültürde şekillenmiş kodlara karşılık gelmektedir (Horzum, 2018: 80). Diğer bir anlatımla erkeklik denildiğinde; içerisinde ereğin biyolojisi, psikolojisi, rolleri, kimliği gibi birçok unsurun toplumda ve kültürde erkek olarak kabul görmesini sağlayan parametreleri içermektedir (Bozok, 2011: 15). Bu parametreler döneme, kültüre, ekonomiye, dine, siyasete ve mekâna göre değiştiğinden evrensel bir erkeklikten, erkek kimliğinden bahsedilememektedir. Bu bakımdan erkekliğe ilişkin çokça tanım yapılabilmektedir. Örneğin bir tanımda erkeklik için; erkeklere atfedilen özelliklerin gerek düşünce gerekse yaklaşım biçimlerinin toplumlara ve zamana göre değişebilen bir toplamını ortaya koymaktadır (Maral, 2004: 140). Diğer bir tanıma baktığımızda ise erkeklik, “erkeklerin birey olarak sahip olduğu ve gösterdiği farklı hal, duruş ve özellikler setidir” (Clatterbaugh, 1998: 24). Connell’e (1998: 20) göre ise erkeklik toplumun cinsiyet düzeni içinde şekillenen ve bu şekillenmede kadınlarla erkekler arasındaki iktidar ilişkilerini belirleyen, erkekliğin kadınlığa karşı tanımladığı toplumsal bir yapılanmadır. Erkekliğin oluşumu ilk yaşlardan itibaren anne ve çocuk arasındaki ilişkide ortaya çıkmakta ve kültürel kabullere göre şekillenmektedir. Erkek çocuk büyürken annesinin zıddı bir kimlik oluşturmaya başlamaktadır. Yaşadığı toplumda onay görecektir şekilde nasıl oturup kalkması gerektiğini, cinsel yaşamı, beğenileri, duyguları ve düşünceleri içinde bulunduğu sosyalizasyon süresince şekillenmektedir. Bu olgular biyolojik olarak yapılması gereken pratikler gibi gözükse de asıl olarak toplumsal ve kültürel dirler (Bozok, 2011: 16).

Türkiye perspektifinde erkekliğe bakılacak olursa, ataerkil yapının da etkisiyle erkek olmanın birçok zorluğu bulunmaktadır. Şöyle ki Türkiye kültürüne göre erkek olmak güçlü olmayı, sert olmayı, başarılı olmayı, cesur olmayı, çok çalışmayı, gururlu olmayı ve neredeyse her anlamda kadından üstün olmayı gerektirmektedir. Türkiye kültüründe “erkek adam...” ile başlayan cümleler kurularak (...ağlamaz/çok gülmez/sakız çiğnemez/kendini ezdirmez/sızlamaz/kendine laf söyletmez gibi), erkeğe

biçilen roller özetlenmekte ve erkeğe dayatılmaktadır. Erkeğin erkekliğini adeta bir kalıba sokan bu beklentilere uymak, bağlı kalmak nedenli zor olsa da arzu edilen bir durumdur. Zira bir erkek, toplumunun, kültürünün kendisine yüklediği bu rolleri, beklentileri ne denli taşıyorsa o denli onur ve gurur duyulan bir dereceye çıkmaktadır.

Türkiye’de erkeğin erkekliğini yükseltecek, erkeklik derecesini artıracak her türlü adım eğlencelerle kutlanmaktadır ki buna sünnet olayı örnek olarak gösterilebilir. Sünnet olan bir erkek çocuğuna; “artık adam oldun”, “artık gerçek bir erkeksin”, “işte şimdi erkek oldun” gibi cümlelerle toplumun beklentisini karşılayan, toplumun ona yüklediği role bürünen erkeklik kodlamaları yerleştirilmektedir. Soyun erkekten yürüdüğü anlayışından hareketle bir erkek çocuğu sahibi olmak her zaman övünç kaynağı olarak görülmekte, “erkek adamın erkek çocuğu olur” söylemleriyle, erkek çocuğa sahip olmayanların erkekliklerinden utanç duymaları (zürriyetsiz erkek) yahut toplum içine çıkamayacak kadar aşağılanmaları sağlanmaktadır ki bu durumla en çok Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde karşılaşmaktadır. Buradaki erkekler, erkekliğine laf gelmemesi ya da toplum içinde başı dik yürüyebilmeleri adına her defasında erkek olur beklentisiyle çok çocuk yapmakta ya da kuma getirme yoluna gitmektedirler. Erkek çocuğu dünyaya geldiği andan itibaren cinsel uzvu rahatlıkla herkesin yanında gösterilebilir ya da cinsel uzvu hakkında rahatlıkla konuşulabilir. Bu durum aslında çocuğunun erkekliğinden gurur duyulduğunun, çocuğunun fiziksel olarak erkeklik unsurlarını taşıdığının çevreye ve topluma ilanıdır. Ancak kız çocukları için aynı durum söz konusu değildir. Kız çocuklarının altları değiştirilirken ya da kıyafetleri çıkarılırken bir mahremiyet alanı oluşturulmaktadır. Bununla birlikte erkek çocukları sevilirken “aslanım”, “paşam”, “yiğidim” gibi liderlik ve gücü çağıran ifadelerle erkeklikleri pekiştirilmekte ve yüceltilmektedir. Erkek çocuğu “büyüyünce ne olacaksın” sorusuna genellikle “asker olmak” cevabını vermektedir. Çünkü Türk toplumunda asker olmak her zaman övünç, gurur kaynağı sayılmış ve askerlik kutsanmıştır. Böylelikle erkek çocukları askere gittiklerinde davullarla, şenliklere uğurlanmakta, omuz üstünde taşınmakta hem erkekliğinin gururunu hem de kutsal bir vazifeyi yerine getirmenin hazzını yaşamaktadır. Ancak gerek fiziksel gerek psikolojik gerekse biyolojik sebeplerle bir erkek askere gidemediğinde, bu durum toplum nezdinde derhal küçük düşürücü bir durum olarak algılanmakta ve erkeğe “çürük” ifadesi yapıştırılmaktadır.

Türkiye’de erkeklik, ders kitaplarına dahi işlemiştir. Cumhuriyet’in kurulmasının ardından, ders kitaplarında ideal erkek ve kadınlık tasvir edilmiş ve Cumhuriyet’in erkeklerine; eşine bağlı, evini geçindiren, makul ölçülerde dindar, ailesiyle demokratik çerçevelerde ilişki kurmaya özen gösteren, eğitilmiş ve iyi bir işe sahip kişi olmak suretiyle çalışkan ve vefakâr bir ideoloji biçilmiştir (Yıldız Levent, 2015: 96). Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye’de erkeklik kırılgan, çok hassas bir yapı üzerine kuruludur. Erkek her zaman erkekliğini yani onu erkek yapan her türlü fiziksel ve kültürel değerlerini korumak, güçlü tutmak zorundadır.

2.2.3. Erkeklik Çalışmaları

Toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan araştırmalar incelendiğinde; bu çalışmaların ekseriyetinin kadınlar üzerine odaklandığı gözlemlenmektedir. Son yıllarda erkekler ile ilgili çalışmaların da yapılmaya başlandığı bir gerçektir.

Erkeklik çalışmaları günümüzde bir disiplinler arası akademik çalışma alanı olarak görülmektedir. Bu alan erkekliğin tarihsel, kültürel ve toplumsal bir kurgu olduğundan hareketle eril iktidarın kaynaklarına ve farklı tezahürlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Erkeklik çalışmalarının altında yatan kavramsal tercih de belirgin bir şekilde toplumsal cinsiyetten yana yapılmıştır (Türk, 2008: 119-120’den akt. Zeybekoğlu, 2019: 45). Bu haliyle de erkeklik çalışmaları, feminist teori ile olduğu kadar siyaset biliminden sosyolojiye, kültürel çalışmalara uzanan geniş bir yelpazede pek çok alanla yakın ilişki içerisinde. Yalnızca “daha az ayrıcalıklı” olan kesimi oluşturan erkekleri ve onların dünyalarını da incelemek zorunluluğu erkeklik çalışmalarının ortaya çıkışının ardındaki belirleyici motiftir (Türk, 2008: 119-120’den akt. Zeybekoğlu, 2019: 49).

Erkekler ile ilgili çalışmaların tarihi aslında çok eskilere dayanmaktadır. Hal böyle olmasına karşın, sosyal bilimlerde gerek erkek kimliği gerekse erkeklik üzerine yapılan tartışmalar ve hatta çalışmalar toplumsal cinsiyet tartışmaları ve çalışmalarıyla başlamış, feminizmin ve feminist sosyal bilimin etkisiyle de oldukça da değişik boyutlar kazanmıştır. Özellikle 1970’li yıllardaki ikinci dalga feminizmin zemin hazırladığı toplumsal cinsiyet tartışmaları başlangıçta kadınlar üzerine, 1980’li yılların başından itibaren de erkek kimliği ve erkeklik üzerine odaklanmaya başlamıştır. Bu dönemde, erkeklik literatüründe erkeğin de kadın gibi ezildiği ve baskı altında olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Ancak ezen kadın değil, erkeklik rolü olarak kabul edilmiştir. “Erkeklik”

ve ‘kadınlık’ın tanımlanması ve cinsiyet rolleri teorilerinin aşılması ve yeni yaklaşımların ortaya çıkmasıyla bu kavramların çoğulluğu ve değişebilirliğinin de tartışma konusu edilmeye başlanmıştır (Connell, 1995: 27’den aktaran Zeybekoğlu, 2009:48).

Erkeklik kavramının toplumsal cinsiyet çalışmalarında sorunsal olarak ele almamıza imkân veren ilk girişimler psikanalizin kurucu olan Avusturyalı psikolog ve psikanalist Sigmund Freud tarafından gerçekleştirilmiştir (Horzum, 2018: 80). Freud’un alışlagelmişin dışındaki klinik çalışmaları, dönemin Avrupa kültüründe toplumsal cinsiyet konusunda kabul edilen her şeyi sorgulamasını sağlayarak doğal bir durum kabul edilen erkekliğin sorun olarak ele alınmasının mümkün olduğunu ortaya koymuştur. 16–17. Yüzyıl İngiltere’inde erkekliği inceleyen cinsiyet tarihi profesörü Alexandra Shepard, aynı toplumda yaş, statü ya da ekonomik koşullara bağlı olarak inşa edilen erkeklik anlayışının farklılıklarını ortaya koymuştur. O dönemdeki genel kabule göre, genç ve yoksul erkeklerin aşırı alkol tüketimi, şiddet gösterimleri, yasak cinsellik yaşamaları kabul görürken yaşça büyük erkeklerden evin geçimini sağlaması, kendine bağımlı olan kişiler üzerinden tahakküm kurması bekleniyordu (Connell, 2019: 39).

Cornell’in de (2019: 41) belirttiği gibi, Margareed Mead’in 1930’larda kaleme aldığı “Üç İlkel Toplumda Cinsiyet ve Mizaç³” başlıklı çalışması, erkeklik ve kadınlık sözcüklerinin kültürlere göre farklılık arz ettiğini vurgulaması bakımından bir hayli bir önemli çalışmadır. Mead, Papua Yeni Gine özelinde gerçekleştirdiği çalışmasında üç yerli toplumu (i) Arapesh, ii) Mundugumor, iii) Tchambuli ele alarak aralarındaki farklılıkların çözümlemesi üzerinde durmuştur. Arapesh toplumunda hem kadınlar hem erkekler modern Batı’da kadınlardan beklenen tutum ve davranışları sergilemektedir. Bunu da yumuşak olması, hassas olması, başkalarının istek ve taleplerine duyarlı olması, iş birliğine açık olması, saldırganlıktan uzak olması gibi hususlar karakterize etmektedir. İkinci topluluğu temsil eden Mundugumor’da ise hem kadınlar hem de erkekler saldırgan ve sert olmak gibi erkeklerden beklenen davranışları sergilemektedir. Ancak işin en ilginç, üçüncü topluluğu temsil eden Tchambuli’de ortaya çıkan durumdur. Bu toplulukta kadın ve erkek davranışları, Batı’dakinin tam aksine tekabül etmektedir. Erkekler hem uysal hem de yumuşak başlı olup; alışveriş yaparlar, evin ihtiyaçlarıyla ve

³Sex and Temperament in Three Primitive Societies.

çocuk bakımıyla haşır neşir olurlar. Buna karşın kadınlar ise sert, dominant ve yönetici edasında bir tavır sergilemektedir.

1970’lerde başlayan erkek özgürlük hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan feminizm yanlısı erkeklerin, kendi deneyimlerini sorgularken geliştirdikleri politik eleştirinin etkisine de değinmemiz gerekir. “Egemen erkeklik değerlerine riayet etmek zorunda değiliz; egemen erkeklik değerlerini reddetmek erkeklik kaybı değildir; tersine erkekler de kadınlar gibi söz konusu egemen erkeklik değerlerinin mağdurdurlar” sloganı ile ortaya çıkanlar, bir bakıma “değişen erkeklik” tartışmalarına da zemin hazırlamışlardır. Egemen erkeklik değerlerine adapte olmayı reddeden erkeklerin kendilerini kamufle etmekten vazgeçerek daha görünür bir hal almaları ile “farklı erkeklik” tiplerinin mümkün olduğuna dair güçlü bir kanı ortaya çıkmış ve bu da erkeklik tartışmalarında yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir (Sancar, 2011: 30).

1980’lerde gelişen erkek özgürlük hareketi de egemen erkeklik değerlerinin değişmekte olduğu tezinden hareketle, egemen erkeklik değerlerine ve davranışlarına uymadan da normal erkekler olarak var olmanın mümkün olduğunu ileri sürmüştür. Bu hareket, erkeklerin modernleştiğini, değiştiğini ve bazı erkeklerin egemen erkeklik değerlerini reddetmeyi başararak farklı bir yaşam sürdürebildikleri düşüncesinden hareketle, geleneksel erkeklik savunma hattının dışına çıkmanın olanaklı olduğunun erkeklere gösterilebileceğini iddia etmiştir (Sancar, 2011: 29-30). 1985’lerden itibaren ise erkeklik çalışmaları içinde, erkekliğin hâkim bir erkeklik modeli ile değişmez bir öze sahip olduğu düşüncesi artık yavaş yavaş terk edilmeye başlanmıştır. Söz konusu yıllarda erkeklik toplumsal bir inşa unsuru olarak algılanmaya başlanmıştır. Haliyle tartışmalar da farklı erkeklik pratikleri üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır.

Connell, 1987 yılında yayımlanan “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar (Gender and Power Society)” başlıklı çalışmasında evrensel olarak var olan ve erkeklerin iktidar ilişkilerini denetleyip nimetlerinden yararlandıkları bir cinsiyet sisteminin varlığından söz etmektedir. Connell 1995 yılında yayımlanan “Erkeklikler” başlıklı bir diğer eserinde ise farklı erkeklikleri ortak bir paydada toplayan şeyin kadınlar üzerinde sağlanan iktidar olduğu üzerinde durmakta ve ilerleyen bölümlerde daha detaylı ele alınacak olan “hegemonik erkeklik” kavramını gündeme getirmektedir. Connell’e (1998: 14’den akt. Zeybekoğlu, 2009: 52) göre hegemonik erkeklik, erkeklerin hâkimiyetini kadınların ise bağılılığını teminat altına alan ataerkilliğin meşruiyet sorununa çözüm getiren bir toplumsal cinsiyet pratiğidir. Erkeklik kavramının

eleştirilmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkan bu kavram erkekliğin; heteroseksüelliğe, homofobiye ve kadınlar üstünde iktidar olarak tasvir edilmesine dayanmaktadır (Alemdaroğlu ve Demirtaş, 2004: 211). Hegemonik erkek, diğer erkeklik halleri içinde ve kadınlar üstünde etkili olabilen ve daha güçlü bir kimliği olan erkekliktir. Bu kavram erkek bireyler içerisinde de farklılıklar olduğunu ve söz konusu farklılıkların, diğer erkekler üzerinde baskı sağlayacak nitelikler taşıdığını göstermektedir. Diğer bir anlatımla, toplumsal cinsiyet açısından erkek olmanın da kendi içerisinde farklılıklar taşıdığı ve bu farklılıklarda baskın olan niteliklerin diğer erkekler üzerinde bir güç oluşturduğu söylenebilmektedir.

Connell gibi erkeklik konusu üzerine önemli çalışmalarda bulunan akademisyenlerden biri de antropolog Lionel Tiger'dır. "Erkeklerin Çöküşü" adını verdiği kitabında Tiger, sanayi dünyasında yeni bir modelin ortaya çıktığına dikkat çekmekte ve erkekler ile kadınların açıkça farkında olmasalar bile bu model onların sanayi toplumundaki tecrübelerinin temelini oluşturduğunu iddia etmektedir. Bu durumu, kadınların güven ve güçlerinde bir artış, erkeklerin güven ve güçlerinde ise bir erime modeli olarak görmek mümkündür.

2.2.4. Erkeklik Çalışmalarında Göç

Toplumsal cinsiyet düzeninin hâkimi konumundaki erkeklik, göç ile birlikte değişime uğramıştır. Hatta değişmek zorunda kalmıştır diyebiliriz (Bozok, 2019: 4). Göç günümüz açısından bir olgu olduğu kadar aynı zamanda bir sorundur da. Bu olgunun geçmişini ulus devletlerin ve ülke sınırlarının ortaya çıktığı döneme kadar götürmek mümkündür. Bu olgu ve sorun bir yandan yaşanan savaşlar, çatışmalar, ekonomik ve çevresel faktörlerin etkisiyle diğer yandan da ulaşım ve iletişim kanallarının yaygınlaşması ve hızlanması ile birlikte giderek daha fazla insanın hayatını etkiler hale gelmiştir (Castles, ve Miller, 2008: 54).

Tüm bu gelişmelere paralel olarak son 20 yılda göç çalışmaları da önemli bir akademik araştırma alanı olarak gündemimize girmiştir. Göç, göçmen kimliklerin varılan yerdeki kimliklerle karşılaşmalar sonucunda değişime zorlandığı, dinamik sonuçlar doğuran bir toplumsal bağlamdır (Bozok, 2019: 4). Pease'in işaret ettiği ve Bozok'un (2019: 4) aktardığına göre "erkekler başka bir ülkeye göç ettiklerinde kendi kültürlerinde erkeklikle ilişkilendirilen varsayım ve pratikleri de beraberlerinde getirirler". Akademide göç çalışmaları ve erkeklik çalışmaları ayrı ayrı gelişen alanlar

ağırlıklı olarak ele alınsa da bunları bir arada ele alan çalışmalar yok gibidir. Dahası göç içerisinde erkeklik deneyimlerine odaklanan çalışmalar ise oldukça azdır.

Göç çalışmalarında kadının görünürlüğü'nün uzun süre ihmal edilmesine tepki olarak, feminist araştırmacıların katkısı ile 1980'lerde sayısı artan göç ve kadın çalışmaları, 1990'larda göç ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına evrilmeye başlamıştır ve yeni yaklaşımlarla zenginleşmiştir. Nawyn'in de (2010: 751) vurguladığı gibi henüz göç literatüründe yeterince temsil edilmiyor olsa da son dönemde toplumsal cinsiyete eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan ve toplumsal cinsiyeti sadece bir demografik kriter olarak ele almayıp ulus aşırı göç bağlamında sorunsallaştıran pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar arasında Mahler ve Pessar (2001), Hondagneu-Sotelo (1994), Hondagneu-Sotelo (2003); Morokvasic (2014) ön plana çıkmaktadır. Erkeklikleri benzer bir toplumsal cinsiyet analiziyle göç içerisinde sorunsallaştıran çalışmaların sayısı kadın çalışmalarından çok daha azdır.

2015'de Men and Masculinities Görünmez (göçmen) Erkek⁴ -başlığı adı altında yayınladığı özel bir sayıda göç çalışmaları içerisinde yeterince tartışılmayan erkekliklerin göç deneyimini sorunsallaştırmayı amaçlamıştır.

2017'de kısa adıyla "NORMA" olan Uluslararası Erkeklik Çalışmaları Dergisi: (International Journal for Masculinity Studies), Avrupa ve Ötesinde Erkek ve Göç (Men and Migration in Europe and Beyond) adlı özel bir sayı hazırlamıştır. Bu özel sayıda, erkeklik çalışmalarındaki bir eksiklik olarak çoğu çalışmada tek bir göçmen erkeklik haline odaklanılması ve göçmen erkeğin deneyiminin evrensel kabul edilmesi sorunu tartışılmıştır (Wojnicka ve Pustulka 2017: 89'den akt. Kendir Gökcan, 2019: 21). Özetle denilenebilir ki, göç ve erkeklik tipleri konusunda yapılan literatür değerlendirmelerinin hepsi bu alandaki çalışmaların azlığına, erkeklikleri toplumsal cinsiyet perspektifiyle kavramsallaştırmadıklarına, interdisipliner çalışmalar olmadıklarına dikkat çekerek literatürdeki bu boşluğa işaret etmektedir.

2.2.5. Hegemonik Erkeklik

Hegemonik erkeklik kavramı, ilk kez 1982 yılında Avustralya'da bir lisenin sosyal eşitsizlik üzerine yürüttüğü saha çalışması raporunda dile getirilmiştir

⁴The Invisible (Migrant) Man

(Zeybekoğlu, 2009:54). Söz konusu saha çalışmasında yer alan Robert .W. Connell, daha sonrasında Tim Carrigan ve John Lee ile müşterek kaleme aldığı "Yeni Bir Erkeklik Sosyolojisine Doğru"⁵ başlıklı erkekliği konu alan makale çalışmasında erkekliği feminist bir bakış açısı ile değerlendirmek için “hegemonik erkeklik” kavramını ortaya atmıştır (Bozok, 2009: 275).

Connell’e (1998: 14) göre hegemonik erkeklik, erkeklerin hakimiyetini kadınların ise bağılılığını teminat altına alan ataerkilliğin meşruiyet sorununa çözüm getiren bir toplumsal cinsiyet pratiğidir. Erkeklik kavramının eleştirilmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkan bu kavram erkekliğin; heteroseksüelliğe, homofobiye ve kadınlar üstünde iktidar olarak tasvir edilmesine dayanmaktadır (Alemdaroğlu ve Demirtaş, 2004: 211). Diğer bir anlatımla hegemonik erkek, diğer erkeklik halleri içinde ve kadınlar üstünde etkili olabilen ve daha güçlü bir kimliği olan erkekliktir. Bu kavram erkek bireyler içerisinde de farklılıklar olduğunu ve söz konusu farklılıkların, diğer erkekler üzerinde baskı sağlayacak nitelikler taşıdığını göstermektedir. Diğer bir anlatımla, toplumsal cinsiyet açısından erkek olmanın da kendi içerisinde farklılıklar taşıdığı ve bu farklılıklarda baskın olan niteliklerin diğer erkekler üzerinde bir güç oluşturduğu söylenebilir. Şöyle ki baskın gücü elinde bulunduran erkeklik —ki bu heteroseksüel erkeklik olarak da adlandırılmaktadır— kendisi dışında kalan erkeklikler ile addedilmeyi hakaret olarak algılar. Kadınsı davranışlardan ve heteroseksüel erkekliğin dışında kalan tüm öteki erkeklik davranışlarından uzak durmak demek daha erkek olmak demektir (Maral, 2004: 129). Hegemonik erkekliğe ilişkin yapılan tanımlamalarda da hemen hemen aynı unsurlar ön plana çıkmaktadır. Hanke (1992: 190) hegemonik erkekliği, kadınlar üzerindeki tahakkümüne ek olarak farklı erkeklik kesimleri arasındaki tahakküm ilişkilerini ortaya koymaya yönelik bir kavram olarak ele almakta ve erkek olmanın anlamını ve erkeğin nasıl olması gerektiğinin cevabı üzerinde yapılan bir mücadelenin sonucunda kazanılan konum olarak görmektedir. Hegemonik erkeklik kavramına farklı bir bakış açısı getiren Cengiz vd. (2004: 51) ise bu kavramı, toplumda şekillenen erkeklik imajının, kadınları ve bu erkeklik imajını reddeden veya bu erkeklik imajından çıkan erkekleri söylem ve eylem üzerinden tahakküm altında tutan özne olarak ele almaktadır. Sancar da (2011: 30) hegemonik erkekliğe ilişkin

⁵Toward a New Sociology of Masculinity

genellemede bulunmakta ve bu kavramı “iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi” şeklinde tanımlamaktadır. Zeybekoğlu’na (2009: 79) göre ise hegemonik erkeklik, kadınlardan ziyade eril cinsiyet üzerinde tahakküm kurmaktır. Egemen erkekliğin sahip olduğu imgelerin bütününe sahip olmak, diğer erkeklerin kendilerini ona karşı konumlandığı, erkek olmanın en onurlu, en ideal, toplumda kabul gören halidir (Connell ve Messerschmidt, 2005: 832). Hegemonik erkeklik, çoğunluğun sahip olduğu erkeklikten ziyade, toplumda meşrulaşmış, kabul görmüş erkeklik olarak algılanmalıdır. Tahakkümün meşrulaştırılarak baskın erkeklik profilinin çizilmesinin ardından toplumdaki kurumlar aracılığı ile kuşaktan kuşağa aktarılan hegemonik erkeklik, erkekliğe dair tüm pratikler ve alışkanlıklar bütününe içermektedir (Sancar, 2011: 31). Hegemonik erkeklik, dışsal ve içsel hegemonya olmak üzere ikili bir işlev barındırmaktadır. Buna göre dışsal hegemonya “eril bireyin dişi birey üzerinde ki tahakkümüne karşılık gelirken, içsel hegemonya bir grup eril bireyin hem cinsleri üzerindeki tahakkümüne karşılık gelmektedir” (Çekiç, 2021: 34). Buradaki üstünlük ve/veya baskı zorlamaya dayalı üstünlük değil toplumdaki güçler oyununda galip olan güç üstünlüğüdür. Bu üstünlük toplumlarda sosyal, kültürel ve ekonomik olarak ödüllendirilirken (Kendir Gökean, 2019: 29), hegemonik olmayan erkeklikler egemen erkekliğin iktidar konumundan aynı oranda yararlanamamaktadırlar (Bozok, 2011: 5).

Hegemonik erkekliğin tartışıldığı bu sahada, aslında bir “erkeklik krizinin” oluşmaya başladığını iddia eden görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır. “Erkeklik krizi” analizine göre, günümüzde erkek dünyası imgeler, reklam, süs ve tüketim kültüründen ibaret olmaya başlamıştır. Diğer bir anlatımla, günümüzün erkek dünyası tam gün işte olmayan, şiddet, seks ve futboldan oluşan yeni bir dünyaya doğru dönüşmeye başlamıştır. Buna göre artık babadan oğula geçen ya da babanın oğula öğrettiği erkeklik rolleri bırakılmış; her bir erkek hem kendi erkekliğini kendi başına keşfetmeye hem de erkekliğini sil baştan tanımlamaya başlamıştır (Jefferson, 2002: 15’den akt. Sancar 2011: 39). Tüm bunların yaşanmasında, göç vb. nedenlerle toplumsal etkileşimin artmasının ve düşünce/anlayış yapısının değişmesinin neden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2.3. Göç, Medya ve Temsil

Dünyamızın içinde bulunduğu çağ için teknoloji çağı demek yanlış olmayacaktır. İnsanoğlu üretimden pazarlamaya, ulaşımdan eğitime, sanayiden haberleşmeye kadar her alanda teknolojinin nimetlerinden faydalanır hale gelmiştir. Özellikle iletişim alanında çok büyük bir devrim yaşanmaktadır ki insanoğlu dünya sınırları dışına çıkmış, uzaya gönderdiği uydular sayesinde bulunduğu gezegenden haberdar olmaya başlamıştır. Haber almada yaşanan bu devrimin en büyük ayağını medya oluşturmaktadır ki bugün medyanın; yasama, yürütme ve yargıdan sonraki dördüncü büyük güç olması üzerinde tartışılmaktadır. Latince kökenli bir kavram olan “medya” kelime anlamı itibariyle “iletişim ortamı, iletişim araçları” (http-3) anlamına gelmektedir. Teknolojinin iletişim alanında yaşanan gelişmelere ve değişimlere paralel olarak medyanın fonksiyonları da giderek artmış ve toplumda çok önemli bir yeri doldurur hale gelmiştir (Güz, 2005: 9). İnsanoğlunun ihtiyaç ve gereksinimlerine göre şekillenen medyanın kendi içinde de iletişim araçları değişime uğramış ve gelişmiştir. Özellikle sanayi devrimi sonrasında bu değişim ve gelişim daha da hızlanmış gazete, dergi, radyo, sosyal medya araçları, televizyon, sinema, uydu sistemleri gibi medya araçları bu gelişime ve değişime göre şekillenmişlerdir. Söz konusu bu araçlar bugün her kesime hitap edebilir ve her eve girebilir olmuştur. Dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir olayı, haberi yahut durumu anında diğer bölgedeki insanların duyması, görmesi, haberini alması medya araçlarına karşı insanoğlunun daha da çok ilgisini artırmıştır.

2.3.1. Medya ve Temsil

Temsil kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalar çoğunlukla Stuart Hall’un temsil kuramından yola çıkmaktadır. Bu konuda çalışmaları bulunan Stuart Hall için temsil kısaca “anlam inşa eden ve anlamlandıran bir üretim süreci” dir (Varol, 2014: 303). Detaylı olarak ele alınacak olursa Hall’a göre temsil “kültürün üyeleri arasında anlamın üretilmesi ve değiştirilmesi sürecinin esaslı bir parçasıdır ve temsil, şeyleri temsil eden ya da yerine geçen imgeler, işaretler ve dil kullanımı içeren bir süreçtir” (Hall, (1993: 23’den akt. Özer, 2011: 163). Temsil kavramını kültür, dil ve anlam üzerine oturtan Hall’a göre kültür, dil ve anlam arasındaki ilişkinin temel kaynağıdır ve kültürün dilsel (sözcüklerle) temsil sistemleri yoluyla anlamı oluşturmaktadır (Yurdakul, 2019: 58). Bu durumda temsilden bahsederken, kültürden de bahsetmek mecburiyeti doğmaktadır.

Diğer bir anlatımla temsil kültürden bağımsız düşünülememektedir. Çünkü “anlamın üretim süreci ve bu anlamın belirli bir kültürdeki kişiler arasında alışverişte bulunabilmesinin ana unsurunu temsil oluşturmaktadır. Hall’ın çalışmalarından yola çıkarak temsile ilişkin pek çok tanım yapılmıştır. Temsil, “bir şeyi tarif etmek ve betimlemek yolu ile zihnimizde onunla ilgili bir “kavram imge” oluşumudur” (Taş, 2017: 35). Bir başka tanıma göre; “anlamın yer değiştirmesi, yeniden üretilmesi, belki de bir anlamın yapı sökümüne uğratılıp yeniden inşa edilmesi; kültür, dil ve anlam etrafında dönen bir yapı”dır. (Yurdakul, 2019: 58). Bunun dışında temsil, “bir kültürün bireyleri arasında anlamın üretim ve değiş tokuş sürecinde ana unsur olarak görülür” (Oğuz, 2012: 217).

Medyada temsil, temsil edilecek şeylerin belirlenmesi, kurgulanması ve belirli kalıp ve çerçeveler içinde topluma iletilmesi sürecidir. Medya açısından “temsil”de önemli olan nokta medyanın çıktılarıdır. Çünkü medyanın konuları neye göre seçtiği, ne şekilde değerlendirdiği, nasıl sunduğu temsil süreciyle de ilişkilidir (Dahlgren, 1995: 15). Medyada eleme ve ön plana çıkarma yöntemlerinin kullanımı, gerçeklik ve temsil arasındaki farklılıkları göstermektedir (Kızılcık, 2021: 75). Gerçeklikte olan, olduğu gibi gösterilmesi gerekirken medya gerçekliği yeniden üretme yoluyla ele almaktadır. Böylece salt bir gerçeklikten bahsedilemeyeceğinden gerçeklik ancak kurgulanarak işlemsel bir hale dönüştürülmektedir (Çelenk, 2010: 222). Bir başka anlatımla, gerçek değişmemekte ancak gerçeğin algılanış şekli değişmektedir. Bunun bir sonucu olarak da medyanın egemen ideolojik yapısı temsil edileni, temsil edenin çıkarlarını koruyacak şekilde kurgusal bir şekle büründürmüş olmaktadır (Polat, 2019: 80). Medya temsilleri, haber içerikleri, metinleri, reklamları ve fotoğrafları, radyo programları, videolar, bloglar ve sosyal medya araçları gibi kısaca kitle iletişim araçları diyebileceğimiz sembolik içerikler üzerinden üretilmekte; aynı zamanda temsil kavramsal olarak gerçekliği yansıtmaktan çok inşa etmeye göndermede bulunmaktadır (Şen, 2017: 31). Bahse konu kitle iletişim araçları; toplumdaki denetim ve yeniliklerin potansiyel araçları, grupların değerlerinin oluşturulduğu, saklandığı ve açıkça görünür kılındığı bir güç kaynağı iken; çoğu toplumsal kurumun çalışması için de gerekli bilgilerin haber kaynağı ve aktarım aracıdır (McQuail, 1994: 1-30).

Medya, toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda belirli bir iktidara sahiptir (Lortoğlu, 2019: 56) ve bu güçler tarafından üretilmiş olan bilgi ve gerçeklik kullanılan dilsel kodlarla toplumun diğer kesimini de etkisi altına almaktadır. Medya

sayesinde dünya olayları izlenir, yorumlanır ve bireyler dünyaya ilişkin kavramalarını, tutumlarını ve söylemlerini medyaya göre şekillendirir (Ercan, 2010: 73). Örneğin televizyon, sahip olduğu anlatı yapısıyla, ürettiği farklı içeriklerle ve temsiller aracılığıyla kültürel kodları da kullanarak bir anlam inşa etmekte böylelikle belirli düşünce ve davranış biçimlerini empoze etmektedir (Ayhan, 2020: 69-70). Bu durum haliyle salt gerçekliği değil gerçeğin kurgusal yani sembolik biçimi izleyicilerle buluşmaktadır. Böylece izleyiciler, televizyon vasıtasıyla gerçekliğin kendisinden daha ziyade kurgusal biçimini edinebilmektedirler. Hal böyle olunca da televizyon, insanlara olayların gerçekliğini değil; yalnızca sembolik bir biçimini sunmuş olmaktadır (McQuail ve Windahl, 2015: 100).

Medyada temsil konusunda önemli kavramlardan bir tanesi de stereotipler yani kalıpyargılardır⁶. Lippmann (akt. Noelle-Neuman, 1998: 17), kamuoyunu oluşturan insanların yargılarının belirlenmesinde rasyonel ve nesnel ölçülerin değil, gazeteler tarafından ön plana çıkarılan stereotiplerin belirleyici olduğunu savunmaktadır. Duygu yüklü olan stereotipler aynı zamanda gazetenin/muhabirin siyasi duruşuna göre de öznel niteliktedir. Sahip olduğu özellikleri, düşünceleri ve/veya inançları bakımından genelleştirilen bireyleri, medya bu varsayım ve yargılar çerçevesinde temsil etmektedir. Örneğin Amerikan filmlerinde/dizilerinde siyahi kişilerin temsil edilme şekli buna örnek gösterilebilir. Çünkü dizi ve filmlerde bu kişiler ağırlıklı olarak kötü, suçlu karakterleri canlandırmaktadırlar ki bu durum yıllardır kanıksanmış yargıların bir sonucudur ve bu durum Hollywood sineması aracılığıyla tüm dünyaya empoze edilmektedir. Bir diğer örnekte, uzun süredir gündemde olan dijital dizi/film platformu olan Netflix'te bulunan çoğu dizi ve filmlerdeki LGBT bireylere yönelik meşrulaştırma, doğallaştırma eylemleridir. Söz konusu bu platformdaki içeriklerin çoğunluğunda, toplum tarafından sıcak bakılmayan/karşılanmayan LGBT bireylere ilişkin sahneler yer almaktadır. Bu bireylerin ikili ilişkileri, söylemleri, hayat tarzları yakından ele alınmakta ve toplumun bu kişilere alışması, sıcak bakması, hayatlarını yakından görmesi ve ne kadar normal olduklarının iknası için bir temsil üretilmektedir. Zira medya temsilleri, “rasyonalize etme, evrenselleştirme, doğallaştırma veya meşrulaştırma gibi stratejiler izlenerek toplumsal rıza oluşturmada etkili olmaktadır.

⁶Bu kavram, sosyal bir grubun içinde olan ve içinde bulunduğu grubu en iyi bir biçimde temsil eden özelliklere haiz, örnek gösterilebilecek kişi anlamına gelmektedir.

Tüm bu yazılanlar ışığında denilebilir ki medya özünde, diğerlerini dışlama adına belirli bakış açılarını temsil etmekte ve bu doğrultuda gerçekliği yeniden kurgulayarak betimlemektedir (Yurdakul, 2019: 59). Diğer bir anlatımla; asıl görünen ile medyanın gösterdiği arasındaki farktan kaynaklanan yeni bir gerçeğin oluşturulduğuur.

2.3.2. Medyada Göçmenlerin Temsili

Genelde göçmenlerin özelde ise erkek göçmenlerin Türk ulusal yazılı basınında hangi olay ve söylemler etrafında temsil edildiği, haber içeriklerinde anlamsal kurulumunun nasıl ve ne şekilde yapıldığı, medyanın toplum üzerindeki etkisini de göz önünde bulundurduğumuzda, Türk toplumunun, göçmenler hakkındaki düşüncelerinin oluşumunun ana kaynağı olarak medya gösterilebilir. Teknolojinin her geçen gün geliştiği ve internet kullanımının gün geçtikçe arttığı 21. Yüzyılda habercilik giderek dijital ortamlara aktarılmaktadır. Bu noktada okuyucular habere daha hızlı ulaşmaktadır. Adına internet gazeteciliği denilen söz konusu yeni medya biçimi okuyucularına araştırmayı ve arşiv yapabilmeyi sunmaktadır. Medyanın bu yeni özelliklerine paralel olarak haberlerin insanlar üzerindeki etkisi de hızlı gelişmektedir. Bu noktada özellikle göçmenlerle ilgili bilgiyi medyadan edinen bireylerde göçmen algısı, medya içeriğindeki dil ve göçmenin temsil edildiği söylem biçimleriyle oluşturulmaktadır.

Bir konu ve olay hakkında medyanın kullanım dilinin toplumdaki söylemin şekillenmesinde önemli rol oynadığı artık araştırmalarla ispatlanmış bir gerçektir. Diğer bir anlatımla medyada oluşan dil ve söylem toplumda da oluşmaktadır. Medyaya konu olan olaylar, olgular, kişiler, gruplar birer medya temsidir ve göç ve göçmenlik ulusal, uluslararası bir anlam taşıdığından medya için önemli bir konu ve haber kaynağı haline gelmektedir (Yurdakul, 2019: 57). Haliyle medyanın söylem dili, temsil unsuru, toplum üzerindeki gücü ve etkisi göç olgusunda da kendisini göstermektedir. Bu anlamda toplumda göçmenler ile ilgili oluşan gündelik söylemin kaynağını medya oluşturmaktadır (Yurdakul, 2019: 49). Şöyle ki göçün bir kriz olarak gösterilmesi, bu olaya toplum nazarında dikkatin çekilmesinin sağlanması ve göçle, göçmenle ilgili olumsuz algılar yaratılıp yine topluma servis edilmesi medyanın marifetidir (Bauman, 2018: 8). Medyanın özellikle de göç alan ülkelerin medyası; göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara yönelik negatif bakış açısını, nefret ve dışlama söylemlerini toplumda dolaşıma sokabilmektedir. Bu tutum uzun vade de yerli halkla, göçmenler, mülteciler ve

sığınmacılar arasında anlaşmazlıklara, önyargılara, çatışmalara, yabancı düşmanlığına zemin hazırlayabilmekte, söz konusu ülkede yaşam kalitesini etkileyebilmektedir (Erdoğan vd., 2017: 12). Giddens'in da özetlediği şekilde "göç ve göçmen üzerinden yapılan medya sunuş ve temsilleri, göçmenleri yerli halkın günah keçisi haline getirmektedir" (Giddens, 2012: 541). Başka bir tabirle göçmenlerin medyadaki anlamsal inşası medyanın söylemleriyle başlamakta ve sınırlandırılmaktadır (Kolukırmak, 2009: 9). Dolayısıyla medyanın göç ve göçmene olan tutumu toplumun göçmene olan önyargı ve tutumun oluşmasında en önemli kaynaktır. Lippmann (1998: 98) da önyargılı düşüncenin oluşumunda kitle medyasının etkili olduğunu ifade etmiştir. Ona göre özellikle basılan ya da konuşulan kelimeler dış kaynaktan gelen bir uyarı olduğunda kalıp yargıların bir bölümünü harekete geçirmekte ve aynı zamanda peşin hüküm de insan bilincine yerleşmektedir. Önyargıyı kuvvetlendiren durum ise yaşanan deneyimlerin düşünceleri onaylar nitelikte olmasıdır. Bu duruma örnek olarak, erkek sığınmacıların kavgacı olduğunu düşünen ev sahibi toplumda yaşayan sıradan bir kişinin, erkek sığınmacıların kavgaya karıştığı bir olayı deneyimlemesiyle erkek sığınmacıların tamamının kavgacı olduğu düşünerek bir genelleme yapması ve söz konusu bu kalıp yargısının pekişmesi gösterilebilmektedir.

Medya; var olan bir soruna yeni bir bakış açısı getirebilecek, çözüm üretebilecek ya da bir durumu sorun haline getirebilecek güçte bir araçtır. Toplumsal gerçeklik medyaya göre şekillendiğinden, medya bir sorunsal toplumsal gerçeklik, toplumsal gerçekliği de bir sorun olarak sınırlandırabilmektedir. Medyanın yaptığı düzenli ve sistematik göçmen haberleri, yerli halkın gözünde göçmenleri toplumdan uzaklaştırmakta ve ötekileştirmektedirler. Ötekileştirilmiş bireyler, gruplar genel anlamda hep bir şüphe ve korku barındırdığından ve bunun medya gibi bir enformasyon aracılığıyla yapılması; zaten bulunduğu ülkeye, kültüre yabancı olan göçmeni toplumsallıktan kopartmakta, zor bir yaşama itmekte toplumu ise yabancıya düşman edebilmektedir (Yurdakul, 2019: 57). Medyada yer bulan göç, göçmen, mülteci, sığınmacı konuları, söylemsel ve anlamsal kurulumla şekillenmekte ve göçmenlere karşı toplumsal reaksiyonların oluşumunda söz konusu kurulumların etkili olduğu düşünülmektedir (Alver, 2003: 211). Dünyadaki büyük göç dalgalarının ardından birçok ülkede kültürel çatışmalar başlamıştır. Kendi ülkesi dışında bulunan göçmenler, yerel halk tarafından, kültürel çatışmaların, ekonomik problemlerin, güvenlik sorunlarının nedeni olarak algılanmışlardır (Wakili, 2021: 52).

Bugün birçok ülkede göçe bağlı olarak ortaya çıkan kültürel çatışmaların nedenleri arasında medyanın göçmenleri temsil etme şekline bağlı olarak ortaya çıkan söylem dilinin etkili olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Medyanın söylem dilinin nötr ve tarafsız olmaması, insanların konuya ya da kişilere karşı bakış açısını/algısını etkilemekte, ideolojik olarak onları yönlendirmektedir. (Hall, 2005: 84). Medyanın bu denli etkisini Suriye'den göç eden insanlar ile Ukrayna-Rusya savaşı nedeniyle göç eden insanlar (beyaz ırk: sarı saç/mavi göz) hakkında yapılan haberlerin farklılığında dahi görebilmekteyiz. Şöyle ki Suriye'den göç eden insanlar hakkında yapılan haberlerde sahip olduğu ten renginden dolayı daha sert ve acımasız bir dil kullanılırken, Ukrayna'dan göç eden insanlar için daha insancıl/merhametli ve empatinin hâkim olduğu bir dil kullanılmaktadır. Medyanın söylem dilindeki farklılık sadece uyruk temelinde değil cinsiyet temelinde de değişiklik göstermektedir. Erkek sığınmacılara ilişkin medyada kullanılan dil de nötr ve tarafsız değildir.

2.3.3. Haber Metinlerinde Dil ve Söylem

Haber metinlerinde dil ve söyleme geçmeden önce bu iki kavramın neyi ifade ettiğini açıklamak faydalı olacaktır. O halde dil nedir, söylem analizi nedir? Tanımı üzerinde tam bir uzlaşa sağlanamamakla birlikte dilin tanımına ilişkin ön plana çıkan bazı tanımları şu şekilde sıralamak mümkündür. Hall'a (1993: 351) göre dil, birlikte yaşadığımız kültür içindeki insanlar ile veya çevremizdeki toplumlarla iletişim kurmayı, alışverişte bulunmayı, ikili ilişkiler kurmayı ve kurulan bu ikili ilişkilerdeki etkileşimi sağlamadaki temel kültür taşlarından biridir. Farklı bir tanım ile dil; içinde bulunduğumuz dünyaya anlam veren, kollektif yaşamda anlamın üzerine bina edildiği bir alandır. Potter'e (2004: 188) göre ise dil, kişilerin kendilerini ifade edebilmek, diğerlerini anlayabilmek için kişinin ihtiyaç duyduğu bir nesne iken; Çelik ve Ekşi'ye (2013: 106) göre dil, temsil aracı olmanın yanı sıra, içinde değişik fonksiyonları barındıran bir sistemdir.

Yine haber metinleri açısından söylemin ne olduğu ve bunun tanımlanması da bir o kadar önemlidir. Söylem analizi ise dildeki ifadelerin sentaks (söz dizimi) bakımından öte anlamsal olarak incelenmesi anlamına gelmektedir. Söylem analizinin tarihsel gelişimine ana hatlarıyla bakmak gerekirse geçmişi bundan yarım asır öncesine kadar uzanmaktadır. Bir başka anlatımla söylem analizinin asıl gelişimi batıda ve 1970'lerden

sonra olmuştur. Tabi bu söylem analizinin 1970 döneminde hiç olmadığı anlamına gelmemektedir. Ancak 1970'lerin öncesinde bu gelişim oldukça sınırlı kalmış ve sadece dilbilimsel yaklaşımlarla literatürde kendine yer edinmiştir. Bu bağlamda “İngilizce’de söylem çözümlemesi başlığını taşıyan ilk akademik çalışma 1952’de etkili bir dilbilimci ve aynı zamanda matematiksel söz dizimci ve bilim metodoloğu olan ABD’li Zellig Harris tarafından kaleme alınmıştır. Ne var ki söz konusu çalışmanın tamamen yapısal odaklı olması, söylemi sadece sözcük, tümce, söz öbeği gibi öteki yapı birimleri (vb.) bağlamında ele alması çoğu araştırmacı tarafından cezbedici bulunmamıştır. 1960’lı yılların başında Roland Barthes, Claude Bremond ve Algirdas Julien Greimas gibi önde gelen Fransız dilbilimci ve gösterge bilimcileri iletişimi dil içi ve dil dışı öğeler bütünlüğü içinde ele almışlar ve böylece söylem analizinin özellikle literatür taramasına katkılarını ispat etmeye çalışmışlardır. Bu akademisyen ve araştırmacıların kullandıkları metod ve eğilimler benzer türde olmasa bile; dili toplumsal, kültürel bağlam ve değerler bütünü içinde ele almaları, söylem kavramına ulaşılmada büyük kolaylık sağlamıştır. Batı ile mukayese edildiğinde, ülkemizde bu alandaki akademik çalışmalar bir hayli geç ortaya çıkmıştır. Türkiye’de söylem analizi çalışmaları ancak 1980’lerden itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır.

Söylemin kullanım alanı oldukça çeşitlilik arz etmektedir. Haliyle söylem alanının çeşitliliğine göre söylemin tanımı da farklılık göstermektedir. Bunu da doğal olarak kabul etmek gerekir. Zeyrek’e (2009: 66) göre söylem, metin ve bağlam arasındaki ilişkilerle ilintili olarak anlam kazanan ve dolayısıyla her ikisini de bünyesinde barındıran bir kavramdır (Yılmaz, 2019: 7). Bazı araştırmacılar ise bir meta-eylem olarak söylemi, ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçler manzumesi olarak ele almaktadır. Bu bağlamda söylem siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel tüm arka planlarla ilişkili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz, 2019: 7).

Burada önemle belirtelim ki söylem, Çelik ve Ekşi’nin (2013: 104) de dikkat çektiği gibi dilin biçimsel yönünden ziyade toplumun içindeki dili kullananların oluşturduğu sosyal olaylarla ilgilenmektedir. Eser’e (2015: 41) göre söylem şu şekilde tasvir edilmektedir: “... insanların yazdıkları ya da söyledikleri şeylerde gözüktür, gözüktüklerinde de insanların yazdıkları ya da söyledikleri şeylerin anlamları ortaya çıktıkları söylemsel bağlama bağlıdır. Bir nesne hakkındaki söylem metinlerde-sohbet ya da mülakat gibi konuşmalarda, roman, gazete köşesi, mektup gibi yazılı

materyallerde, gazete ya da film reklamları gibi görsel imajlarda hatta insanların giydikleri kıyafetlerde ya da saçlarını o ya da bu şekilde taratmalarında gösterir.” Söylemin aynı zamanda ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük söylemlerde vazgeçilmez bir rol oynadığını da burada vurgulamamız gerekir. Bir bakıma günlük hayattaki diyaloglar ve ilişki biçimleri dışında ideolojinin yeniden üretildiği alan ise medyadır (Çoban ve Özarslan, 2015:15’den akt. Lortoğlu, 2019: 58).

Medyanın bir konu ve olay karşısındaki dilinin toplumda yaygın bir şekilde kullanılan söylemin şekillenmesinde etken rol oynadığına inanılmakta ve bu minvaldeki argümanlar pek çok akademisyen tarafından sık sık dile getirilmektedir. Bu anlamda toplumda göçmenler ile ilgili oluşan gündelik söylemin kaynağını medya oluşturmaktadır. Medyanın toplum üzerindeki etkileri düşünüldüğünde medyada oluşan dil ve söylemin toplumda da oluşması söz konusu olmaktadır (Yurdakul, 2019: 49). Potter’ın da (2004: 178) önemle üzerinde durduğu gibi bireyler söylem yaratamaz. Çünkü söylemler sosyal düzeyde mevcuttur. Söylem, anlamı inşa eder ve böylelikle de toplumlar mevcut semboller ve anlamlar arasında bağ kurar. Bu suretle de toplumlar konular, olaylar ve olgular üzerinde nasıl düşünecekleri ya da iletişim kuracakları söylemler üzerinden kazanır. Sosyal yapılar da güç kazanmak ve elde ettiği bu gücü sürdürebilmek için bu sürece ihtiyaç duyarlar (Potter, 2004: 178).

Haber bir söylemdir. Bu çerçevede haber metnlerinin kendine özgü bir söylemi vardır. Haberi bir söylem olarak kavramak ise bu söylemin oluşum süreçlerini de içine alan bir çözümleme anlayışını benimsememizi kaçınılmaz kılmaktadır (İnal, 1996: 22). Haber metnlerinin içine sirayet eden farklı söylemler, haberin tanzimi içinde daha çok egemen söylemlerin öne çıkması ve metnin bu söylemler çevresinde kapanması ile neticelenmektedir (İnal, 1995: 116). Haber metnleri hem metin söylemlerinin egemen söylem içinde eritilmesiyle kapalıdır hem de farklı okuma biçimlerine izin vermemektedir. Öte yandan haber metni içindeki sözcük seçimlerinin belli bir ideolojik seçimi yansıttığı aşikârdır. Diyelim ki, “özgürlük savaşçısı” ve “terörist” gibi iki sözcüğü ele alalım. Bu iki sözcüğün aynı anlama gelmediği, farklı anlamlar içerdiği ve her birinin farklı bir ideolojiyi yansıttığı ortadadır. Bunlardan birine karar vermek bile başlı başına bir tavidir ve aynı zamanda ideolojik bir tavidir. Haber metnlerinde haber konu olan olayın çerçevelenmesi başlık, alt başlık, giriş cümleleri, spot ve fotoğraflardan oluşan haberin özet girişi içinde olur. Söylem toplumsal sınıfları ve ilişkileri yansıtmakla kalmaz onları kurar ve yeniden yapılandırır. Medyada kimin, ne

şekilde temsil edileceği söylemin üreticisine bağlıdır. Haberin üreticisi haber kaynakları ve aktörleridir (Kesici, 2008: 57).

Haberin söylemi üzerine yapılan çalışmalar da özellikle eleştirel haber araştırmaları haber söyleminde ideolojik bir üretimin varlığına dikkat çeker. Haber metninde egemen toplumsal anlamların kuruluş biçimi, üretilen bilginin niteliği ve bu bilginin özne konumunu gözler önüne sermeye yöneliktir. Haber başlıkları, tercih edilen sözcükler, sentaks ve peşi sıra gelen cümlelerle oluşan tematik yapı, görsel metaryaller ve bunların dil aracılığıyla anlamlandırılması çözümlemeye tabi tutulmaktadır. Tematik analizde haberin anlamı haber başlıkları, alt başlıklar, haber girişi, spotlar üzerinden ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Göçmen erkeklerin medyada temsilleri hakkında eleştirel bir değerlendirme yapabilme amacı doğrultusunda bu çalışma nitel bir araştırma olarak desenlenmiştir.

Nitel araştırma yönteminde araştırmanın hangi sorulara cevap aradığı ve bulunan cevapların niteliğinin ortaya konması önemlidir. Araştırma sonucunda ne olup bittiğini anlamak ve gerçekliğin olduğu gibi tanımlanması bakımından bu yöntemde niçin sorusundan ziyade özellikle ne ve nasıl sorularına odaklanılmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullandığı metotlardan biri olan yorumlayıcı yaklaşıma göre toplumla şekillenen tüm kültür ve olgular her yerde her zaman geçerli olmayıp, toplumun etkileşimiyle şekillenip, değişen, karmaşıkleşan belirsiz olgular olduğundan genellenememekte ve tahmin edilememektedirler. Bu yüzden olgular arasında nitel araştırmalarda nedensellik ilişkisi kurmak amaçlanmamaktadır. Bunun yerine ne ve nasıl soruları yardımıyla; insanların bakış açılarını, sosyal gerçekliğin oluşumunu, sosyal olguların ayrıntılı betimlemesini ve sosyal olgu ve olaylar arasındaki karmaşık ilişkileri kendi bağlamı içinde yorumlamaya çalışır. (Wakili, 2021: 65). Bu bağlamda bu araştırmada da medyada göçmen erkeklerin nasıl temsil edildikleri sorusuna cevap aranmış ve bu temsillerin oluşturulduğu toplumsal, kültürel, siyasal bağlam tartışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Patton (2014: 24), amaçlı örnekleme seçiminin, araştırmanın derin analizinin yapılabilmesi ve veri açısından zengin durumlarda seçmede uygun olacağını belirtmiştir (Şadan vd., 2019: 100). Bu bağlamda araştırmanın amaçları doğrultusunda, medyada göçmen ve sığınmacı erkeklerin temsilleri en fazla tiraja sahip gazetelerdeki ilgili haberler araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Gazetelerin tiraj verileri Basın İlan Kurumu'ndan (BİK) bilgi edinme yolu ile elde edilmiş ve buna göre son üç yılda ulusal düzeyde günlük yayım yapan en yüksek

tirajlı üç gazete olan Sabah, Sözcü ve Hürriyet gazeteleri çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu gazetelerin 2019, 2020 ve 2021 yılları, gazetelerin internet arşivi taranmış, sığınmacı erkeklerin konu olduğu 525 haber verisine ulaşılmıştır.

BİK' in verilerine göre çalışma kapsamındaki gazetelerin yıllık tirajlarına ait elde edilen veriler ile gazetelere ait bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3. 1 *Gazetelere ait veriler*

<i>Gazete Adı</i>	<i>Sahibi</i>	<i>Politik Görüş</i>	<i>2019 Yıllık Tiraj</i>	<i>2020 Yıllık Tiraj</i>	<i>2020 Yıllık Tiraj</i>
Sabah	Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.	Merkez Sağ, Liberal Muhafazakârlık	3.253.503	2.560.583	2.386.210
Sözcü	Estetik Yayıncılık A.Ş.	Ulusalcılık, Sol Eğimli	3.116.730	2.539.238	2.218.464
Hürriyet	Hürriyet Gazetecilik Ve Matbaacılık A.Ş.	Merkez Sağ	2.884.952	2.384.379	2.322.343

Tablo 3.1'de 2019 yılında Türkiye'de ana akım medyada yer alan ve ulusal düzeyde günlük olarak yayım yapan gazeteler arasında 3 milyon 253 bin 503 okunma sayısı ile Sabah Gazetesi başı çekmekte olup onu sırasıyla 3 milyon 116 bin 730 okunma sayısı ile Sözcü Gazetesi ve yaklaşık 2 milyon 885 bin okunmayla Hürriyet Gazetesi takip etmektedir.⁷ Tablo 3.1'de bakıldığında gazetelerin tirajlarında 2019-2021 yılları arasında düşüş görülmektedir. Buna göre en yüksek tiraj sayısı üç gazetede de 2019 yılına aittir. 2020 yılında en yüksek tiraj 2 milyon 560 bin 583 ile Sabah Gazetesi'ne aittir. En düşük tiraj ise 2 milyon 384 bin 379 ile Hürriyet Gazetesi'nde görülmektedir. 2021 yılında ise yine en yüksek tiraj 2 milyon 386 bin 210 ile Sabah Gazetesi'ne aitken en düşük tiraj ise 2 milyon 218 bin 464 ile Sözcü Gazetesi'ne ait olduğu görülmektedir.

Çalışmada gazetelerin seçiminde her ne kadar yıllık tirajlar en önemli unsur olsa da gazetelerin politik görüş farklılığına da dikkat edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda merkez sağ olduğu kabul edilen Sabah Gazetesi ile sol eğimli olan Sözcü Gazetesi'nin

⁷BİK verilerinden faydalanılmıştır.

politik görüş çizgileri tam net ayrılabilirken Hürriyet diğer gazetelere göre daha orta çizgide olduğu söylenebilmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler doküman analizi yoluyla toplanmıştır. Nitel araştırmalar için önemli bir unsur olan bu yöntemde, kitaplardan, dergilere, günlüklerden, haritalara, davetiyelerden toplantı tutanaklarına, sanat eserlerinden, radyo-tv program senaryolarına, çizelgelerden yasal metinlere kadar birçok dokümandan yararlanılmaktadır (Kıral, 2020: 182). Bunların yanı sıra yazılı materyaller haricinde araştırma konusuyla alakalı film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilmektedir. Burada hangi dokümanların analiz edileceği, araştırma problemine göre belirlenmektedir. Diğer adıyla belgesel tarama olarak ifade edilen bu yöntemde, araştırmacının ulaşabildiği basılı yahut elektronik şekildeki kayıt ve belgelerin bulunması, okunması, yorumlanması, not alınması ve değerlendirilmesi yoluyla veri elde edilmektedir (Kıral, 2020: 182). Bu süreçte araştırmacı, gerekli veriyi gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan daha az zaman ve para harcayarak elde edebilmektedir. Araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş metinleri, elektronik materyalleri ve resimleri içeren bu yöntem beş aşamadan oluşmaktadır ki bunlar, ilgili dokümanlara ulaşılması, dokümanların orjinalliğinin kontrol edilmesi, dokümanların anlaşılması, verilerin analiz edilmesi ve elde edilen verilerin kullanılması şeklindedir.

Bu çalışma Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilmiştir. Karşılaşılan bazı zorluklar nedeniyle haberlere gazetelerin online arşivlerine internet aracılığıyla ulaşılmıştır. Sözcü gazetesinin dijital platformda geriye dönük haberleri erişime kapalı olması sebebiyle araştırmacı tarafından kişisel olarak satın alınarak arşive erişim sağlanmış ve veriler toplanmıştır. Bu bağlamda Sözcü'nün haberleri e-gazete şeklinde kendi arşivinden görseli alınarak haberler toplanmıştır. Diğer gazetelerin (Hürriyet ve Sabah) internet sitelerindeki arama motoruna “göçmen”, “mülteci”, “sığınmacı” anahtar kelimeleri ayrı ayrı girilerek tarama sonucunda ortaya çıkan haberler incelenmiş olup sadece “erkek” özelindeki haberler araştırma kapsamına alınmıştır.

Bu şekilde yapılan taramada erkek göçmenlerle ilgili yapılan toplam 525 haberin çalışmayla ilgisi bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, betimsel analiz ve eleştirel söylem analizi bağlamında çözümlenmiştir.

Nitel araştırma analizi yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışmada, erkek sığınmacıların konu olduğu haber metnlerinin analizi için hangi ana tema veya konularda neler üzerine inşa edildiğini anlamak amacıyla konular kategorize edilmiştir. Bu bağlamda konular; taciz/istismar, şiddet/darp/kavga, cinayet/intihar, göçmen kaçakçılığı/insan ticareti, işkence/eziyet, dolandırıcılık/hırsızlık/gasp, teşekkür/minnet, sığınmacı-mülteci-göçmen kurtarma ve diğer şeklinde kategorize edilmiş; haberlerin betimsel özellikleri, haber metnlerinin içeriğine ilişkin özellikler, söylemin yapısı ve düşünsel arka planı boyutlarında analiz edilmiştir.

Bu çalışmada erkek sığınmacıların haberlerde nasıl temsil edildiğini orta koyabilmek için haberin yapısını, söyleminde yer alan ideolojik sunumların ortaya konulabilmesi için haberleri sistematik bir şekilde ele alan ve haberi kamu söyleminin bir formu olarak kabul eden Teun Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli kullanılmıştır (Van Dijk, 2015: 15). Ona göre söylem konusunda dikkati en çok toplum içindeki güç dengelerine yöneltmemiz gerekir. Diğerlerine göre göreceli “az çok güçlü” olan gruplar, toplumda görece “az çok güçsüz” gruplar üzerinde düşüncelerin ve hareketlerin kontrol edilmesi anlamında toplum içinde söz sahibi olurlar. Para, bilgi, şöhret, statü, kültür gibi birçok farklı şeylere sahip olan kesim kamusal söylemi yönetmek ve yaygınlaştırmak açısından güçlü durumdadır (Van Dijk, 1999: 342). Ona göre söylemde, en yukarıdan başlayan etken ve edilgen özne ilişkilerinin olduğu eşitsiz bir katılım söz konusudur. Buna ilişkin örnek olarak söylemin oluşmasından önce özne var olan ideolojik tahakkümün etkenliği ve söylemin oluşmasının ardından söylemi algılayan okuyucunun edilgenliği gösterilebilir. Böylelikle eleştirel söylem analizinde ideoloji, haberin oluşum aşamasını etkileyen önemli bir unsurdur (Acioğlu, 2019: 48).

Haber metnlerinde enformasyonun büyük bir kısmı aleni olarak ifade edilmez, ima yoluyla tamamlanır. Söylenmeyenin çözümlenmesi, bazen metinde gerçekte söylenenin araştırılmasından daha açıklayıcı olabilir (Van Dijk, 2015: 21). Bu ima, sözcüklerin yan cümleciklerin, metnin arka plan bilgisine dayanılarak anlamlandırılmasıyla ortaya çıkar ve aynı zamanda ideolojik bir boyutu da içermektedir. Van Dijk söylemin yapıları, stratejileri ve süreçleriyle beraber ideolojinin yeniden

üretildiğini vurgularken aynı zamanda söylemin ideolojinin yeniden üretiminde oynadığı role ilişkin net bir analize gereksinim olduğunun altını çizmektedir (Doruk, 2013: 115).

T. Van Dijk, eleştirel söylem analizini makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki aşamadan oluşturmaktadır. Makro yapı iki alt başlıkta incelenmektedir. Bunlar haberin başlığına, haberin spotuna veya girişine ve son olarak da haberin fotoğrafına bakıldığı “tematik yapı” ile durum ve yorum bölümünün yer aldığı “şematik yapı”dır. Şematik yapı içerisinde yer alan durum bölümü kendi içinde olayın sunumu, olayın sonucu, ardaalan ve bağlam bilgisi olarak ayrılmaktadır. Yorum bölümünde ise haber kaynakları ve olaya taraf olanların yorumu şeklinde ayrılmaktadır (Özer, 2011: 84)

Mikro yapı bölümünde sentaktik analiz, yerel anlamların analizi, sözcüklerin seçimi ile haber retoriği çözümlemesi yapılmaktadır. Sentaktik çözümleme, cümle yapılarının aktif veya pasif olması, basit veya karmaşık olması incelenerek yapılmaktadır. (Doruk, 2013:115). Haber metninde seçilen sözcükler sosyal aktörler hakkındaki inanç ve ideolojilerin ortaya çıkarılması açısından mikro yapı içinde analiz edilmektedir. Yerel anlamların analizi olarak adlandırılan bölümde ise kelimelerin dolaylı veya doğrudan anlamları ile haberde yer alan cümleler arasındaki ilişkilere, cümlelerin tutarlılığına bakılmaktadır. Mikro yapı aşamasının son unsuru ise haberin retoriğidir. Haberin retoriğinde ise verilen bilgilerin inandırıcılığı, görgü tanıklarının ifadeleri yer almaktadır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma sonuçlarının doğruluğunu ve ilgilenilen konunun tarafsızlığını konu edinen geçerlik, örnekleme/evrene uygulanan testten elde edinilen bilgilerin kuram ve kanıt ile desteklenme derecesidir (Bademci, 2019:145). Bu bağlamda, çalışılan konunun panoramik olarak ele alınması daha net fotoğrafının ortaya konması için katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, uzman incelemesi gibi bir dizi için yöntemlere başvurmak gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 19). Güvenilirlik ise örnekleme/evrene uygulanan testin tutarlılığı ve/veya tekrarlanabilirliğidir (Bademci, 2011: 121). Bu bağlamda çalışmanın güvenilirliğini sağlamak adına araştırmacılar dışında uzman görüşünün sağlanması analizin güvenilirliği için kullanılabilir (Creswell ve Miller, 2000, s. 129’den akt. Bulgurcuoğlu ve Aykutalp, 2021: 489). Kodlayıcı güvenilirliği şeklinde de ifade edilen bu uzman görüşü, farklı araştırmacıların aynı metni aynı şekilde

kodlamalarına veya aynı araştırmacının aynı metni farklı zamanlarda birbirine benzer şekilde kodlamasını gerektirmektedir. Burada geçerliğin ve güvenirliğin olması için kategorilerin anlamlı, anlaşılır ve objektif olması önem arz etmektedir (Bulgurcuoğlu ve Aykutalp, 2021: 488).

Bu bağlamda kodlamaya başlamadan önce kodlayıcı güvenirliği testi yapılmıştır. Güvenirlik testi için çalışma kapsamındaki gazetelerden 50'şer haber seçilmiştir. Seçilen üç gazeteden toplamda 150 haber seçilerek kodlayıcıya kodlama rehberi yazılı olarak verilmiştir. Çalışmada farklı bir araştırmacı tarafından tek tek kodlama yapılmıştır. Kodlayıcı tarafından geçekleştirilen kodlamalar %87 oranla araştırmacı ile uyumlu sonuçlanmıştır. Farklı çıkan sonuçlar tartışılarak nasıl kodlanması gerektiğine karar verilmiştir.

İçerik analizinde kodlayıcılar arası güvenirlik %80'in üstünde olması önerilmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002). Dolayısıyla bu tez çalışmasının araştırma kısmı yeterince güvenilirdir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın genel amacı ve alt amaçları kapsamında bulgulara yer verilmiştir. Buna göre bulgular haberlerin betimsel özellikleri, haberlerdeki söylemin yapısı ve örnek haber analizleri olmak üzere üç alt kısımda sunulmuştur.

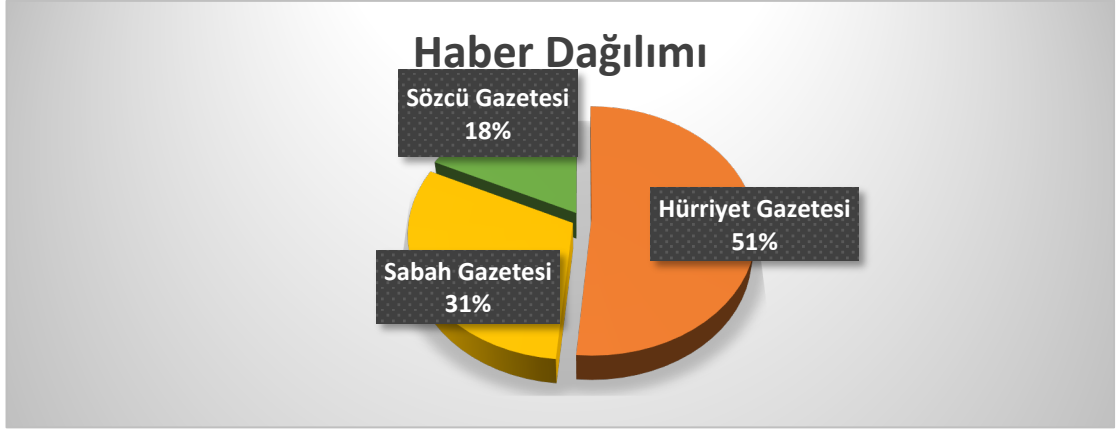
4.1. Haberlerin Betimsel Özellikleri

Türkiye'nin 2019, 2020 ve 2021 yıllarında en çok okunma oranına sahip üç gazetesi olan Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazetelerinin sığınmacı erkekler hakkında yaptığı toplam haber sayısı Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4. 1 *Haberlerin gazetelere göre dağılımı*

<i>Gazete Adı</i>	<i>F</i>
Hürriyet	270
Sabah	161
Sözcü	94
<i>Toplam</i>	<i>525</i>

Tablo 4.1'de görüldüğü üzere 2019 – 2021 yılları arasında Sözcü gazetesinde 94 adet, Sabah gazetesinde 161 adet ve Hürriyet gazetesinde 270 haber olmak üzere toplam 525 gazete haberi sığınmacı erkekleri konu edinmiştir. Tablo 4.1'e göre Hürriyet gazetesi, çalışma kapsamındaki gazeteler arasında erkek sığınmacılarla ilgili en fazla haber yayımlayan gazetedir. Sabah gazetesi ikinci sırada yer alırken Sözcü en az haber yayımlayan gazete olarak en sonuncu sırada yer almaktadır.

Şekil 4. 1 Haber Sayısına Göre Gazetelerin Dağılım Oranı

Şekil 4.1’de çalışma kapsamındaki gazetelerin erkek sığınmacıları konu aldığı haberlerin gazetelere göre dağılım oranları verilmiştir. Bu çerçevede sığınmacı erkeklerle ilgili haberlerin gazetelere göre dağılım oranına bakıldığında %51 oran ile Hürriyet gazetesi sığınmacı erkeklerle ilgili en fazla haber yayımlayan gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Onu ikinci sırada yaklaşık %31 oran ile Sabah gazetesi takip etmektedir. Sözcü gazetesi yaklaşık %18 oran ile sığınmacı erkeklerle ilgili en az haber yayımlayan gazetedir.

Çalışma kapsamında incelenen haberlerin toplam frekans dağılımı 2019 yılından 2021 yılına kadar sürekli bir yükseliş eğilimi göstermiştir. Bu yükseliş eğilimi Tablo 4.2’de verilmiştir

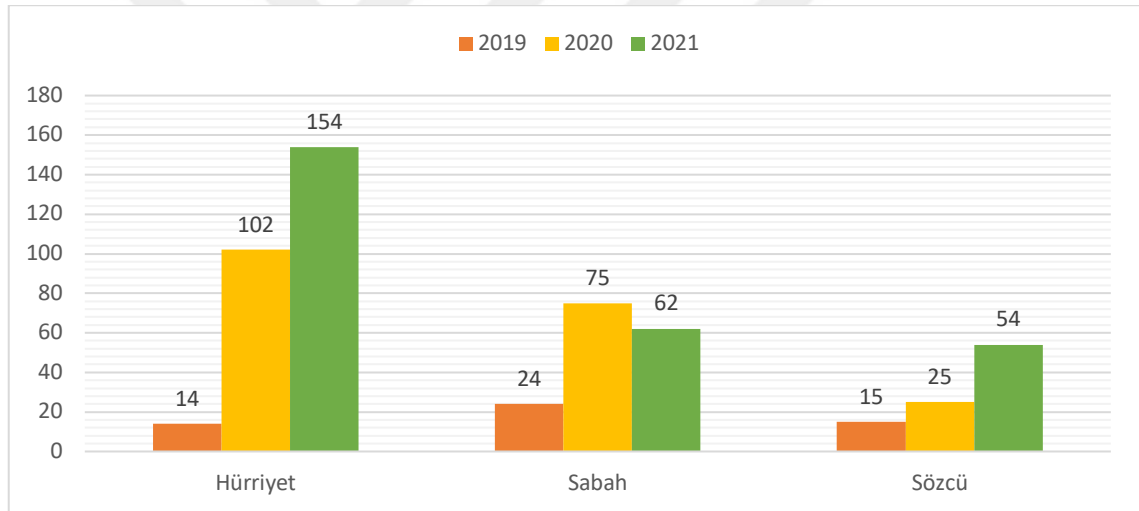
Tablo 4. 2 Haberlerin Yıllara ve Gazetelere Göre Dağılımı

Yıllar	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Frekans (n)	Oran (%)
2019	14	24	15	53	10,1
2020	102	75	25	202	38,5
2021	154	62	54	270	51,4
Toplam	270	161	94	525	100

Tablo 4.2’de incelendiğinde 2019 yılında sadece 53 olarak saptanmıştır. 2020 yılında gazetelerdeki haber sayısında dikkat çekici bir yükseliş göze çarparak 202 haber yayımlandığı görülmektedir. 2021 yılında haber sayılarında daha da yükselme

görülmektedir. Çalışma kapsamındaki gazeteler incelendiğinde 2021 yılında en fazla haber sayısına ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamındaki gazetelerden Sözcü’de haber sayılarında her yıl artış olsa da diğer gazetelere kıyasla en az haber yayımlayan gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Hürriyet gazetesi 2019 yılında yapılan haber sayısı 14 iken bu sayı 2020 yılında 102’ye ve 2021 yılında 154’e yükselmiştir. Sabah gazetesi diğer gazetelerden farklı olarak her yıl artış göstermemiş ancak genel olarak yine yapılan haber sayısında artış vardır. Buna göre 2019’da yapılan haber sayısı 24 iken 2020 yılında en yüksek seviyesine ulaşarak 75 haber yayımlanmıştır. Sabah gazetesinde 2021 yılında önceki yıla göre düşüş göstererek 62 haber yayımlanmıştır. Haberlerin yıllara göre dağılımına baktığımızda aşağıdaki Şekil 4.2 karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4. 2 Haberlerin Yıllara Göre Dağılım Grafiği

Şekil 4.2’de görüldüğü üzere haber sayılarının yıllara göre dağılımındaki en fazla dalgalanmanın Hürriyet Gazetesi’nde olduğu görülmektedir. Yıllara göre en az dalgalanma ise Sözcü Gazetesi’nde görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen 525 haber metninden hareketle haber konularına ilişkin bir kategorilendirilmeye gidilmiştir. Gazetenin, sığınmacı erkeğe yönelik haberlerin ve teması değerlendirilmiş ve bu bağlamda ortaya çıkan haber kategorileri Tablo 4.3’de sunulmuştur.

Tablo 4. 3 *Haberlerin Kategorik Dağılımı*

<i>Kategori</i>	<i>Hürriyet</i>	<i>Sabah</i>	<i>Sözcü</i>	<i>Frekans (n)</i>	<i>Oran (%)</i>
<i>Taciz/İstismar</i>	14	3	5	22	4,2
<i>Şiddet/Darp/Kavga</i>	29	2	8	39	7,4
<i>Cinayet/İntihar</i>	58	16	25	99	18,9
<i>Göçmen Kaçakçılığı/İnsan Ticareti</i>	78	71	12	161	30,7
<i>İşkence/Eziyet</i>	7	7	1	15	2,8
<i>Dolandırıcılık/Hırsızlık/Gasp</i>	31	21	19	71	13,5
<i>Teşekkür/minnet</i>	-	1	-	1	0,2
<i>Sığınmacı-Mülteci-Göçmen Kurtarma</i>	13	29	2	44	8,4
<i>Diğer</i>	40	11	22	73	13,9
<i>Toplam</i>	270	161	94	525	100

Tablo 4.3’den anlaşılacağı üzere incelenen 525 adet haberdeki temalar incelenerek dokuz kategori belirlenmiştir. Tablo 4.3 incelendiğinde haber kategorileri açısından, erkek sığınmacılar en fazla %30,7 oranla göçmen kaçakçılığı/İnsan ticaretine ilişkin haberlere konu olmuştur. Tablo 4.3’de en yüksek orana sahip ikinci kategori yaklaşık %19 oranla cinayet/intihar kategorisidir. Cinayet/intihar kategorisinde en çok haberi 58 haber ile Hürriyet Gazetesi ortaya koyarken bu kategoride en az habere 16 haber ile Sabah Gazetesi yer vermiştir. Tablo 4.3’e göre üçüncü sırada yaklaşık %14 oranla diğer başlıklı kategori bulunmaktadır. Buna göre diğer kategoride ağırlıklı olarak “iş ve trafik kazaları”, “yangın”, “boğulma” gibi olaylar sonucunda yaralanan veya yaşamlarını yitiren erkek sığınmacıların konu edildiği haberler yer almaktadır. Erkek sığınmacıların konu edildiği haberlerin %13,5’i dolandırıcılık/hırsızlık/gasp, %8,4’ü kurtarma haberleri, %7,4’ü şiddet/darp/kavga, %4,2’si taciz/istismar, %2,8’i işkence/eziyet kategorisinde yer almaktadır. Tablo 4.3’de erkek sığınmacılar en az %0,2 oranla teşekkür/minnet kategorisinde haberlere konu edilmiştir.

Gazeteler arasında taciz/istismar kategorisinde erkek sığınmacılara en fazla haber değeri atfeden gazete 14 haber ile Hürriyet Gazetesi’dir. Taciz/istismar haberlerine en az yer veren gazete ise Sabah Gazetesi’dir. Benzer şekilde Şiddet/darp/kavga

kategorisinde 29 haber sayısı ile Hürriyet Gazetesi yine en fazla habere yer vermiştir. Şiddet/darp/kavganın en az yer aldığı gazete 2 haber sayısı ile yine Sabah Gazetesi'dir. Göçmen kaçakçılığı/insan ticareti kategorisine bakıldığında Sabah Gazetesi'nde önemli artış dikkat çekmektedir. Sabah Gazetesi bu kategoride ikinci sırada yer alırken birinci sırada 78 haber sayısı ile Hürriyet Gazetesi yer almaktadır. Bir diğer kategori olan işkence/eziyette ise Hürriyet ve Sabah Gazeteleri 7 haber ile aynı haber sayısına sahip iken Sözcü Gazetesi bu kategoride sadece 1 habere yer vermiştir. Dolandırıcılık/hırsızlık/gasp kategorisine bakıldığında en fazla habere yer veren gazete 31 haber sayısı ile Hürriyet iken, bu kategorideki en az haberi 19 haber ile Sözcü Gazetesi üretmiştir. Teşekkür/minnet kategorisine bakıldığında sadece Sabah Gazetesi 1 haber üretmişken aynı kategoride Hürriyet ve Sözcü Gazetelerinden haber çıkmamıştır. Farklı bir kategori olan sığınmacı/göçmen/mülteci kurtarma haberlerinde ise Sabah Gazetesi 29 haber sayısı ile en fazla habere yer veren gazetedir. Bu kategoride 2 haber üreterek en az habere Sözcü Gazetesi yer vermiştir. Son olarak diğer kategorisinde ise 40 haber ile en fazla habere Hürriyet Gazetesi yer verirken, Sabah Gazetesi aynı kategoride 11 haber sayısı ile en az haber üreten gazete olmuştur.

Yukarıdaki Tablo 4.3'e genel bir çerçeveden bakıldığında erkek sığınmacıların konu olduğu haber kategorileri genel olarak suç teması olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki oluşturulan 9 kategoriden 6 kategori suç ile ilgili kategorilerdir. Suç kelimesi anlam itibarıyla insanda olumsuz bir çağrışımı yansıtmaktadır. Sığınmacı erkeklerin en çok suç temalı haberlerde yer alması, onlar üzerinde olumsuz bir bakış açısı yaratması muhtemel olmaktadır. Gazete haberinde konu olan suç unsuru, göç ile buluştuğunda okuyucuda -özellikle de göçmenlerle bağlantısı olmayan ve onlar hakkındaki bilgiye sadece medya aracılığıyla ulaşan okuyucuda- olumsuz söylem ve ön yargılar gelişebilmektedir. Bu şekilde okuyucu haberden edindiği enformasyonlar doğrultusunda gündelik yaşamında karşılaşacağı göçmen/sığınmacı/mülteciye karşı sahip olduğu ön yargısı ile sığınmacılarla iletişim kurmakta zorlanabilir, onları ötekileştirebilmektedir.

Hürriyet gazetesi incelenen gazeteler arasında en çok haber sayısına sahip gazete özelliği taşımaktadır. Erkek göçmenlere gazetesinde daha çok yer ayıran Hürriyet'te ağırlıklı olarak suç teması yer almaktadır.

Tablo 4.3'e ilişkin olarak söylenecek bir başka husus ise teşekkür-minnet kategorisinde sadece Sabah Gazetesi'nde bir habere yer verilirken diğer iki gazetede ise hiç haber yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada kategorinin açılmasındaki amacı

belirtmek önemli olacaktır. Medyada göçmenlerle ilgili haberler sıklıkla karşımıza çıkar ancak haber konusu erkek bir göçmen olduğunda yaygın olarak olumsuz söylemlerle temsil edilerek haberleştirilmektedir. Bu bağlamda tarama yapılırken karşılaşılan Sabah gazetesinin 18 Aralık 2019 tarihli ve “Suriyeli genç, Türk askerine teşekkür etti” başlıklı haberinde Suriyeli gencin Türk askerine olan minneti dile getirilmiştir. “... PKK/YPG bizi mağdur etti, evlerimizi yaktı, çocuklarımızı aç susuz bıraktı. Türk askerine yardım etsin. Bize el attı, yardımda bulundu. Halen de Türk askeri etrafımızda güvenliğini sağlıyor.” Haberde Suriyeli gencin yaşadığı mağduriyetin altı çizilirken Türk askerinin gelen teşekkür ile yüceltilmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda haberde Türk askeri kurtarıcı olarak temsil edildiği söylenebilmektedir

4.2. Haberlerdeki Söylemin Yapısına İlişkin Bulgular

Bu bölümde gazete haberlerinin, içerik bakımından özelliklerine ilişkin bulgular haber metinlerinin dili, konusu, özneleri ve cinsiyetçi söylem açılarından ele alınarak kategoriler çerçevesinde sunulmuştur.

4.2.1. Haber Metinlerinin Dili

Dil, farklı kullanımları ile topluma ideoloji, anlam ve fikirleri taşıyan, çeşitli anlamlar ileten bir araçtır. Bu bakımdan dilin kullanımında kullanılan her sözcük, cümle, cümle yapıları bir mesaj taşır. Söylem ve dilin ustaca kullanımı ile geniş halk kitlelerinin düşüncelerine nüfus edilmesi, bireylerin farklı yönlerde ikna edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu da dilin toplum nezdinde ne kadar önemli bir unsur olduğunun açıkça göstergesidir. Akça’ya (2009: 83) göre dil, en önemli toplumsal pratiklerden biridir. Olay ve nesnelerin nasıl adlandırıldıkları, hangi sıfatlarla sunuldukları, olumlu ya da olumsuz değerler atfedilmesi dil dolayısıyla gerçekleşen ideolojik yansımalarlardır. Diğer bir anlatımla ideolojik yapı, dille şekillendirilir ve içselleştirilir.

Çalışmada, erkek sığınmacıların konu edildiği gazete haberlerinin, içeriği incelenerek haberdeki metinlerinde işlenen konu, haberin başlığı ve haberdeki söylemler ele alınarak olumlu, olumsuz ve nötr olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Buna göre habere konu olan erkek sığınmacıların yaşadığı, karşılaştığı sorunlara dikkat çeken, erkek sığınmacılara yönelik olumsuz görüşleri ve ötekileştirici söylemleri reddeden haber metinlerindeki dil, olumlu olarak saptanmıştır. Haber metinlerindeki olumsuz dilde ise sığınmacı erkeklerin varlığından rahatsızlık duyan, onları sorun

olarak gören, sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen çalışmaları ve hizmetleri eleştiren ve olumsuz kelimeler kullanmaktan çekinilmeyen haber metinleri seçilmiştir. Haber metinlerinde sığınmacı erkeklerle ilgili dengeli bir dil kullanılarak olumsuz kelimelerin kullanılmadığı, ırkçı söylemlerin olmadığı, haberdeki konunun veya olayın olduğu gibi okuyucuya aktarıldığı, gazeteci yorumunun bulunmadığı haber metinlerinin dili nötr olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda haber metinleri tek tek incelenmiş olup Tablo 4.4’deki veriler elde edilmiştir.

Tablo 4. 4 Haber Metinlerinin Dili

Gazete Adı	Olumlu		Olumsuz		Nötr		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Hürriyet	4	1,48	184	68,15	82	30,37	270	100
Sabah	8	4,97	36	22,36	117	72,67	161	100
Sözcü	2	2,13	62	65,96	30	31,91	94	100
Toplam	14	2,68	282	53,71	229	43,61	525	100

Tablo 4.4.’de görüleceği üzere erkek sığınmacıların konu edildiği haberlerin çoğunluğunun habercilik dili açısından olumsuz olduğu görülmektedir. Buna göre haberlerin yaklaşık %54’ünde olumsuz konular işlenmiş veya erkek sığınmacılarla ilgili olumsuz ifadeler ve söylemler tercih edilmiştir. Olumsuz dilin yer aldığı haber sayısının en fazla olduğu gazete %68 oran ile Hürriyet Gazetesi iken olumsuz dilin en az olduğu gazete %22 oran ile Sabah Gazetesi’dir. Tablo 4.4’de bakıldığında erkek sığınmacıların zorlu yaşam koşullarına değinen, karşılaştıkları sorunlara dikkat çeken, erkek sığınmacılara yönelik olumsuz görüş ve ifadeleri reddeden haber metinlerinde karşılaşılan olumlu dil sadece %2,68 olarak görülmektedir.

Ayrıca çalışma kapsamındaki gazetelerin erkek sığınmacıların konu olduğu haberlerin yazım türü de incelenmiştir. Buna göre 525 haber ciddi haber (hard news) ve hafif haber (soft news) olmak üzere iki yazım türüne göre ayrılmıştır. Genellikle toplumsal, siyasal, ekonomi gibi konular ciddi haber yazım türünde yazılmaktadır. Ayrıca bu yazım türü gazetecilikte 5N 1K sorularına haber metinlerinde cevap bulunmaktadır (Wakili,2021:81). Hafif haber (soft news) yazım türünde ise magazin,

moda, yemek ve sağlık gibi gündemden uzak haberler yer almaktadır. İncelenen haberlerin yazım türüne ilişkin veriler Tablo 4.5’te sunulmuştur.

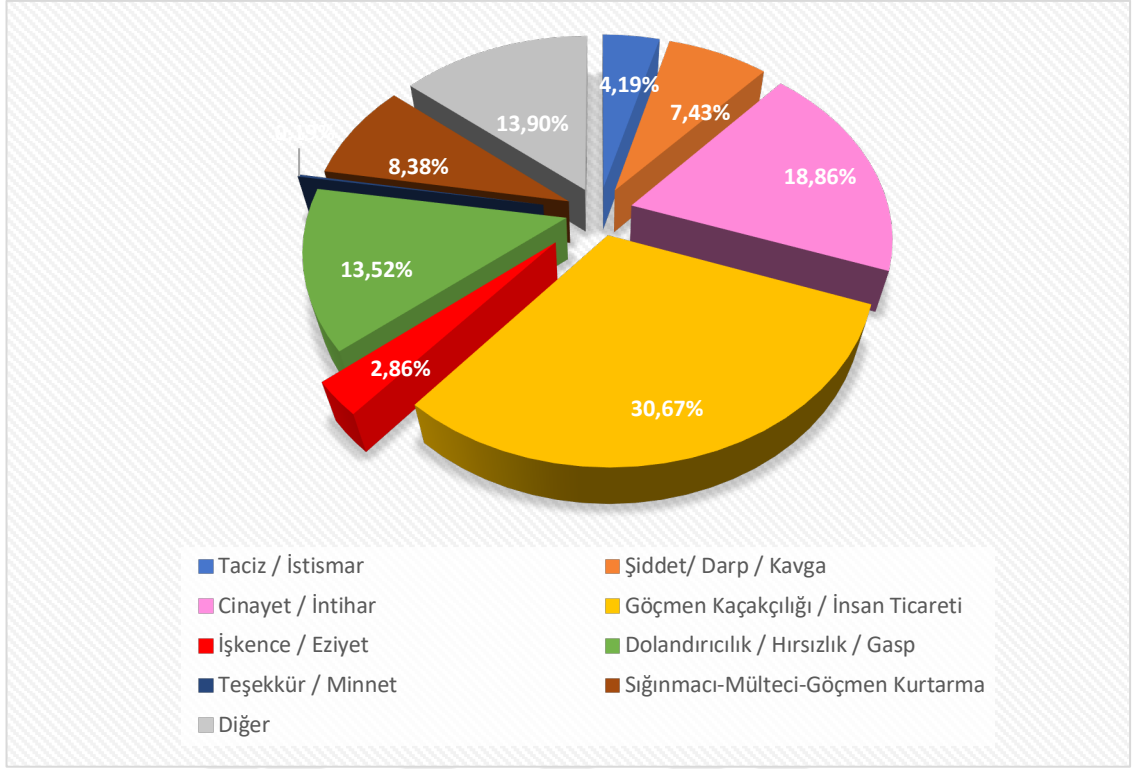
Tablo 4. 5 Haber Metinlerinin Yazım Türü

<i>Yıllar</i>	<i>Hürriyet</i>	<i>Sabah</i>	<i>Sözcü</i>	<i>Frekans (n)</i>	<i>Oran (%)</i>
Hard News (Ciddi Haber)	267	152	92	511	97,3
Soft News (Hafif Haberler)	3	9	2	14	2,7
Toplam	270	161	94	525	100

Tablo 4.5 incelendiğinde toplam 525 haber metninin 511’i ciddi haber yazım türünde olduğu görülmektedir. 14 haber ise hafif haber yazım türüne uygun görülmüştür. Özetle erkek sığınmacıların konu olduğu haberler genel olarak ciddi haber yazım türüne göre yazıldığı görülmektedir.

4.2.2. Haberlerin Konusu

Haberlerin konularından gazetelerin hangi konuya daha çok haber değeri atfettiğini ya da hangi konuları göz ardı ederek haberleştirmedeği ortaya çıkmaktadır. Burada gazetelerin siyasi- politik görüşleri önemli olmaktadır. Bu bağlamda gazetenin ideolojisinden dolayı bazı konuları göz ardı ederken bazılarını ise ön plana çıkarabilmektedir. Çalışmada erkek sığınmacıların konu edildiği haber metinleri incelenmiş ve 9 kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerin gazetelere göre haber frekansları Tablo 4.3’de verilmiştir. Haberlerin ilgili olduğu konuya ilişkin dağılım oranları ise Şekil 4.3’de sunulmuştur.

Şekil 4. 3 Haber Konularının Dağılımı

Şekil 4.3'e bakıldığında, konuların içerisinde göçmen kaçakçılığı/insan ticareti ile ilgili haberler yaklaşık %31'lik oranıyla gazetelerin en fazla sayıda haber yaptığı konu olmuştur. Bu kategorideki haberlerin içerisinde erkek sığınmacıların göç yolculukları sırasında güvenlik güçleri tarafından yakalanmaları, kendi ülkelerine geri gönderilmeleri ya da sınır dışı edilmeleri ile ilgili olaylar yer almaktadır. Erkek sığınmacıların ev sahibi toplum hakkındaki olumlu düşüncelerini içeren teşekkür/minnet kategorisi ise %0,2'lik oranla en az haber yapılan konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil 4.3'e göre, göçmen kaçakçılığı/insan ticareti kategorisinden sonra erkek sığınmacıların en çok konu edildiği haberlerin yaklaşık %19'unu cinayet/intihar başlıklı kategori oluşturmaktadır. Diğer başlıklı kategori, yaklaşık %14 oranla erkek sığınmacıların gazetelerde yer aldığı konular içerisinde üçüncü en yüksek orana sahiptir. Diğer kategorisindeki haberler, iş kazası, trafik kazası ile nehir, kanal gibi yerlerde boğularak ölme konularını içermektedir. Erkek sığınmacıların genellikle "Yunanistan itti Türkiye kurtardı" şeklindeki komşu ülke sınırlarında ortaya çıkan olaylar, Avrupa'ya gitmek amacıyla çıkılan deniz yolculuğunda tekne batması sonucu kurtarma operasyonlarının gerçekleştirilmesi olaylarının haberlere konu olmasının oranı %8 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kategorinin göçmen kaçakçılığı kategorisinden ayıran

en önemli husus haberlerde sığınmacıların kurtarılmasının ön plana çıkarılmasıdır. Göçmen-sığınmacı-mülteci kurtarma kategorisi ile aynı orana sahip bir diğer kategori ise dolandırıcılık/ gasp/hırsızlık kategorisidir. Erkek sığınmacılar, gazetelerde şiddet/darp/kavga konularında %7 oranla yer alırken %4 oranla da taciz/istismar konularında yer almaktadır. Bir diğer kategori olan işkence/eziyette ise bu oran yaklaşık %3 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma kapsamındaki gazetelerde yayımlanan haberlerin konularının dağılım oranlarına bakıldığında ağırlıklı olarak suç konularının işlendiği görülmektedir.

4.2.3. Haberlerin Öznesi

Hall vd. (1978: 130), medya profesyonellerinin, haberin üretim aşamasında kaynaklara başvurduğunu ve söz konusu kaynakların resmi kurum ve kuruluşlar olabileceğini ifade etmiştir. Haber metinlerinde hangi kaynağa başvurulduğu, metinlerde kimin konuştuğuna, haberin öznesinin kim olduğuna dair bulgular Tablo 4.6’da yer almaktadır.

Tablo 4. 6 *Haberin Öznesine İlişkin Bulgular*

<i>Kim Konuşuyor?</i>	<i>Hürriyet</i>	<i>Sabah</i>	<i>Sözcü</i>	<i>Frekans (n)</i>	<i>Oran (%)</i>
<i>Yetkililer</i>	5	0	2	7	1,3
<i>Siyasiler</i>	1	0	6	7	1,3
<i>Yerel Yöneticiler</i>	7	1	4	12	2,3
<i>Gazeteci</i>	0	0	14	14	2,7
<i>Göçmenin Kendisi</i>	71	21	17	109	20,8
<i>Görgü Tanığı</i>	51	19	25	95	18,1
<i>Güvenlik Güçleri</i>	126	120	26	272	51,8
<i>Ev Sahibi Toplumdaki Kişiler</i>	9	0	0	9	1,7
<i>Toplam</i>	270	161	94	525	100

Tablo 4.6’da görüleceği üzere haber metinlerinde %51,8 oranıyla en fazla güvenlik güçlerinin adı geçmektedir. Güvenlik güçlerinin adı haber metinlerinde Polis,

Bekçi, Jandarma, Sahil Güvenlik Komutanlığı olarak yer almaktadır. Güvenlik güçlerinin ardından haber metinlerinde %20,8 oranla en çok göçmenin kendisinin özne olduğu görülmektedir. Bu haber metinlerinde, habere konu olan erkek sığınmacıların kendi görüşlerine yer verilmiştir. Erkek sığınmacıların konu olduğu haberlerde gerçekleşen olayların aktarımında görgü tanığının ifadelerine başvurulması %18,1 oranıyla üçüncü en yüksek orana haber kaynağıdır. Toplam 525 haber içinde 14 haberin gazetecinin kendi yorumunun olduğu haber bulunmaktadır. Erkek sığınmacılarla ilgili haberde yerel yönetimlerin adının geçme frekansı %2,3, ev sahibi toplumun vatandaşlarının ifadelerinin yer alması %1,7, siyasilerin ile yetkililerin ise %1,3 olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak haber metinlerinde en az siyasilerin ve yetkililerin görüşü yer almaktadır.

4.2.4. Haberlerde Cinsiyetçi Söylem ve Erkeklik

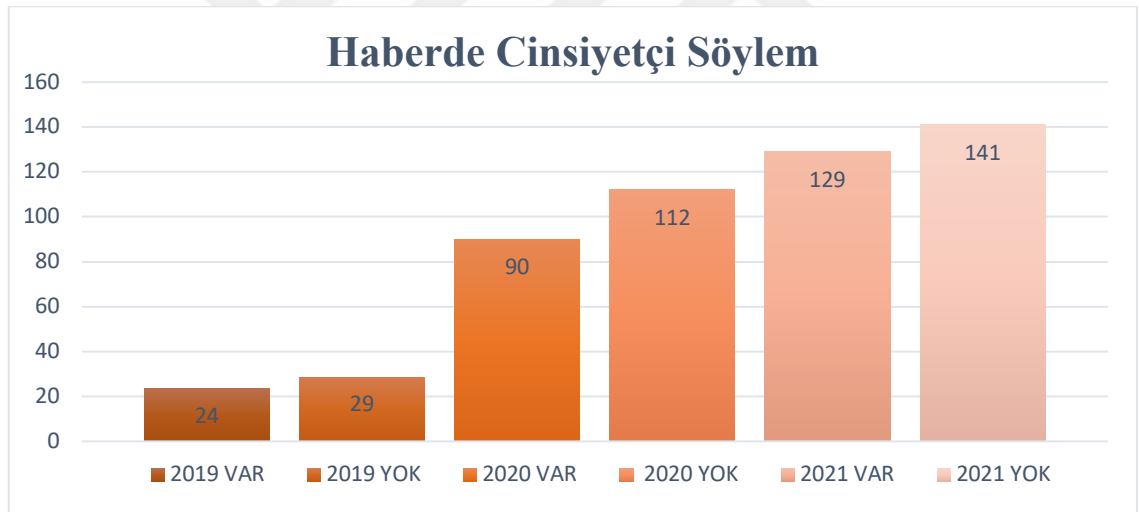
Dilin, farklı kullanımları ile topluma ideoloji, anlam ve fikirleri taşıyan, çeşitli anlamlar ileten bir araç olduğu, ideolojinin dil ile şekillendiği, biçimlendiği ve içselleştiği önceki başlıklarda belirtilmiştir. İdeolojinin bir de yansıtılma şekli vardır ki oda söylemdir. Hammadde olarak sözcükleri ve dili kullanan gazeteci onu tercih ve amaçlarına göre farklı şekillere sokar, yani söylemi oluşturur (Devran, 2010: 25). Devran'a göre (2010: 29), ideolojik içerik dil ile taşınmaktadır. Söylem de dilin kullanış biçimini tanımlamaktadır. Belli düşünceler yani ideolojiler, dil ve söylem aracılığıyla taşınmakta ve haber metinlerinde bu şekilde kurulmaktadır. Haber metnine, “haber değerini” veren temelde onun inşa sürecine dahil olan kodlar, çerçeveler; ya da daha genel olarak içinden çıktığı toplumun algıları, genel kavrayış ve yadsımlarıdır (Oral Evren, 2020: 34). Bir başka anlatımla, dille şekillenen ideolojinin diğer insanlara yansıtılmasında ve etkili olmasında en önemli etken söylemdir. Bir haberi haber yapan, toplumun kodlarını içinde taşıyan söylemdir.

Haber metinlerinde tercih edilen “erkek göçmen”, “erkek sığınmacı” gibi kelimelerin tercih edilmesiyle cinsiyetçi söylem ön plana çıkarılabilmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamındaki gazetelerde, erkek sığınmacıların konu edildiği haber metinlerinde “erkek” olduğuna vurgu yapıp yapılmadığı incelenmiş olup elde edilen bulgular Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4. 7 *Haberde Cinsiyetçi Söyleme İlişkin Bulgular*

Cinsiyetçi Söylem	Hürriyet		Sabah		Sözcü		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
Var	148	54,8	40	24,8	55	58,5	243	46,3
Yok	122	45,2	121	75,2	39	41,5	282	53,7
Toplam	270	100	161	100	94	100	525	100

Tablo 4.7 incelendiğinde, çalışma kapsamındaki gazetelerin haber metinlerinde %46,3 oranla cinsiyetçi söylemin olduğu, %53,7 oranla ise olmadığı görülmektedir. Hürriyet Gazetesi, %54,8 oranla cinsiyetçi söylemin en fazla vurgulandığı gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyetçi söylemin en az tercih edildiği gazete ise Sabah Gazetesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4. 4 *Metinlerde Yıllara Göre Cinsiyetçi Söylem*

Şekil 4.4 incelendiğinde, çalışma kapsamındaki gazetelerde 2019'dan 2021 yılına kadar cinsiyetçi söylem arttığı görülmektedir. Haber metinlerinde cinsiyetçi söyleme en az rastlanan yıl 2019 olurken en fazla 2021 yılında rastlanmaktadır. Türkiye'deki sığınmacı sayısının artışının bir sonucu olarak haberlerde cinsiyetçi söylemin de arttığı yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

Araştırma kapsamındaki gazetelerin haber metinlerinde, erkek sığınmacıları nitelendirmek için seçilen kavramlar incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.8, Tablo 4.9, ve Tablo 4.10'da sunulmuştur. Tablo 4.8'de Hürriyet gazetesinde 2019 -

2021 yılları arasında yapılan haber metinlerinde erkek sığınmacıların hangi kimliklerle ön plana çıkarıldığına ilişkin kullanılan kavramlar sunulmuştur.

Tablo 4. 8 Hürriyet Gazetesi'nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar

<i>Tonu</i>	<i>Hürriyet Gazetesi</i>
Olumlu	-
Olumsuz	“Göçmen Olabilir”, “Suriye Uyruklu Çete Lideri”, “Kaçak”, Erkek Cesedi”, “Bitez Sahiline Erkek Cesedi Vurdu”, “Suriyeli Sandı”, “Kaçak Göçmen”, “ Katil Zanlısı”, “Polise Bıçak Çeken Suriyeli”, “Hırsızlık Şüphelisi”, “Kaçak Göçmen”, “Mafya Babası”, “Kaçak Kaçakçı”, “Zanlı Kaçaklar”, “ Suriye Uyruklu Trans Birey” “Suriye Uyruklu Kaçak Göçmen”, “Suriyeli Büyü Çetesi”, “Yabancı Uyruklu Sahte Diş Hekimi”, “20’si Kaçak, 28 Suriyeli”, “Balık İstifi”, “Kızını Yakan Baba”, “Kızını Döven Baba”, “Cani Koca”, “Cani Baba”, “Afganlar Her Yerde”, “ Göçmen Alarmı”
Nötr	“Göçmen Kurtarıldı”, “Afgan Genç”, “Suriyeli Genç Göçmen”, “Yunanistan’ın Ölümüne Terk Ettiği Sığınmacı”, “Suriye Uyruklu Genç”, “Afganistanlı Genç”, “Afgan Çoban”

Tablo 4.8 incelendiğinde, Hürriyet Gazetesi’nde yer alan toplam 270 haber içerisinde 33 farklı kelime veya kelime gruplarıyla erkek sığınmacıları doğrudan nitelendiren kavramlar kullanıldığı görülmüştür. Erkek sığınmacıların haber metinlerinde olumlu ifadelerle nitelendirilmediği Tablo 4.8’de dikkat çekmektedir. Sığınmacı erkeklerin, herhangi bir olumlu ya da olumsuz ifade ile nitelendirilmeden yer aldığı yer aldığı haber metinleri nötr olarak adlandırılmış ve olumsuz nitelendirilen haber metinlerinden oldukça az olduğu görülmüştür. Sabah Gazetesi’nde kullanılan olumlu, olumsuz ve nötr ifadeler Tablo 4.9’da yer almaktadır.

Tablo 4. 9 Sabah Gazetesi'nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar

<i>Tonu</i>	<i>Sabah Gazetesi</i>
Olumlu	-
Olumsuz	“Suriyeli Hamallar”, “Kaçak Göçmenler”, “Düzensiz Göçmenler”, “Zanlı”, “Şüpheli”, “Afganistanlı Sanık”
Nötr	“Suriyeli İş Adanı”

Tablo 4.9 incelendiğinde, Sabah Gazetesi’nde erkek sığınmacılar hakkındaki toplam 161 haberde genel olarak nitelendirici ifadelerin oldukça az olduğu

görülmektedir. Sabah Gazetesi’nde erkek sığınmacıları nitelendiren toplam 7 kelime veya kelime grubu saptanmıştır. Bunlardan 6 ifade olumsuz, 1 ifade nötr iken olumlu ifadeye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak Hürriyet ve Sabah Gazetesi’nde erkek sığınmacıların olumlu ifadeler ile nitelendirildiği habere ulaşamamıştır. Çalışma kapsamındaki bir diğer gazete olan Sözcü Gazetesi’nde kullanılan ifadeler Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4. 10 Sözcü Gazetesi’nde Erkek Sığınmacıların Nitelendirildiği Kavramlar

<i>Tonu</i>	<i>Sözcü Gazetesi</i>
Olumlu	“İranlı Ünlü Rapçi”
Olumsuz	“Kaçak Göçmen”, “Katil Zanlısı”, “Ahlaksız Bir Afgan Mülteci”, “Afgan Çete Lideri”, “Faslı Tacizci”, “Göçmen Çetesı”, “Saldırgan Şahıs,” “Afganistanlı Erkek Şüpheli”, “Afgan Uyruklu”, “Kaçak Suriyeli İşçiler”
Nötr	“Afgan Sığınmacılar”, “Göçmen”, Suriyeli Genç”, “Kayıp Afgan Çocuk”

Tablo 4.10 incelendiğinde, diğer gazetelerden elde edilen bulgulardan farklı olarak Sözcü Gazetesi’nde erkek sığınmacıların olumlu ifade ile nitelendirildiği bir habere ulaşılmıştır. Sabah Gazetesi’nde yayımlanan toplam 94 haber metninden 10 haber metninde olumsuz ifadeyle karşılaşılmıştır.

Tablo 4.8, Tablo 4.9 ve Tablo 4.10’a bakıldığında erkek sığınmacılara yönelik olumsuz ifadeleri en çok kullanan gazete Hürriyet Gazetesi iken en az tercih eden ise Sabah Gazetesi olmuştur. Erkek sığınmacılarla ilgili olumlu ifadeye ise sadece Sözcü Gazetesi yer vermiştir.

4.3. Örnek Haber Analizleri

4.3.1. Göçmen Kaçakçılığı/ İnsan Ticareti Konulu Haber Analizi

Göçmen kaçakçılığı çetesi lideri ve sevgilisi, Bodrum'a getirildi

#Haber

#Gündem

#Açıklama

Davut CAN- Cavit AKGÜN/BODRUM (Muğla), (DHA)

Haziran 19, 2019 13:44

1dk okuma

Görsel 4. 1 Hürriyet Gazetesi:19 Haziran 2019

Haber Başlığı

“Göçmen kaçakçılığı çetesi lideri ve sevgilisi, Bodrum’a getirildi”

Haberin başlığı okuyucunun haberi ilk okuduğu anda yorum yapabileceği ve haberin odak noktası kısmıdır. Okuyucular, başlığı ne kadar ilgi çekici bulursa haberin devamını okumayı o kadar istemektedir. Hürriyet Gazetesi 19 Haziran 2019 tarihinde yukarıdaki haberi yayımlamıştır. Yukarıdaki haber başlığı incelendiğinde, eksiltilmiş bilgi verildiği görülmektedir. Yani başlık okunduğunda ne ile kim ile ilgili bilgi verildiği pek anlaşılamamaktadır. Okuyucunun haberi merak edip okumasını sağlaması için haber başlığında eksiltilmiş bilgi verilmektedir. Ayrıca haber başlığında çete lideri nitelemesi yapılmıştır.

Haberin Spotu

Haberin spot bölümü haberin girişi olarak tanımlanmaktadır. Haberin spot bölümünde, haberdeki ana olaya ait özet bilgiler sunulmaktadır.

“Bodrum açıklarında, 3’ü çocuk 12 kaçağın yaşamını yitirdiği tekne faciasıyla ilgili yasa dışı geçişi organize ettikleri iddiasıyla gözaltına alınan 5 kişiden Suriye uyruklu çete lideri C.S., İzmir’de kaldığı evde yakalandığı sevgilisi H.H. ile birlikte Bodrum’a sevk edildi. Ayrıca, gözaltına alınanların arasında, Bodrum’da faaliyet gösteren araç kiralama firmasının sahibinin de olduğu öğrenildi.”

Haber girişinde, başlıkla bağlantılı olarak ilgili olayların özeti verilmiştir. Haberin girişinde teknenin batması “facia” olarak nitelendirilmiştir. Burada, “kaçak”, “yasa dışı” “Suriye uyruklu çete lideri” gibi olumsuz söylemler çerçevesinde 5N1K sorularına cevap verildiği görülmektedir. Haber girişinde olayın geçtiği yer/mekân hakkında bilgilere yer verilirken olayın yaşandığı zaman/tarih hakkında bilgiye yer verilmemiştir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Ana olayın sunumunda, haberdeki olayın temel bilgileri ile haberde var olan ideolojik söylemler yer almaktadır. Özetle bu bölüm haberdeki ana olayın kurgusunu içermektedir. Haberde ana olay, haberin girişinde okuyucuya aktarılmıştır.

Haberin giriş bölümünden hemen sonra ise yaşanan tekne faciası olayına ilişkin detaylı bilgi aktarımı yapılmıştır. Facianın ardından kayıp göçmeleri kurtarmak için kurtarma ekipleri, sahil güvenlik ekipleri ve dalış timlerinin zorlu şartlarla gerçekleştirdiği çalışmalar detaylıca aktarılmıştır. Burada göçmenlere verilen değer vurgulanmıştır.

Tekne faciasının ardından kurtarılan göçmenlere ilişkin verilen bilgilerde göçmenlerin hangi ülke vatandaşını olduğu aktarılırken, hayatını kaybeden göçmenler için verilen bilgiler ise cinsiyetlerine ilişkin olmaktadır.

Söz konusu haberde, kaçak göçmenlerin mağduriyetleri de dile getirilmiş; detaya, naifliklere ve drama yer vermiştir. Yaşanılan tekne faciasında hayatını kaybedenlerin sadece sayısı değil cinsiyet dağılımı da yer almıştır. Haber dramatize edilerek hayatını kaybedenler arasında kadın ve çocukların da bulunduğu, bedenlerinin suyun ne kadar derinine indiğine kadar detaylandırılmıştır. Ayrıca göçmenlerin hem canından hem paralarından olduğu algısı verilmiştir. Hayatını kaybedenlerin ölü bedenlerine ilişkin olarak ceset yerine “cenaze” kelimesinin tercih edilmesi dikkat çekmektedir. Cenaze kelime ile daha yumuşak bir dil kullanılmıştır.

Ayrıca dikkat çeken diğer bir nokta ise, “göçmen” ve “kaçak” kelimelerinin haberin farklı yerlerinde kullanılmasıdır. Haberin bir yerinde göçmenler “... suda

çarpınan göçmenlere can simidi attıkları...” şeklinde ifade edilirken, başka bir cümlesinde ise “... 8'i yetişkin erkek, 1'i kadın ve 3'ü çocuk 12 kaçağın cansız bedenine ulaştı.” şeklinde yer almaktadır. Genel bir çıkarım yapılacak olunursa bu haberde kullanılan olumsuz ifadelerle göçmenlerin bir kısmı mağdur bir kısmı da suçlu olarak temsil edilmiştir.

Sonuç olarak, yaşanan tekne faciasından kurtarılan ve hayatını kaybeden sığınmacılar olmuş ve bu işi organize eden kişi ve sevgilisi yakalanmıştır.

Fotoğraf

Fotoğraf, haberin anlatımındaki ifadelerin gerçekliğine dair bir kanıt işlevi görmekte, bu anlamda haberi desteklemekte, inandırıcılığı artırmakta ve haberin metnine görsellik kazandırmaktadır (Özer, 2011: 92).

Haberde tek bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta tekne batması sonucu denizde kurtarılmaya çalışılan göçmenlerin fotoğrafı görülmektedir. Haberde seçilen görsel, göçmenlerin yardıma/kurtarılmaya muhtaç olduğu bir andaki çekilen görüntüdür. Buna ilişkin olarak fotoğraf çekimi sırasında kadrja dahil edilen Türk bayrağıyla, yardıma muhtaç haldeki göçmenlerin Türk güvenlik güçleri tarafından kurtarıldığı da anlaşılabilmektedir. Fotoğraf, haberde yer alan olayla ilgilidir ancak ilk bakışta fotoğrafın, haberin başlığıyla yeterince uyumlu olmadığı görülmektedir. Ayrıca haberde ana konu olan göçmen kaçakçılığı çete lideri olarak nitelendirilen kişiyle ilgili bir fotoğraf kullanılmamıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan ve bağlam bilgisinde olayın sosyal ve politik yönüne bakılmaktadır. Ardalan ve bağlam bilgisinde haberdeki olayın daha önceki olaylarla ilgili bağlantısının olup olmasına veya olayın tarihsel boyutuna bakılmaktadır (Van Dijk, 2003: 353).

Haberin öncesine ve arka planına ilişkin detaylı bilgiler aktarılmıştır. Haberde olayın geçtiği yer ve zaman bilgisi de yer almaktadır. Tekne faciasının yaşanması ardından organizatörlerin yakalanması ve Bodrum'a sevk edilmesi haberdeki ardalan bilgisini oluşturmaktadır.

Sentaktik Analiz

Haberlerde kullanılan cümlelerin etken/edilgen ya da basit/bileşik olduğu incelenmektedir. Haberlerde olayla ya da durumla ilgili kimlerin ya da hangi kurumların eylemlerinin aktif ya da pasif yapıyla verildiği ideolojik bir tercihi göstermektedir (Van Dijk, 2003: 357).

Haberdeki olayla ilgili cümlelerin yapısı incelendiğinde edilgen cümleler kullanıldığı görülmektedir. Gazeteciler bilgi kaynaklarını gizli tutmak istediği zamanlarda haberlerini edilgen cümle yapısıyla üretebilmektedirler.

4.3.2. Cinayet İntihar Konulu Haber Analizi

Kan donduran cinayeti tek tek anlattı

#Haber

#Gündem

#Açıklama

Görsel 4. 2 Hürriyet Gazetesi: 8 Ekim 2019

Haberin Başlığı

“Kan donduran cinayeti tek tek anlattı”

8 Ekim 2019 tarihinde Hürriyet gazetesinde yayımlanan yukarıdaki haber başlığı incelendiğinde, yer zaman bilgisi bulunmadığından enformasyon eksiltimi yapıldığı anlaşılmıştır. Erkek bir sığınmacının, medya temsil edilme biçimine ilişkin birçok

çıkarmı yapabilmekteyiz. Kan donduran ifadesi, okuyucuda haberi okuma isteği uyandırmaktadır. Bu bağlamda haberin ana başlığının haberin merak uyandırması ve buna bağlı olarak da okuyucu sayısının arttırılması için tercih edildiği düşünülebilir.

Haberin Spotu

“Burdur'da geçen şubat ayında boş arazideki kuyuda parçalara ayrılmış cesedi bulunan Afgan Masoudeh Hashemi (26) adlı kadının katil zanlısı eşi Afgan Sayed Aghel Razavi (42) hakkında 'kasten öldürme' suçundan ağırlaştırılmış ömür boyu hapis istemiyle dava açıldı. Razavi ifadesinde, "'Çocuklarımı alıp İstanbul'a gideceğim' dedi. Kendisini ikna etmeye çalıştım ama beni dinlemedi. İkna edemeyince başına çekiçle vurdum. Can çekişiyorken banyoya götürdüm. Salonda sigara içtim. Döndüğümde ölmüştü, testereyle parçalara ayırıp gömdüm" dedi.”

Haberde spot başlık kullanılmamış olup yukarıdaki alıntı haberin girişi olmaktadır. Haberde failin de maktulün de göçmen olduğu vurgulanmıştır. Olay hikayeleştirilerek en ufak detayına kadar anlatılmıştır. Failin açık adı soyadı, karısını öldürme nedeni, nasıl öldürdüğü ve sonrasında yaptıkları birer birer habere işlenmiştir. Böylelikle failin ne kadar acımasız olduğu vurgulandığı gibi toplum nazarında tanınması da sağlanmıştır. Maktulün kocası tarafından uğradığı şiddet sonucu öldürülmesi “can çekişiyorken” söylemiyle daha da dramatize edilmiştir. Failin olayın gerçekleştiği sırada “sigara içiyor” detayına yer verilmesi ise katilin soğuk kanlı olduğu düşünülebilir. Kadını güçsüz ve zayıf erkeği ise kaygısız sert ve acımasız olarak göstermiştir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Haberdeki ana olay haberin girişinde aktarılmış olup haberin devamında ise olaya dair detaylı bilgi ise failin kendi ifadeleriyle desteklenerek okuyucuya aktarılmıştır. Haberde işlenen suç tüm detaylarıyla okuyucuya üç alt başlık etrafında sunulmuştur:

“CANSIZ BEDENİ TOPRAĞA GÖMÜLÜ BULUNDU”

“İFADESİNDE CİNAYETİ İTİRAF ETTİ”

'BAŞINA ÇEKİÇLE VURDUM, CAN ÇEKİŞİYORKEN BANYOYA GÖTÜRDÜM'

Haberin alt başlıkları büyük punto ve büyük harflerle yazılarak vahşet, okuyucunun gözüne sokulmak istenmiştir. Böylelikle yerel halka, söz konusu kişiye karşı dikkatli olun algısı verilmeye çalışıldığı varsayılabilir.

Genel olarak haber suç teması üzerine inşa edilmiştir. Haberde suçu faili olarak temsil edilen göçmen erkeğin ifadeleri doğrudan ve açıkça metnin içine yerleştirilmiştir.

Göçmenlerle ilgili bilgiyi sadece medya aracılığıyla elde eden bir kişiyi düşünecek olursak, haberi okuduğunda haberdeki negatif çağrışımlarla göçmen erkekler hakkında genel bir algı yaratarak “Afgan erkekleri katil” gibi bir önyargıya sahip olması ve gündelik yaşamında göçmenle karşılaştığı zaman korku ve endişeye kapılması muhtemel olacaktır.

Sonuç olarak cinayeti işleyen fail polis tarafından yakalanmış ve suçunu itiraf etmiştir.

Fotoğraf

Haberde bir video bulunurken, iki adet fotoğraf da kolajlanarak tek kare olarak verilmiştir. Kullanılan fotoğraflardan biri maktulün cenazesinin içinde bulunduğu mavi ceset torbasının çekildiği fotoğraf ve diğeri ise failin, maktulü gömdüğü yerin fotoğrafıdır. Haberin inandırıcılığını ve gerçekçiliğini okuyucuya yansıtmak amacıyla bu fotoğraflar kullanılmıştır. Faile ait fotoğraf kullanılmaması dikkat çekmektedir. Haberde bulunan videoda ise maktulün cenazesinin tabuta yerleştirilme anı kayda alınmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberde ardalan ve bağlam bilgisi yeterince yer almaktadır. Haberde olayın geçtiği yer, tarih ve kişiler açıkça ifade edilmiştir. Failin ifadeleri doğrultusunda olayın öncesine ve sonrasına ilişkin bilgiler okuyucuya aktarılmaktadır.

Sentaktik Analiz

Hürriyet Gazetesi’nde yayımlanan yukarıdaki haberin metni incelendiğinde hem etken hem edilgen cümle yapılarının bir arada olduğu görülmektedir. Özellikle haberde kişilerin kendi ifadeleri etken ve aktif cümle yapılarıyla aktarılmıştır.

“7 yıl Afganistan’da yaşadık. Türkiye’ye kaçak yollarla girerek Burdur’a yerleştik. 2 yıldır Burdur’da yaşıyoruz.”

İkincil kaynaktan edinilen bilgiler ise genelde edilgen cümle yapısıyla aktarılmıştır:

“2 çocuk annesi Masoudeh Hashemi'nin yaklaşık 1, 5 yıldır mülteci olarak Burdur'da yaşadığı belirlendi.”

4.3.3. Diğer Konulu Haber Analizi

3 cansız beden daha bulundu...

#Edirne

#Meriç

#Göçmen

Görsel 4. 3 Hürriyet Gazetesi: 15 Ocak 2019

Haberin Başlığı

“3 cansız beden daha bulundu...”

Haberin ana başlığında yer, zaman ve dönem bilgisi bulunmadığından enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir. Diğer yandan “cansız beden daha bulundu” söylemiyle okuyucunun dikkati çekilmeye çalışılmış ve daha önceden işlenen bir başka habere atıf yapılmıştır.

Haberin Spotu

“Edirne'nin İpsala ve Meriç ilçelerinde düzensiz göçmenlere ait olduğu değerlendirilen 3 erkek cesedi bulundu.”

Haberin spotu incelendiğinde, olay özetlendiği görülmektedir. Haberin ana başlığında “cansız beden” vurgusu yapılırken haberin spotunda cansız bedenler için “ceset” nitelendirilmesi yapılmıştır. Dolayısıyla haberin ana başlığından spotuna geçilirken gazetecinin haberde kullandığı dilin değiştiği görülmektedir. Ayrıca spotta erkek vurgusu yapılarak cinsiyetçi söylemin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Son olarak ise haberin spotunda cesetlere ilişkin göçmen ihtimalinden bahsedilmiştir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Habere konu olan ana olay haberin spotunda kısa bir şekilde okuyucuya sunulmuş olup haberin devamında ise ana olaya ilişkin detaylı bilgiler sunulmuştur. Bulunan 3 cansız bedenin nerede bulunduklarına ve ortalama yaşlarına ilişkin bilgiler okuyucuya aktarılmıştır. Haberin devamında bulunan kişilerin cinsiyetlerinin erkek olduğunun ve düzensiz göçmenlere ait olabileceği tekrar vurgulanmıştır.

Sonuç olarak güvenlik güçleri tarafından 3 cansız beden bulunmuş ve ilgili kurumlara yönlendirilmiştir.

Fotoğraf

Haberde tek bir fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafta, Edirne Meriç İlçe Hastanesi'nin tabelası yer almaktadır. Böylelikle haberde kullanılan fotoğraftan olayın hangi ilde yaşandığı anlaşılmaktadır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberde olayın geçtiği yer açıkça ifade edilmiş ancak olayın gerçekleştiği tarih hakkında bilgiye haberde ulaşılamamaktadır. Haberin başlığında kullanılan “daha” ifadesinden daha önce benzer bir olayın yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu bilgi haberin devamında “Son cesetlerle beraber Aralık ayından bu yana sınırda düzensiz göçmenlere ait 8 ceset bulunmuş oldu.” ifadesiyle aktarılmış ve söz konusu haber önceki haberlerle bağlantı kurularak sunulmuştur.

Sentaktik Analiz

Hürriyet Gazetesi'nde yayımlanan bu haber metni incelendiğinde edilgen cümle yapılarına rastlanılmaktadır.

“Meriç'e bağlı Küplü ilçesinde de nehir kenarında 25 yaşlarında 2 erkek cesedi daha bulundu.”

“Düzensiz göçmenlere ait olduğu düşünülen cesetler cumhuriyet savcısının incelemesinin ardından, İstanbul Adli Tıp Kurumu'na gönderildi.”

Görme güçlüğü çeken kaçak sünnetçiye suçüstü!

Görsel 4. 4 Hürriyet Gazetesi: 2 Mart 2021

Haberin Başlığı

“Görme güçlüğü çeken kaçak sünnetçiye suçüstü!”

Haberin başlığında yer, dönem ve zaman gibi enformasyonların yer almadığı dolayısıyla enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haberde devamında kullanılan genel kavramlar çerçevesinde bir kurgulama yapılarak okuyucuların haberi belirli bir bakış açısıyla okumaları sağlanmıştır.

Haberin başlığında ayrımcı bir dil kullanılmadığı yani suçlu kişinin uyruğundan bahsedilmemiş olup yaptığı işi yasadışı yollarla yaptığını nitelendirmek için kaçak ifadesi kullanılmıştır. Failin görme güçlüğü çektiğine vurgu yapılan başlıkta ironik bir

söylem bulunmaktadır. Bu da okuyucunun başlığı okuyunca dikkatini çekmesini ve haberin devamını okumaya karar vermesini sağlamaktadır.

Haberin Spotu

“Adana'da kaçak muayenehanede hasta tedavi ettiği ve çocukları sünnet ettiği belirlenen Suriye uyruklu N.G., Seyhan Belediyesi zabıtası ve polis ekipleri tarafından suçüstü yakalandı. Görme güçlüğü çektiği de belirlenen N.G. 'nin kaçak muayenehanesi belediye ekipleri tarafından mühürlendi.”

Haberdeki konunun özetinin verildiği spotta ise failin Suriyeli olduğu nitelendirilmiş olup adının ve soyadının baş harfleri verilerek gizlenmiştir. Ayrıca suçüstü yakalandığı vurgusu tekrar yapılarak yasadışı yollarla işini icra ederken yakalandığı belirtilmiştir. Failin muayenehanesinin Seyhan Belediyesi zabıtası ve polis ekipleri tarafından mühürlendi ifadesinde olayın geçtiği yer hakkında okuyucu bilgi edinmektedir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Ana olay haberin girişinde sunulmuş olup haberin devamında ise olaya ilişkin detaylı bilgiler sunulmuştur. Buna göre, failin işlettiği kaçak muayenehanenin özellikleri detaylıca aktarılmış ve ortamın hijyen koşullarından yoksun, sağlıksız bir ortamda ve bir ofis masası üstüne serilen halının üzerinde insanları tedavi ettiği belirtilmiştir. Haberde “Sadece Suriyelilere hizmet veriyormuş” alt başlığı verilmiştir. Buradan çıkarılabilecek iki anlam bulunmaktadır: Suriyeli sığınmacılar sağlık hizmetine ev sahibi toplumun hastanelerinde ulaşamıyor dolayısıyla kendi imkanları doğrultusunda kurdukları kaçak muayenehanelerde bu isteklerini yerinde getirmektedirler. İkinci anlam ise Suriyeli sığınmacılar, ev sahibi toplumun sağlık hizmetlerine güvensizlik duymakta ve kendi milletinden olan güvendikleri birine başvurmak istemektedirler. Haberde sadece Suriyeli sığınmacılara hizmet vermesi okuyucuda ev sahibi toplum bireylerine zararı olmadığı izlenimi vermektedir.

Sonuç olarak N.G hakkında Kabahatler Kanunu'na göre işlem yapılmış ve kaçak işlettiği muayenehanesi mühürlenmiştir.

Fotoğraf

Haberde toplam beş adet fotoğraf kullanılmıştır. Haberi destekleyecek üç fotoğraf seçilmiş ve kolajlanarak haberde ilk fotoğraf olarak kullanılmıştır. Haberde kullanılan alt başlığı destekleyici nitelikte Suriyeli sığınmacıların tedavi için beklediği sırada çekilmiş fotoğraf kullanılmıştır. Haberde kullanılan son fotoğraf ise suçüstü yakalanan sünnetçinin tedavilerini gerçekleştirdiği odasının genel kadrardan çekilmiş bir fotoğrafı yer almaktadır. Haber son fotoğraf ile bitirilmiştir. Dolayısıyla son fotoğraf üst metnin destekleyicisi niteliktedir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberin öncesine ait bilgi bulunmamaktadır ancak haberde, olayın geçtiği yer bilgisine ulaşılabilmektedir. Haberin ardalan ve bağlam bilgisine bu haberde yeterince yer verilmemiştir.

Sentaktik Analiz

Hürriyet Gazetesi'nde yayımlanan bu haber metni incelendiğinde hem etken hem de edilgen cümle yapılarına rastlanmaktadır.

“Seyhan Belediyesi Zabıta Müdürlüğü, Yeşilyuva Mahallesi'nde kaçak muayenehane işletildiği ihbarı üzerine Emniyet Müdürlüğü ekipleri ile birlikte adrese baskın yaptı.”

“Ekipler, baskında kaçak muayenehaneyi işleten Suriye uyruklu N.G.'yi hijyen koşullarından yoksun, sağlıksız bir ortamda, ofis masası üstüne serilen halı üzerinde kendi ülke vatandaşı bir çocuğu Sünnet etmeye hazırlanırken suçüstü yakaladı.”

Olayla ilgili yukarıdaki gibi etken cümlelerin kullanılması, cümledeki öznelerin eylemlerindeki kararlılığa işaret etmektedir (Özer, 2011: 94). Yukarıdaki cümlelerde eylemi gerçekleştiren özne bellidir dolayısıyla cümlelerin aktif olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki gibi edilgen yapıda cümle kullanılması ise ikincil kaynaktan elde edilen bilgiler doğrultunda gazetecinin kaynağını gizli tutmak istemesinden kaynaklanabilmektedir.

“N.G.'nin bir yıldan daha fazla bir süredir kaçak muayenehane işletip doktorluk yaptığı öğrenildi.”

4.3.4. Dolandırıcılık Hırsızlık Gasp Konulu Haber Analizi

Görsel 4. 5 Sabah Gazetesi: 17 Aralık 2019

Haber Başlığı

“Suç Makinesi yakalandı! Eşini Kıramadı...”

Yukarıdaki haber Sabah Gazetesi’nde 17 Aralık 2021 tarihinde yayımlanmıştır. Haberin ana başlığı tam olarak okuyucuda merak uyandırarak, okunma sayısının artırılması için cümle tamamlanmamıştır. Özetle başlıkta, enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haberde kullanılan görsel yazıda “suç makinesi” ifadesi okuyucuda olumsuz çağrışımlar oluşturmaktadır.

Haberin Spotu

“Konya’daki suç makinesi olan şahıs yakalandı... Konya’da hakkında 10 ayrı suçtan arama kararı bulunan ve polisin “dur” ihtarına rağmen kaçmak isterken yol açtığı kazada 1 polis memurunun yaralanmasına neden olan Suriye uyruklu Muhammed El Neccar (26), kendisini görmek isteyen eşini kırmayıp, eve gelince yakalandı. El Neccar, mahkemece tutuklandı.

Haberin spotunda verilen bilgide göçmen erkeğin adı, yaşı, yaşadığı yer bilgisi aktararak suçlu olduğu ve birçok suçtan arama kararı bulunduğu belirtilmiştir. Suçu icra eden kişinin Suriye uyruklu olduğu vurgulanmıştır.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

“Meram ilçesinde dün öğle saatlerinde yaşanan olayda, polis ekipleri, hakkında 10 ayrı suçtan arama kararı bulunan Suriyeli Muhammed El Neccar tarafından kiralanan otomobili cadde üzerinde gördü. Polisin 'dur' ihtarında bulunduğu El Neccar, otomobille kaçmaya başladı. Yaşanan kovalamaca sırasında El Neccar, bir ekip otosuna çarpıp, durdu. Polis memuru Yusuf Oktay'ın yaralandığı kazanın ardından şüpheli, otomobilden inip, yaya olarak kaçtı.”

Çok sayıda polis ekibinin sevk edildiği bölge abluka altına alındı ancak şüpheli, kaçarak izini kaybettirdi. Bunun üzerine geniş çaplı araştırma başlatan polis, Muhammed El Neccar'ın, eşini telefon arayarak, izini kaybettirmek için Suriye'ye kaçacağını, bu amaçla bir araç bulmaya çalıştığını ve elinden yaralı olduğunu belirledi. El Neccar'ın Meram ilçesi Yenişehir Mahallesi'ndeki evine giden polis, eşine, kocasını aratarak, "Kaçmadan önce seni bir kez daha göreyim" dedirtti. Eşini kırmayıp eve gelen 2 çocuk babası El Neccar, polisler tarafından yakalandı.

Haberdeki ana olayın, haberin spotunda verilen bilgiler doğrultusunda daha detaylandırılarak konunun aktarılması sağlanmıştır. Suçlu olarak temsil edilen göçmen erkeğin yakalanmasıyla okuyuculara artık toplumun güvende olduğu ve rahat nefes alabilecekleri yansıtılmaya çalışıldığı düşünülebilir.

Sonuç olarak suçlu kişi yakalanmış ve yaralı polis memuru da tedavisinin ardından hastaneden taburcu edilmiştir.

Fotoğraf

Söz konusu haber ikisi aynı olmak üzere toplamda üç fotoğraf kullanılmıştır. Haberde suçlu kişinin fotoğrafına yer verilmiş olup olayın gerçekliğini pekiştirmek adına da olay yerinden çekilmiş bir fotoğraf kullanılmıştır. Suçu işleyen kişinin fotoğrafı iki kez okuyucuya sunulmuştur. Buradan şu anlam çıkarılabilir: bu kişi suçludur ve uzak durulması gereken bir kişidir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberdeki aradalan ve bağlam bilgisine baktığımızda, olayın geçtiği yer ve zaman bilgisi metinde yer almaktadır. Polisin El Neccar'a dur ihtarında bulunması, El

Naccar'ın kaçması, El Neccar'ın polis otosuna çarpması ve ardından yaya olarak kaçması, polisin El Neccar'ın eşiyle işbirliği yaparak El Neccar'ı yakalaması ve sonuç olarak tutuklanması bilgisi haberdeki ardalan bilgisini okuyucuya sunmaktadır.

Haberde suçu işleyen kişinin Suriyeli olduğu açıkça ifade edilmiştir. Habere konu olan kişi ayrıca Konya'daki suç makinesi olarak temsil edilmiş ve işlediği suçların detayı da aktarılmıştır. Burada arka plandaki söylem şöyle açıklanabilmektedir: Suriyeli El Neccar'ın Konya ilindeki suç makinesi olduğu ve tek olmadığı yani diğer illerde de onun gibi kişilerin olduğu anlamı taşımaktadır. Genel olarak Suriyeli El Neccar, bir sorun olarak işlenmiştir.

Ayrıca “Suriye’ye Kaçmaya Çalışmış, “Suç Makinesi Çıktı” ve “Polis Memuru Taburcu Edildi” alt başlıkları kullanılarak haber hikayeleştirilerek ve detaylandırılarak okuyucuya aktarılmıştır.

Sentaktik Analiz

Sabah Gazetesi’nde yayımlanan yukarıdaki haberin metni incelendiğinde çoğunlukla edilgen cümle yapısının kullanıldığı görülmektedir:

“Öte yandan kazanın ardından Konya Numune Hastanesine kaldırılarak, tedaviye alınan polis memurunun taburcu edildiği öğrenildi.”

Haberde, olayla ilgili etken cümle yapıları da mevcuttur.

“El Neccar, otomobille kaçmaya başladı.”

“Polis memuru Yusuf Oktay'ın yaralandığı kazanın ardından şüpheli, otomobilden inip, yaya olarak kaçtı.”

4.3.5. Göçmen-Sığınmacı-Mülteci Kurtarma Konulu Haber Analizi

Görsel 4. 6 Sözcü Gazetesi: 30 Ekim 2021

Haberin Başlığı

“Denizde ölüme bırakılan göçmenler kurtarıldı”

Haberin başlığına bakıldığında zaman ve net yer bilgisi yer almadığından enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir. Ancak haberin geneline ilişkin kurgulama yapılarak özet bir başlık seçilmiştir. Haber başlığından olayın ne olduğuna dair okuyucu genel bir bilgi edinmektedir.

Haberin Spotu

30 Ekim 2021 tarihinde Sözcü Gazetesi’nde yayımlanan yukarıdaki haberde spot başlık kullanılmamıştır. Kimi zaman haberin kısa olmasından dolayı muhabir, haberde spot başlık kullanmamayı tercih edebilmektedir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Ana olayın sunumunda haberin giriş bölümü öne çıkmaktadır. Haber oldukça kısa ve öz tutulmuştur.

“Yunanistan’ın insanlık dışı tutumunun diğer örnekleri de denizde yaşandı. Yunan sahil güvenliği, Marmaris Bozburun açıklarında yakaladığı 19 Afrika kökenli göçmeni, küreği ya da motoru bulunmayan can sallarına bindirip denizin ortasında bıraktı. Aç-susuz açık denizde sürüklenen göçmenleri Türk ekipler kurtardı. Didim’de de yine Yunanistan’ın ölüme terk ettiği 40 göçmen kurtarıldı.”

Haber metni incelendiğinde burada özellikle vurgulanan Yunanistan'ın sığınmacılara yönelik gösterdiği kötü muameledir. Haberde Yunanistan, göçmenleri istememesi sonucu sürekli ölüme terkeden taraf ve Türkiye'nin de sürekli sığınmacıları kurtaran taraf olarak sunulur ev sahibi toplum kahramanlaştırılmıştır.

Ayrıca haberin detayında kurtarılan sığınmacıların Afrika kökenli olduğu özellikle vurgulanmıştır. Ancak haberin son cümlesinde belirtilen göçmenlerin kökeni hakkında bilgi verilmemiş olup sadece göçmen ifadesi kullanılmıştır. Bu bağlamda ayrımcı bir dil kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak göçmenler kurtarılmıştır.

Fotoğraf

Haberde bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberde kullanılan fotoğrafa baktığımızda sığınmacıların denizde bir can salının içinde yaşam mücadelesi vererek kurtarılmayı bekledikleri görülmektedir. Kısaca fotoğraf sığınmacıların zor anlarında çekilmiştir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberde ardaalan ve bağlam bilgisi verilmiştir. Buna göre olayın geçtiği yer belirtilmiştir. Olay Marmaris Bozburun açıklarında yaşanmıştır. Ayrıca haberde önceki olaylarla bağlantı kurulmuştur:

“Didim’de de yine Yunanistan’ın ölümüne terk ettiği 40 göçmen kurtarıldı.”

“Yunanistan’ın insanlık dışı tutumunun diğer örnekleri de denizde yaşandı.”

Sentaktik Analiz

Haber metni dört cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin yapısına bakıldığında üç cümle edilgen yapıda kullanılırken bir cümlenin etken yapıda olduğu görülmüştür. Aşağıdaki cümleye baktığımızda, cümlenin öznesi olan Yunan sahil güvenliğinin, eylemindeki kararlılığını nitelendirmek için muhabir cümleyi etken yapıda kurmayı tercih ettiğini söyleyebilmekteyiz.

“Yunan sahil güvenliği, Marmaris Bozburun açıklarında yakaladığı 19 Afrika kökenli göçmeni, küreği ya da motoru bulunmayan can sallarına bindirip denizin ortasında bıraktı.”

4.3.6. Şiddet/ Darp/ Kavga Konulu Haber Analizi

Görsel 4. 7 Sözcü Gazetesi: 16 Ekim 2021

Haberin Başlığı

“Eşini darp edip kızını kaçırdı
İran’a kaçarken yakalandı”

Haberin ana başlığına okunduğunda şiddet haberi olduğu anlaşılmaktadır. Haberin başlığında ilgi çekici, çarpıcı ya da okuyucuda merak uyandırma oluşturmamaktadır. Muhabir haberin ana başlığını habere uygun kelimeler seçerek oluşturmuştur Başlıktan aile içinde yaşanan şiddet ve anlaşmazlığın olduğu anlaşılmaktadır. Okuyucu haberin başlığından haberin devamını tahmin edebilmektedir. Ancak burada dikkat çeken önemli bir nokta bulunmaktadır. Haberin devamı okunduğunda S.F’ nin ve Ramin Fotovat’ın 2 yıl önce boşandığı bilgisi verilmektedir. Dolayısıyla “eski eşi” konumunda

iken “eşi” olarak ifade edilmiştir. Burada muhabir haberin başlığında okuyucuya yanlış bilgi vermiş olmaktadır.

Haberin Spotu

16 Ekim 2021 tarihinde Sözcü Gazetesi’nde yayımlanan yukarıdaki haberde spot başlık kullanılmadığı görülmektedir.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

Haber tek bir paragraftan oluşmaktadır:

“İran uyruklu S.F(38), 2 yıl önce eşi Rahim Fotovat’tan (40) boşandı. Mahkeme heyeti, kızları A.F. ‘nin (8) velayetini annesine verdi. Anne-kız kararın ardından Türkiye’ye yerleşti. Ramin Fotovat, eşinin Denizli’ye taşındığını öğrendi. Şüpheli, 1 Ekim tarihinde kendisi gibi İran uyruklu olan arkadaşları Yasin Saeb ve Seyetmojtova Mosavi’ye de yanına alarak Türkiye’ye gedi ve eşini takibe aldı. İddiaya göre Ramin Fotovat, 11 Ekim’de kızıyla yolda yürüyen eski eşinin gözüne biber tozu atıp, darp etti. Ardından kızını otomobile bindirip kaçırdı. Polis, şüphelilerin İran’a dönüş için İstanbul Havalimanı’ndan bilet aldıkları belirledi. Fotovat ve iki arkadaşı operasyonla yakalanıp tutuklandı. Kurtarılan A.F. ise annesine teslim edildi.”

Haber ana olay bir paragrafta okuyucuya 5N1K formatında aktarılmıştır. Haberde adı geçen kişilerin İran uyruklu olduğu vurgusu yapılmıştır. Suçu icra eden kişilerin isimleri açıkça ifade edilmiştir. Kadın ve çocuğun ad ve soyadlarının baş harfleri verilmiştir. Kadın, eski eşinin ve çocuğun yaşları da aktarılmıştır. S.F.’yi darp eden ve kızını kaçıran Ramin Fotovat ve arkadaşları “şüpheliler” olarak nitelendirilmiştir.

Sonuç olarak Ramin Fotovat ve iki arkadaşı yakalanıp tutuklanmış ve kurtarılan A.F de annesine teslim edilmiştir.

Fotoğraf

Haberde kullanılan fotoğraflar incelendiğinde, haber başlığının üzerinde yer alan büyük fotoğraf güvenlik kamerası tarafından çekildiği görülmektedir. Diğer iki fotoğrafın biri failin vesikalık fotoğrafı iken diğeri ise kaçırdığı öz kızının fotoğrafıdır. 8 yaşındaki küçük kızın adı ve fotoğrafta yer alan yüzü gizlenmiştir. Failin ise fotoğrafı ve adı-soyadı gizlenmemiş açıkça gösterilmiştir. Okuyucunun daha kolay anlayabilmesi amacıyla fotoğraf işaretlerle açıklanmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberde ardaalan ve bağlam bilgisine yer verilmiştir. Olayın öncesine dair bilgiler verilerek okuyucu ana olayın nasıl geliştiğini anlaması sağlanmıştır. Olayın gerçekleştiği yer ve tam tarih bilgisi de aktarılmıştır.

Sentaktik Analiz

Haber metnindeki cümle yapıları incelendiğinde kullanılan cümlelerin tamamı etken cümle yapısıyla oluşturulmuştur.

4.3.7. Taciz /İstismar Konulu Haber Analizi

ÇOCUK ANNESİYLE YOLCULUK YAPIYORDU Faslı tacizci gözaltında

**Metrobüste 11 yaşındaki kız
Faslı kişi tarafından taciz edildi
Yolcular şüpheliyi dövdü...**

İSTANBUL'da önceki gün yaşanan olayda, 11 yaşındaki B.D.K. annesi N.K. ile birlikte Beylikdüzü'ne gitmek için Avcılar'da metrobüse bindi. Metrobüsteki yolculardan Fas uyruklu Hicham D., küçük kıza iddiaya göre elle tacizde bulundu. Anne N.K.'nin duruma tepki göstermesi üzerine yolcular, şüpheliyi tartaklayıp metrobüsten indirdi. Yolcuların duraktaki güvenlik görevlilerine teslim ettiği şüpheli, gelen polisler tarafından gözaltına alındı. Tacize uğradığı iddia edilen çocuk, annesi ve olayın tanığı olan H.Ç. adlı kadın, ifade için Avcılar Çocuk Büro Amirliği'ne götürüldü. (DHA)

Hicham D.'yi gelen polisler emniyete götürdü.

Görsel 4. 8 Sözcü Gazetesi: 04 Şubat 2020

Haberin Başlığı

*“ÇOCUK ANNESİYLE YOLCULUK YAPIYORDU”
“Faslı tacizci gözaltında”*

Haberin büyük harf ve puntolarda yazılan üst başlığında enformasyon eksiltilimi vardır. Olaya dair hiçbir şey anlaşılamamakla birlikte düz bir cümle olarak sunulmuştur. Ancak haberin ikinci başlığı olan üst başlığın altında yer alan “faslı tacizci gözaltında” ifadesi ile bir taciz haberi olduğu anlaşılmaktadır. Tacizcinin Faslı olduğu vurgusu yapılarak suçlunun bir sığınmacı olduğu anlaşılmakta ve ötekileştirilmektedir.

Haberin Spotu

“Metrobüste 11 yaşındaki kız Faslı kişi tarafından taciz edildi. Yolcular şüpheliyi dövdü...”

Haberin spotu incelendiğinde tacize uğrayan kişinin cinsiyeti ve yaşı hakkında bilgi verilmiştir. Olayın ardından yolcular tepki olarak taciz suçunu işleyen kişiye şiddet uygulamışlardır. Spot cümlesinin üç nokta, anlam haberin devamının okuyucunun hayal dünyasına bırakılması ve kullanılan ifadeye güç katmak için kullanılmıştır.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuç

“İstanbul’da önceki gün yaşanan olayda, 11 yaşındaki B.D.K. annesi N.K. ile birlikte Beylikdüzü’ne gitmek için Avcılar’da metrobüse bindi. Metrobüsteki yolculardan Fas uyruklu Hicnam D., küçük kıza iddiaya göre elle tacizde bulundu. Anne N.K.’nin duruma tepki göstermesi üzerine yolcular, şüpheliyi tartaklayıp metrobüsten indirdi. Yolcuların duraktaki güvenlik görevlilerine teslim ettiği şüpheli, gelen polisler tarafından gözaltına alındı. Tacize uğradığı iddia edilen çocuk, annesi ve olayın tanığı olan H.Ç. adlı kadın, ifade için Avcılar Çocuk Büro Amirliğine götürüldü.”

Haberde ana olay, tek paragrafta aktarılmıştır. Tacize uğrayan kız çocuğunun yaşı belirtilirken adı ve soyadının baş harfleri verilmiştir. Taciz suçunu işleyen kişinin ise sadece adı aktarılmış, soyadının da baş harfi verilmiştir. Yaşına dair bilgi bulunmazken Faslı oluşu net bir şekilde vurgulanmıştır. Yolcuların ise olayı öğrenince şüpheliyi tartakladığı ifade edilmiştir. Haberin başlığında “dövdü” ifadesi kullanılırken haberin içeriğinde itip çekerek hırpalamak anlamına gelen “tartaklamak” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca şüphelinin en son Avcılar Çocuk Büro Amirliğine götürüldüğü bilgisi verilir

haber bitirilmiştir. Taciz olayının sonucunda ne olduğu akılda soru işareti bırakmaktadır.

Fotoğraf

Fotoğraf, haberlerin daha görünür kılınması ve ilgi çekiciliği arttırmak adına kullanılan önemli bir öge olduğu düşünüldüğünde, bu haberde şüphelinin fotoğrafı doğrudan kullanılması dikkat çekmektedir. Bu durum haberi daha görünür kılmaktadır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Haberde olayın öncesine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Haberde ardalan bilgisi şöyledir: Anne ve kızı metrobüse biner, taciz olayı yaşanır, tacizci gözaltına alınır. Haberin yaşandığı tarih ve olayın geçtiği yer aktarılmıştır. Olaya tanık olan kişi de bulunmakta ancak olayın sonucunun ne olduğu bilgisi bulunmamaktadır.

Sentaktik Analiz

Haberdeki cümle yapılarına bakıldığında etken cümle yapıları kullanıldığı dikkat çekmektedir.

. “Metrobüsteki yolculardan Fas uyruklu Hicnam D., küçük kıza iddiaya göre elle tacizde bulundu.”

“...şüpheliyi tartaklayıp metrobüsten indirdi.”

4.3.8. İşkence/ Eziyet Konulu Haber Analizi

SON DAKİKA: Eşine işkence yapan kocadan kan donduran ifadeler! Kayıplara karışmıştı...

MEHMET YILDIRIM

Görsel 4. 9 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020

Haberin Başlığı

“SON DAKİKA: Eşine işkence yapan kocadan kan donduran ifadeler! Kayıplara karışmıştı...”

Sabah Gazetesi’nde 7 Ekim 2020 tarihinde yayımlanan yukarıdaki haberin ana başlığından bir son dakika haberi olduğu anlaşılmaktadır. Haberin başlığında enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir. Mağdur kadının ne zaman, nerede ve neden işkenceye uğradığı haber başlığında aktarılmamıştır. Haberin başlığında kullanılan “kan donduran” ifadesi kullanılarak okuyucuda merak uyandırmak istenmiştir. Haberin başlığında kullanılan üç nokta işareti ile okuyucuda merak

uyandırmak istenmiştir. İlk cümlede kullanılan ünlem işareti ise cümleye güç katmak için kullanılmıştır.

Haberin Spotu

“Şanlıurfa’da eşini günlerce eve kapatıp işkence ettiği ortaya çıkan ve uyguladığı insanlık dışı şiddetle Türkiye’nin gündemine oturan İ.A isimli cani Emniyetteki ifadesinde karısının kendisini aldattığı iddiası ile darp ettiğini söyledi. Şanlıurfa’da emniyet ifadesinde çarpıcı son dakika detaylarının aldığı ve yaptığı alçakça işkenceleri darp olarak adlandıran İ.A. kan donduran rahatlıkta "Karımın beni aldattığından şüpheleniyordum. Bu nedenle onu darp ettim" dedi. İşte insanlık vicdanını ayağa kaldıran olayda son durum...”

Haberin özeti niteliğinde olan haberin spotu incelendiğinde failin ifadelerine yer verilmiştir. Fail haber girişinde, ifade ettiği “insanlık dışı eylemi” sonucunda gazeteci tarafından “cani” olarak nitelendirilmiştir. Olayın gerçekleştiği yer haberin spotunda aktarılmıştır. Ayrıca failin olayı neden gerçekleştirdiğinin bilgisi de failin kendi ifadesiyle doğrudan aktarılmıştır.

Gazetecinin faile yönelik öfkesi haber metninde apaçık görülmektedir. Bu bağlamda failin gerçekleştirdiği suçu “alçakça” bulmakta ve failin olayı darp olarak ifade etmesini kabul etmediği anlaşılmaktadır. Gazeteci haberin spotundaki son cümle ile olayın, tüm insanlar tarafından üzücü ve acınası bulunacağını ifade etmektedir.

Ana Olayın Sunumu

Haberde ana olay haberin spotunda aktarılmış olsa da haberin devamında olayın detaylarına yer verilmiştir.

Habere genel olarak bakıldığında haberin hikayeleştirilerek inşa edildiği göze çarpmaktadır. Kadının maruz kaldığı şiddet net bir şekilde yansıtılmıştır. Haberde “SON DAKİKA CANİ KOCANIN İFADESİ ORTAYA ÇIKTI!”, “NE OLMUŞTU?”, “5 GÜN BOYUNCA KİLİTLEYİP İŞKENCE YAPTI”, “KERPETENLE TIRNAKLARINI ÇEKTİ”, “İHBAR SONRASI BULUNDU VE HASTANEYE KALDIRILDI”, “BAĞ EVİNDE YAKALANDI”, “TÜRKİYE AYAĞA KALKTI” şeklinde yedi alt başlık kullanılmıştır. Bu durumda okuyucuda acıma ve üzülmeye hissi uyandırılmak istenmiştir. Haberin daha çok okunmasını isteyen gazeteci olayı şiddet

gören kadının fotoğraf ardından kısa metin, bir fotoğraf devamında metin şeklinde hikayeleştirerek okuyucuda merak uyandırmak istemiştir.

Haberde işlenen suçun faili olan eş hakkında yeterli bilgi verilmemiştir. Haberde kadının kocası tarafından maruz kaldığı şiddet en ince ayrıntısına kadar aktarılmış ancak suçu işleyen kişiden yeterince bahsedilmemiştir. Haberde asıl üzerinde durulan konu kadına şiddet olmuştur. Haberde suçlu olan eş canî olarak temsil edilmiştir. Haberin devamında “Türkiye Ayağa Kalktı” alt başlığında habere erişen okuyucuların tepkisini de özetlemiştir. Haberde bu kısım oldukça kısa tutulmuştur.

Fotoğraf

Görsel 4. 10 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020

Görsel 4. 11 Sabah Gazetesi: 7 Ekim 2020

Haberde toplam 11 fotoğraf ve bir video kullanılmıştır. Haberin aktörlerinden olan kadının yaşadığı darp en ince ayrıntılarına kadar fotoğraflarla anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca fotoğraflarda, darp edilmiş kadın vücudunun apaçık gösterilmesi ancak yüzünün mozaikleştirilerek sansürlenirken, şiddete maruz kaldığı vücudunun diğer uzuvları apaçık resmedilmiştir. Kadının bulunduğu ilk andaki çekilen fotoğrafı da (Görsel 4.10) haberde yer almakta ve bu fotoğrafta kadın üzerinde kıyafetleri olmasına rağmen tüm fotoğraf sansürlenerek habere yerleştirilmiştir. Ancak Görsel 4.9’da görülen fotoğrafta, mağdurun sadece yüzüne sansür uygulanmıştır. Bu da tamamen okuyucu habere odaklamak için kadının şiddet gördüğü fotoğraflar haber metinlerinin arasına yerleştirilmiştir.

Haberde fail hakkında yeterince bilgi verilmezken sadece bir fotoğrafı kullanılmış ve o da flulaştırılarak verilmiştir.

Haberde kullanılan bir video bulunmakta ve videoda kadının hastanedeki görüntüsü çekilmiştir. Kadının videoda yüzü flulaştırılmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Olayın yaşandığı yer ve zaman bilgisi haberde bulunmaktadır. Failin yakalanmasından önce yaşanan ve beş gün süren işkence olayı failin kendi ifadeleriyle desteklenerek aktarılmıştır. Haberdeki ardalın bilgisi işkence olayı, komşuların ihbarı, failin yakalanması ve insanların sosyal medyada kadına şiddete tepki göstermesi şeklinde verilmiştir.

Sentaktik Analiz

Haber etken cümle yapısı kullanılarak yazılmıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Küresel anlamda ciddi sayıda göç ve sığınma hareketlerinin arttığı bu dönemde, Türkiye çok sayıda göçmene/sığınmacıya/mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı göçmen/sığınmacı/mülteci çoğunlukla, Suriyelilerden, Afganlardan, Pakistanlılardan, Iraklılardan, Filistinlilerden oluşmaktadır (GİGM, 2021). Bugün gelinen noktada Türkiye, ağırlığını Suriyelilerin oluşturduğu dört milyonun üzerindeki göçmen sayısı ile “dünyanın en büyük göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan ülke” konumundadır (UNHCR, 2021). Bu bağlamda haber sayısındaki bu artışın sebebi olarak son yıllarda artan mülteci/sığınmacı/göçmen sayısı söylenebilir. Özellikle de 2021 yılında, uzun yıllardır siyasi istikrarsızlık içinde yaşayan Afganistan'da yaşanan çatışmalar ile siyasi ve ekonomik sorunlar nedeniyle Afganlar evlerini terk etmek zorunda kalarak mülteci/sığınmacı konumuna düşmüştür. Bu bağlamda Afganistan'dan Türkiye'ye gelen sığınmacıların sayısının giderek artması gazetelerdeki erkek sığınmacı haberlerinin yükselmesine etki ettiği söylenebilmektedir. Ev sahibi toplumda yaşayan mülteciler/sığınmacılar gibi dezavantajlı gruplar söz konusu olduğunda haber metinlerindeki negatif bakış açısında da yükselme görülmektedir. Haberler aracılığıyla erkek sığınmacılara yönelik özellikle olumsuz temsil ve söylemler ev sahibi toplumuna aktarılmakta ve ev sahibi ülkenin insanları tarafından genelde sığınmacılara özelde erkek sığınmacılara yönelik olumsuz tutumlar, nefret söylemleri gelişebilmekte hatta sığınmacılara yönelik şiddet ve suç vakaları görülebilmektedir.

Çalışma, Türk medyasında ulusal çapta günlük yayım yapan ve 2019, 2020 ve 2021 yıllarında en çok okunma oranına sahip ilk üç gazete olan Sabah, Sözcü ve Hürriyet'te göçmen erkeklerin nasıl temsil edildiklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel analizin kullanıldığı çalışmada üç gazetenin üç yıllık haber metinleri “göçmen”, “mülteci”, “sığınmacı” anahtar sözcükleri kullanılarak taranmış ve ulaşılan haberlerin içeriklerinde göçmen erkeklerle ilgisi olmayan haberler elenmiştir. Bu çalışmanın konusuyla doğru orantılı olarak araştırma, sığınmacı erkek özelinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda toplamda 525 haber toplanarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Haberlerin çözümlenmesinde kullanılan eleştirel söylem analizi bu çalışmada haber metinlerinde açıkça ifade edilmeyenin çözümlenmesi, göçmen erkeklerin

haberlerde temsil ediliş biçimlerinin yorumlanmasında odak noktayı oluşturmaktadır. Haber metinlerinde enformasyonun büyük bir kısmı aleni olarak ifade edilmez, ima yoluyla tamamlanır. Söylenmeyen çözümlenmesi, bazen metinde gerçekte söylenenin araştırılmasından daha açıklayıcı olabilir (Van Dijk, 2015: 170).

Çalışmada elden edilen veriler doğrultusunda, haber sayılarında 2019 yılından 2021 yılına kadar nicel bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Erkek sığınmacılar hakkında en fazla haber 2021 yılında yayımlanmıştır. 2021 yılında özellikle Afgan sığınmacıların Türkiye’ye giriş yapmalarıyla birlikte haberlerde Türkiye sınırı “kevgire” benzetilmiştir. Bu dönemde Afgan sığınmacıların ülkeye girişi “kitleler” şeklinde ve “sayılarla” ifade edilerek okuyucularda “korku”, “endişe” “huzur ve güveni bozma” hissi uyandırmaktadır. “Afganlar her yerde” “Akın akın geliyorlar” “6,5 milyon Afgan kapımıza gelecek” gibi haber başlıklarında kullanılan söylemlerle başınızı sağa ya da sola çevirdiğinizde mutlaka bir Afgan sığınmacı ile karşılaşılacağı belirtilmektedir. İnce’nin (2011: 180) de ifade ettiği gibi ötekiyi tanımlayan en önemli özellik, “düzen bozma potansiyeli”dir. Biz, istikrarsızlık getirmeyecek olan, düzenin yeniden üretimini sağlayan ve toplumun var oluş amacına uyanı temsil ederken öteki, düzen bozma, istikrarsızlık getirme, düzenin işleyişini sağlayan gelenek, yasa, normların içini boşaltma potansiyeline sahip ve tehlikeli olanı temsil etmektedir. Bu yüzden öteki, biz açısından kendini güvende ve rahat hissettiği koşulları ortadan kaldıracak güce sahip “potansiyel düşman” olarak görüldüğü için, “korkulan” ve “kurtulunması gereken” olarak değerlendirilir. Bu bağlamda sığınmacılar ana olayın sunumlarında öteki olarak sunulmakta ve düzeni bozan, tehlikeli kimliğiyle konumlandırılmaktadırlar. Gezik’in (2022) “Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili” adlı çalışmasında benzer bir sonuç elde etmiş ve medya aracılığıyla, Suriyelilerin problem kaynağı oldukları, güvenlik tehdidi oluşturdukları, sürekli olaylara karıştıkları, huzur bozduklarına dair bir algı oluşturulduğunu vurgulayarak, haberlerde kullanılan dilin Suriyeliler için potansiyel suçlu ve potansiyel tehdit unsuru olarak sunulduklarını belirtmiştir.

Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç da erkek sığınmacıların konu edildiği haber metinlerinin genel olarak suç konularıyla ilgili olmasıdır. Erkek sığınmacıların çoğunlukla suçla ilgili olaylarda temsil edilmesi durumu, okuyucu olan ev sahibi toplum tarafından düzeni bozan, suçlu ya da suç işleme potansiyeli olan tehlikeli kişiler olarak algılanmaktadır. Doğanay ve Çoban Keneş (2015) de sığınmacı erkeklerin aksine sığınmacı kadınları kapsayan çalışmada kadınların çoğunlukla “öldüklerinde” ya da

“öldürüldüklerinde” ya da bir suç işlediklerinde haberlere konu edildiğini saptamışlardır. Bu haberlerde, mağdur kadınları da maruz kaldıkları şiddeti pornografikleştirerek aktaran, bunu yaparken kadınların ya da yakınlarının adını ve soyadını çoğunlukla açık biçimde vermekten kaçınmayan bir dil tercih ettikleri tespit etmişlerdir. Doğan ve Ünal (2021) da bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak çalışmalarında Türk basınında Suriyeli sığınmacıların temsili için benzer bir sonuç elde etmiştir. Buna göre, artık Türkiye’de kalıcı hale gelen Suriyeli sığınmacıların yerli halk tarafından çoğunlukla düzen değiştiren, bozan ya da bozma potansiyeline sahip tehlikeli dış gruplar olarak algılandığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmanın Gaziantep yerel basınındaki Suriyelilerin temsiline ilişkin bulguları da Yücebaş’ın (2015) ortaya çıkardığı görülmüştür. Ona göre Gaziantep yerel basınındaki gazete haberlerinde düzen bozan Suriyeli algısı sıklıkla işlenmektedir. Yine benzer bir çalışmada (Gezik, 2022) elde edilen sonuca göre haberlerde Suriyelilerin, suç makinesi olarak görüldüğü, Suriyelilerin problem kaynağı oldukları, güvenlik tehdidi oluşturdukları ve huzur bozduklarına ilişkin bir algı oluşturulmuştur. Benzer bulgular Eskişehir örneğinde de söz konusudur Göktuna Yaylacı (2017). Eskişehir yerel basını özelinde mültecilerin ve Suriyelilerin temsili üzerine ortaya koyduğu çalışmada incelediği haberlerin önemli bir bölümünde şartlı mültecilerin ve Suriyelilerin varlığı ile sorun yaratan, sorunlara yol açan insanlar olarak sunulduklarını saptamıştır. Neticede, haberlerde kullanılan dil aracılığıyla Suriyelilerin, potansiyel suçlu, potansiyel tehdit unsuru olarak sunuldukları sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak yapılan çalışmalar göstermektedir ki medya aracılığıyla sığınmacılar, haber metinlerinde olumsuz söylemlerle nitelendirilerek okuyucuya sunulmaktadır.

Yerinden edilmişliğin getirdiği dezavantajlar sığınmacıların yaşamlarında değişime neden olmaktadır. Sığınmacı erkeklere yönelik olumsuz söylemler haber metinlerinde sığınmacılar üzerindeki bakış açılarını kötü yönde etkilemektedir. Afgan sığınmacılar hakkında yapılan “yakalandı” haberlerinde özellikle sayıların çok fazla kullanıldığı dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Wakili (2021) de tarihsel olarak haber sayı ve konusunda artış olduğunu vurgulayarak haberlerdeki bakış açısındaki değişime vurgu yapmıştır. Wakili (2021), 2015 yılında Afgan mültecilerin haberlerde mülteci/göçmen isimleriyle yer alırken 2016 yılı itibarıyla bu isimler yerine “kaçak, kaçak göçmen” gibi olumsuz ifadelerle adlandırılarak ön plana çıktığını saptamıştır. Afgan sığınmacıların haberdeki sunumuna genel olarak bakıldığında bu çalışmada da

benzer olarak sığınmacılar “kaçak”, “düzensiz kaçak göçmen” olarak olumsuz temsil edilmiştir. Afgan sığınmacıların haberlerde “erkek” ve “genç erkek” olarak sunumu yapılarak yanlarında ailelerinin olmadığı vurgusu yapılmıştır. Afgan erkek sığınmacıların haberlerdeki bu sunumuna “suç” da eklenince ev sahibi toplumundaki okuyucuda “tehlikeli genç erkek”, “tehlikeli yabancı” algısıyla ön yargılar ve olumsuz söylemler oluşmaktadır. Friedman’ın (2008: 118) da belirttiği gibi “tehlikeli genç erkek” haberleriyle kadın ve çocuklar korkutulmaktadır. Söz konusu haberlerde mülteciler ya da sığınmacılar yabancılaştırılmakta, ayıplanmakta ve istenilmeyen olarak sunulmaktadır.

Haber metinlerinde ev sahibi topluma ulaşabilen sığınmacılar doğru rakamlarla sunulmamış ve bu sayıların abartıldığı dikkat çekmektedir. Buna göre gazetelerin haber metinlerindeki sığınmacıları sayısallaştırma dikkat çekmektedir. Bu durum özellikle sayılarla ifade edilen kaçak göçmen yakalandı gibi haberlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara benzer olarak Bulgurcuoğlu ve Aykutalp (2021: 497) gazetelerin, güvenlik güçleri tarafından yakalanan sığınmacıları sayısallaştırdığını ve somut insanlar olarak değil ampirik verilerle söylemsel olarak inşa ettiğini belirtmişlerdir. Hürriyet, Sabah ve Sözcü Gazetelerinden elde edilen bulgular ışığın en fazla haberin erkek sığınmacıların güvenlik güçleri tarafından yakalanma konusunda olduğu görülmüştür. Sığınmacıların haber metinlerinde kaçak olarak temsili ile yakalandı vurgusu yapılarak fail söylemi yeniden üretilmektedir. Faist (2007: 30) devletlerin sınırdaki kontrolleri, yasadışı göçün artmasına ve bu durumun görünürlük kazanmasına sebep olacağını yani kontrollerin artmasıyla yasadışı göçün tetikleneceğini ve yasadışı yollarla Avrupa’ya gitmek isteyenlerin medya gündeminde olacağını ve güvenlik meselesi olarak ele alınacağını ifade etmektedir. Özellikle Avrupa’ya gitmek için yola çıkan erkek sığınmacıların yakalanmaları, göz altına alınmaları ve geri gönderilmeleri haberleştirilirken sığınmacıların neden gitmek istediklerine dair bilgiler haberlerde yer almamaktadır. Diğer bir yandan ev sahibi Türk toplumunda artan sığınmacı nüfus ile birlikte haber metinlerindeki olumsuz temsillerinde de artış görülmektedir. 2019 yılında erkek sığınmacılar özellikle “Yakalandı” haberlerinde ev sahibi topluma ulaşabilmek için kötü şartlarda, aç, susuz ve havasız bir şekilde yolculuk yaptığından genel olarak bu noktalara yoğunlaşan haberler mevcutken 2020 ve 2021 yıllarında artan sığınmacı nüfusla haberlerdeki söylem ve dil değiştiği dikkat çekmektedir. Bu durumda sığınmacı erkekler için “balık istifi yolculuk” şeklinde

söylemler oluşturulmuştur. Çalışmada saptanan bir başka husus ise haber başlığında “yakalandı” vurgusu yapılan haberlerde erkek sığınmacıların “suçlu” olarak temsil edilirken “kurtarıldı” başlıklı haberlerde ise mağdur olarak temsil edilmiştir. Ancak her iki haber türünde de erkek sığınmacıların “kaçak” vurgusu mutlaka yapılmaktadır.

İncelenen gazetelerde erkek sığınmacılarla ilgili üretilen haber metnlerinin bakış açılarında ağırlıklı olarak habercilik dili açısından olumsuz olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, haberlerin yaklaşık %54’ünde erkek sığınmacılarla ilgili olumsuz söylemlerle karşılaşılmış ve olumsuz konular ele alınmıştır. Elmas ve Paksoy’un (2020) gerçekleştirdikleri “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili” adlı araştırmada nitel ve nicel analiz bulgularından elde ettikleri sonuçlar Türk basının sığınmacı kadınlara yönelik ağırlıklı olarak olumlu ve yansız bakış açısına sahip olduğu yönündedir. Buna göre Türk basınında kadın sığınmacıların konu edildiği haber metinleri olumlu ya da yansız bakış açısıyla kaleme alınırken erkek sığınmacıların konu edildiği haber metinleri ise ağırlıklı olarak olumsuz bakış açısıyla üretildiği söylenebilmektedir. Bu çalışmada incelenen haberlerin çoğunluğu gazetecilikte haber yazım türü olarak ciddi haber kategorisinde yer almaktadır. Bu anlamda ciddi haber yazım türünün de çoğunlukta olduğu düşünüldüğünde olumsuz haber dilinin de çoğunlukta olması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir toplumda hangi konuların önemli olduğuna, hangilerinin ise göz ardı edilmesi gerektiğine medya karar verirken medya insanların hangi konuyu nasıl düşünmesi gerektiğine de karar vermektedir (Scheufele & David, 2007: 154’den akt. Wakili, 2021: 129). Çalışmada incelenen gazetelerde yer alan erkek sığınmacılara ilişkin haber konularının ağırlıklı olarak göçmen kaçakçılığı/insan ticareti kategorisinde olduğu tespit edilmiştir. Ardından en çok cinayet/intihar konularında erkek sığınmacıların yer aldığı görülmüştür. Üçüncü olarak erkek sığınmacılar kaza ve boğulma sonucu ölüm konularını kapsayan diğer kategorisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak bakıldığında, haberlerde erkek sığınmacılar olumsuz olaylarda haberleştirilmektedir. Erkek sığınmacılar suç temalı haberlerde ağırlıklı olarak suç işleyen, suç işleme potansiyeli olan, tehlikeli, şüpheli insanlar gibi yansıtılmıştır. Türk medyasında 2019 yılında en fazla okunan gazete niteliği taşıyan Sabah, Sözcü ve Hürriyet’teki haberlerde hâkim olan temanın/konunun “suç” üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Göçmen erkekler suç temalı haberlerde en çok suçu işleyen yani suçun faili olarak temsil edilmektedir. 2019 yılında Sözcü gazetesinde tespit edilen toplam 14 haberin 13’ü suç

temalıdır. Erdoğan (2015) “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” adlı çalışmasında, medyanın üçüncü sayfa habercilik türünden bir yaklaşım sergilediğini ve yerel medyanın mültecilerin yoğunluğuna bağlı olarak “doğal” olarak konuya daha yakın durmakla birlikte, haber-olay merkezli bir yaklaşımı tercih ettiğini ifade etmiştir. Mora (2008) da araştırmasında, üçüncü sayfa haberlerinin %72’sinin suç/şiddet içerikli olduğunu ve temsil edilenin %67 oranla erkek olduğunu tespit etmiştir. Efe, Pandır ve Paksoy (2015) araştırmalarında, sığınmacıların kimlik oluşumunda medya temsillerinin yerini sorgulamış ve araştırmanın sonucunda sığınmacıların en fazla yoksulluk ve mahrumiyet temasında temsil edildiklerini ve ağırlıklı olarak kadın ve çocuk vurgusunun yapıldığını tespit etmişlerdir. Bu anlamda erkek sığınmacılar suç temasında vurgulanırken kadın ve çocuk sığınmacılar ise yoksulluk ve mahrumiyet temasında yer almaktadırlar.

Göçmen erkeklere ilişkin haberlerin içerikleri, derinlemesine okuma yapmadan sadece başlık ve spotun okunarak dahi olumsuz dil ve söylem kullandığı anlaşılmaktadır. Haberin konusu olan sığınmacı erkek, eğer suça karışmış ise kullanılan dil ve söylemdeki olumsuz temsiller daha da dikkat çekici bir hal almaktadır. Buna ilişkin olarak Yılmaz (2015: 9), göçmen ve mültecilere dair cinayet vb. suç ve şiddet olaylarının gündeme getirilerek suçun faileri veya suç işlemeye tahrik edenler şeklinde negatif çağrışımlı söylemlerle gösterildiğini ifade etmiştir. Medyanın bu olumsuz söylemleri, sığınmacı erkeklerin üzerindeki bakış açısını kötü yönde etkileyerek ev sahibi toplumda sığınmacıları ötekileştirmektedir. Bauman (2005: 112) modern zamanlarda evrensel bir ötekinin oluşturulduğu ve bu kişinin yabancı olarak tanımlandığını dile getirmektedir. Bu bağlamda yabancı modern kent yaşamında ne yapacağı tam olarak kestirilemeyen ve kendisine şüphe ile bakılan bir noktaya yerleştirildiği için düşman konumunda sunulmaktadır. Diğer bir yandan suç temalı haberlerde suç olayının tüm detaylarıyla betimlendiği, olayın hikayeleştirilerek aktarılırken erkek sığınmacıların yer aldığı olayın ortaya çıkarabileceği olası etkileri göz ardı edilerek haberin üretildiği tespit edilmiştir. Arslan (2001) da araştırmasında benzer bir sonuç elde ederek medyanın suç konularını sanki bir filmmiş gibi hikâye ederek sunduğunu ifade etmiştir.

Çalışmada elde edilen başka bir sonuç ise ev sahibi toplumda suç işleyen, şüpheli, tehlikeli sığınmacı temsiliinin dışında erkek sığınmacıların karşılaştıkları mağduriyetler de haber konusu olmuştur. Bu çerçevedeki haberlerde ağırlıklı olarak erkek

sığınmacıların ölüm haberleri, uğradıkları şiddet hikayeleştirilerek “dram”, “veda”, “acı son”, “boğuldu”, “zulüm” gibi söylemlerle mağduriyetleri sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca haberlerde erkek sığınmacıların Avrupa’ya gitmek için Yunanistan sınırına gittiği ve burada Yunanistan’ın güvenlik güçleri tarafından acımasızca işkence ve şiddete uğramaları habere konu olmuştur. Söz konusu haberlerde erkek sığınmacıların malları gasp yoluyla el konulduğu ve kıyafetlerin de alınarak çıplak şekilde Türkiye sınırına yollandığı haberler dikkat çekmektedir. Bu haberlerde ağırlıklı olarak erkek sığınmacıların maruz kaldığı olumsuz (şiddet, gasp, zulüm, ölüme terk etme ve Türkiye’ye geri itme) durumları üzerinde durulurken haberin arka planında yer alan erkek sığınmacıların ülkeye yasadışı yollarla giriş yaptığı bilgisi göz ardı edilmiştir. Halbuki erkek sığınmacıların konu edildiği suç haberlerinde sığınmacıların “kaçak” olduğu vurgusu yapılırken sığınmacılar iki ülke sınırı arasında kalınca Yunanistan’ın “itme”, Türkiye’nin ise “kurtarma” söylemleriyle ev sahibi toplum kahraman olarak temsil edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre haberlerdeki erkek sığınmacılar arasında en fazla temsil edilenler Afganlar ve Suriyeliler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sığınmacıların yakalandığını konu edinen haberlerde en fazla Afganlar yer almaktadır. Afganlardan sonra haberlerde en fazla Suriyeliler yer almaktadır. Gezik (2022) yılında yaptığı çalışmada benzer sonuç elde ederek haberlerde ülkedeki göçmenler arasında açık ara farkla en çok temsil edilenlerin Suriyeliler ardında Afganlar olduğunu belirtmiştir. Yine benzer bir sonuç elde ederek haberlerde sık sık Türk-Suriyeli kıyaslaması yapılmıştır. Haberlerde “biz-onlar” kıyaslaması yapılmış, “biz-onlar” kutuplaşması yaratıldığını ifade ederek sığınmacıların ötekileştirildiğinin altını çizmiştir. Bauman’ın (2003: 73) “dostlar ve düşmanlar vardır, bir de yabancılar vardır” ifadesi bunu destekler niteliktedir. Yine Bauman (2018: 14-15), “yabancıların, gündelik yaşamımızda etkileşimde olduğumuz insanlardan farklı olarak kaygıya neden olmaya eğilimli olduğunu ve kitlesel yabancı akımının, yaşam şeklimizi sakatlayacağını hatta yok edebileceğini ifade etmektedir. Bu kaygının nedenini ise şöyle açıklamaktadır: Günlük hayatımızda birlikte yaşamaya alıştığımız insanları dost veya düşman olarak ayırabilirken; hareketlerini okuyamadığımız, niyetlerinin ne olabileceğini ve sonraki adımda ne yapacaklarını tahmin edemeyecek kadar bilgimizin az olması, yabancılar hakkında kontrolümüzde olamayan bu durumun nasıl devam edeceğini ve bu durumla nasıl baş edeceğimizi bilememek kaygı ve korkunun en büyük nedenidir. Bu bağlamda

gazeteciler, haber üretim sürecinde ev sahibi toplum olan “biz” ve sığınmacılar olan “onlar” ayrımını haberler metinlerinde seçtikleri kavramlar ile kullandıkları söylemlerle yeniden üreterek okuyucuya aktardıkları söylenebilmektedir. Doğan’ın (2019) da vurguladığı üzere geçici konumdan çıkıp kalıcı konuma doğru yönelen sığınmacıların ev sahibi toplum tarafından tehdit olarak daha fazla algılanmaya başlanıldığı ve tutumların da daha olumsuz ve dışlayıcı bir niteliğe dönüştüğü saptanmıştır. Benzer olarak Ünal (2014) da çalışmasında, gündelik yaşamda sığınmacılar açısından ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerin yaygınlaşma potansiyelinin biz ve öteki ayrımının özellikle söylemlerde ön plana çıktığının altını çizmiştir.

Çalışmada sığınmacı erkeklerin konu olduğu haberlerin başlıklarında özellikle “yakalandı”, ve “kurtarıldı” sözcükleri sıklıkla yer aldığı ve değişen ise nerede yakalandıkları ve sığınmacıların sayısı olduğu sonucu elde edilmiştir. “Yakalandı”, “kurtarıldı” haberlerinde erkek sığınmacılar genel olarak “mülteciler”, “göçmenler”, “sığınmacılar”, “düzensiz göçmenler” ve “kaçak göçmenler” olarak nitelendirilmektedirler. Ancak erkek sığınmacılar, suç konulu haberlerde yer aldıklarında belli bir kimlik kazanarak “Suriyeli”, “Afgan”, “İranlı” vb. şekilde nitelendirilmektedirler. Bu bağlamda da basında erkek sığınmacıların “öteki” ye dönüştüğünü söylemek yerinde olacaktır. Ekşioğlu Sarılar’ ın (2018) da ana akım medyada mültecilerin temsilini incelediği araştırmasında, medyanın “mülteciler” ifadesiyle soyut bir grubu ifade ettiğini ve söz konusu bu grubun üyelerinin genellikle isimleri suça karıştığında ya da mağdur olduğunda kimlik kazanabildiğini ve bu söylemle medyanın mültecileri kimliksizleştirerek “bizden” farklı olan “öteki” ne büründüğü sonucuna ulaşmıştır.

Genel olarak sığınmacıları ele alan çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği açıkça görülmektedir. Göktuna Yaylacı ve Çarpar (2019) çalışmalarında benzer bulgular elde ederek ve sığınmacı erkeklerin bir tehdit olarak algılandıklarını vurgulamışlardır. Farklı olarak ise toplumsal cinsiyetin “öteki” konumundan kurtarılması ve sığınmacı erkeklerin de görünür bir biçimde sosyal yardım uygulamalarına dahil edilebilmesi yönünde olması gerektiği önerisinin altını çizmişlerdir.

Sonuç olarak, günümüz dünyasında gelişen iletişim teknolojileri sayesinde, gazete haberlerinin dijital platformlarda daha çok okuyucuya daha hızlı bir şekilde ulaşabilme imkânı sağlamaktadır. Bu bağlamda haberlerin çevrimiçi ortamda tıklanma sayısı ve

okuyucunun ne kadar süre haber sayfasında kaldığı önem kazanmaktadır. Bu noktada gazeteler, kanaat ve fikirlerin geniş halk kitlelerine ulaştırılmasında önemli olmaktadır. Lippmann'ın gazetelere ilişkin düşüncelerini burada vurgulamak yerinde olacaktır. Lippmann, gazeteleri demokrasinin İncil'i olarak görmenin mümkün olduğunu ve gazetenin herkesin okuduğu tek kitap olduğunu söylemiştir (Abadan 1966'dan akt. Bektaş 2007).

Bu noktada gazeteler okuyucunun dikkatini çekebilmek amacıyla özellikle erkek sığınmacıların konu edildiği haberlerde başlıklar: “şok eden olay”, “kan donduran olay”, “suç makinesi”, “tacizci”, “cani”, “vahşet”, “hırsız” gibi çarpıcı, sansasyonel olarak tanımlanabilecek olumsuz söylemler kullanılarak oluşturmaktadırlar. Erkek sığınmacılara atfedilen ve haberin başlığı için seçilen bu kelimeler ayrımcılığa neden olmaktadır. Benzer olarak bu sonuca Erdoğan (2015) da Suriyeli sığınmacıların Kilis yerel basınında temsiline ilişkin çalışmasında ulaşmıştır. Bu bağlamda çalışmasında, haber başlıklarında sığınmacıların olumsuz bir olay ya da sözcük (Suriyeli, öldürdü, yakalandı, fail, kundaklayan, kavga, kanlı vb.) ile birlikte sunulduğunu ve bu durumun bir de sığınmacının milliyeti (Suriyeli olmak) ile birlikte sunulması ayrımcılıktan öte nefret söylemine yol açacağını vurgulamıştır. Doğanay ve Çoban Keneş (2016) ise gerçekleştirdikleri araştırmada haber metnlerindeki ayrımcı söylemleri incelemiştir. Çalışma kapsamında, Suriyeli sığınmacıların suç ve şiddetle bağlantılı olarak varlığını tehdit olarak çerçeveleyen haberlere, sığınmacılara ne kadar para harcandığının bilgisi, gerçekleştirilen yardımların miktarı, sığınmacıların sayısının kaçta ulaştığına vurgu haberler ile sığınmacıları nesneleştirerek korkak, pis, hain, hırsız, bedavacı gibi olumsuz nitelendirmelerle ayrımcı söylemin yeniden üretildiği sonucuna ulaşmıştır.

Özellikle haber başlıklarının ilgi çekici özelliği arttırılmak istendiği için haber başlıkları bazen yarım bırakılarak, bazen yer, zaman, dönem bilgisi verilmeyerek enformasyon eksilimi yapıldığı net bilgi vermekten kaçınıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayhan, Livberber ve Baloğlu'nun (2018) yılında Dijital Medyada Göçmen Sunumu başlıklı çalışmalarında benzer bir sonuca ulaşarak haber başlıklarının konuyu yeterli bir şekilde net olarak vermemesinin altını çizmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen başka bir tespit ise Sözcü, Sabah ve Hürriyet gazetelerinin 2019, 2020 ve 2021 yıllarında sığınmacıların konu edildiği 525 haber metninden sadece bir tanesi teşekkür/minnet konusunda olması gazetelerin olumsuz olay ve olguları haber değeri olarak saymasıdır. Erkek sığınmacıların olumsuz olaylarda

yer alması ve haber metinlerinde geniş yer işgal etmesi hali hazırda olumsuz olan bir olayın ya da durumun ev sahibi toplum tarafından daha da olumsuz bir şekilde algılanmasına, ev sahibi toplumun nefret, öfke duyguları beslemesine ve sığınmacıları ötekileştirmelerine neden olmaktadır. Bu noktada sığınmacılar, gittikleri yerlerde dezavantajlı kimseler olarak görülmektedir

Araştırma sonuçlarına göre tespit edilen bir başka husus ise haberde kullanılan söylemin haberin konusuna göre değişiklik göstermesidir. Şöyle ki cinayet, hırsızlık, taciz ve tecavüz haberlerinde fail “Afgan-Suriye-Pakistan vb. uyruklu”, olarak kimliklerinin ayrımcı bir dille temsil edilmektedir. Ülkeye yasa dışı yollarla giriş yapan sığınmacılar hakkında bilgi verirken daha çok “kaçak göçmen yakalandı”, “düzensiz göçmen yakalandı” ifadeleriyle adlandırılmaktadırlar.

Medya düşünce ve kanaatlerimizi şekillendirmektedir. Bu çalışmanın amacının görece daha az araştırılan göçmen erkeklerin medyada temsilleri hakkında eleştirel bir değerlendirme yapabilmek olduğu daha önce ifade edilmiştir. Bu amaç kapsamında incelenen üç gazetenin (Hürriyet, Sözcü, Sabah) 2019-2021 döneminde yayımlanan haberleri değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda erkek sığınmacıların konu edildiği haberlerde ötekileştirici bir dil kullanıldığına, ev sahibi toplumun bakış açısını negatif yönde etkileyebilecek haberlere yer verildiğine, ağırlıklı olarak suç teşkil eden konulara haber değeri atfedildiği ve erkek sığınmacıların bu haberlerde özne olduğu tespit edilmiştir. Van Dijk (1988: 213) da medya olumsuz olayları haber değerleri nedeniyle haberleştirme eğiliminde olduğunu ve bu bağlamda etnik azınlıkta olan grup dışı bireylerin basında olumsuz temsillerine katkı sağladığını vurgulamıştır.

Suç teşkil eden bir olayda suç unsurunu icra eden kişi göçmen, mülteci veya sığınmacı olduğunda haberlerin bu kişileri net bir şekilde ifade etmekten kaçınmadığı görülmüştür. Ayrıca erkek sığınmacıların suç temalı haberlerde genel olarak suçun faili olduğu ya da şüpheli olarak nitelendirilerek medyada negatif söylemlerle temsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Haberlerin konularından, gazetelerin hangi konulara daha çok haber değeri atfettiği ya da hangi konuları göz ardı ederek haberleştirmede olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada gazetelerin ideolojik görüşleri önemli olmaktadır. Bu bağlamda gazeteler siyasi-politik duruşlarından dolayı bazı konuları göz ardı ederken bazılarını ise ön plana çıkarabilmektedir. Göktuna Yaylacı ve Karakuş (2015) 2014 yılında Hürriyet, Yeni Şafak ve Cumhuriyet Gazetelerini incelemiş ve araştırma sonucunda gazetelerin

hükümete karşı tutumlarına ve politik duruşlarına göre Suriyeli mültecileri haberleştirdikleri ortaya koymuşlardır. Farklı bir sonuç olarak Bayram (2016) da Trabzon'daki yerel gazeteleri incelediği çalışmada, gazetelerin farklı siyasi-politik görüşleri olsa da bu gazetelerde Suriyelilerin temsilinin yine de olumsuz olduğunu saptamış ve sığınmacı sorununu Trabzon ilinin ekonomik, toplumsal ve kültürel bir problemi olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Türkiye'nin ulusal basınında yer alan gazetelerin incelendiği bu çalışmada farklı görüşleri benimseyen ve en yüksek okunma oranına sahip gazetelerin haberleri çalışma kapsamında incelenmiştir. Türkiye ulusal basınındaki gazeteler bağlamında yapılan bu çalışmada netice olarak erkek sığınmacılar söz konusu olduğunda, gazetelerin farklı ideolojik duruşları olsa da yine de olumsuz olarak temsil edildikleri saptanmıştır. Erkek sığınmacılar, haberlerde ağırlıklı olarak suçlu ya da suç işleme ihtimali olan kişiler olarak sorunlaştırılmaktadır.

5.1. Öneriler

Göç ile iç içe olduğumuz günümüzde göç çalışmalarına yönelik bilimsel çalışmalar da artmıştır. Literatürde Türkiye'nin göç deneyimini ele alan çalışmanın ağırlıklı olarak kadınlara odaklandığı görülmektedir. Göç sürecinden etkilenen diğer bir unsur olan erkeklerin, literatürde kadınlar kadar fazla odaklanılmadığı için göz ardı edildiği görülmektedir. Bu araştırma gelecekte erkek sığınmacıların Türk yazılı basınında nasıl temsil edildiği konusuna ilişkin araştırma gerçekleştirilecek araştırmacılara güncel/ayrıntılı veriler sunarak literatüre katkı sağlayabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmaya ulusal düzeyde yayım yapan, yıllık tirajı en yüksek olan ve farklı politik görüş eğilimleri olan üç gazete dahil edilmiştir. İleride bu konuda yapılabilecek çalışmalarda, tirajı düşük ulusal gazetelerin de çalışmaya dahil edilmesi elde edilecek verilerin çeşitlenmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada seçilen gazeteler sadece Türk Medyasında bulunan ulusal düzeydeki gazetelerden oluşmaktadır. Erkek sığınmacıların medyadaki temsiline ilişkin karşılaştırmalı analiz yapılabilmesi için farklı ülkelerin mediasındaki ulusal gazetelerin de çalışma grubuna dahil edilmesi elde edilecek verileri çeşitlendirecektir.

Geniş kitlelere hitap edebilme gücünü elinde bulunduran medya, insanların algı, tutum ve davranışlarını da şekillendirebilmektedir. Sığınmacılara ilişkin kullanılan dil

ve söylemler, ev sahibi ülkenin tutum ve algısının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda medyanın erkek sığınmacılara ilişkin haber üretirken gazetecilik meslek ilkelerine bağlı bir duruş sergilemesi gerekmektedir. Buna göre nefret söylemi ve ayrımcı bir dil kullanmadan, sığınmacıların sorunlarına dikkat çeken, onları ev sahibi topluma uyum konusunda teşvik edici, barış ve hoşgörüyü destekleyici bir habercilik anlayışına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acıoğlu, Y. (2019). 21. Yüzyılda Cinsiyetlerin Toplumsallaştırılması Bağlamında Medya/Sosyal Medyanın Kadın Ve Göç Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Açıkalın, M. (2018). Uluslararası Göçün Toplumsal Cinsiyet Boyutu: Karaman Örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yüksek Lisans Tezi*.
- Akça, E. (2009). *"İdeoloji-Dil ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası" Medyada Gerçekliğin İnşası*. (I. . Parlak, Dü.) İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Akalın, A. (2014). "Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınların Toplumsal Ve İktisadi Varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz". *Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Akkayan, T. (1979). *Göç Ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Aksoy Z. (2012). "Uluslararası Göç Ve Kültürlerarası İletişim". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Aktaş, E. ve Gülçür, İ. (2017). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumu Etkileyen Sosyo- Ekonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği. *Serbest Yazılar Toplum Ve Demokrasi*, 11(23), 235-248.
- Alemdaroğlu, A. ve Demirtaş, N. (2004). Biz Türk erkeklerini böyle bilmezdik!: Mynet’te erkeklik halleri. *Toplum ve Bilim: Aylık Sosyalist Kültür Dergisi*(101), 206-224.
- Alver, F. (2003). *Basında Yabancı Tasarımı ve Yabancı Düşmanlığı*. İstanbul: Der Yayınları.
- Arslan, Z. (2001). Televizyonda suç söylemi ve ideoloji, hegemonya ve iktidar ilişkisi . *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.
- Asar, A. . (2004). *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı Ve Hakları*. Ankara: Emek Of- Set.
- Aybay, R. (2006). *Vatandaşlık Hukuku* . İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınevi.
- Ayhan, B., Livberber, T. ve Baloğlu, E. (2018). Dijital Medyada Göçmen Sunumu. 7. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi*, (s. 188-201).

- Ayhan, P. (2020). Türkiye’deki Şiddet İçerikli Televizyon Dizilerinde Erkeklik Temsilleri Ve Hegemonik Erkeklik Yapılanması. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Bademci, V. (2011). Türk eğitim ve biliminde bilimsel devrim: Testler ya da ölçme araçları güvenilir ve geçerli değildir. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(16), 116-132.
- Bademci, V. (2019). Geçerlik: Nedir? Ne değildir? *JRES*, 6(2), 373-385.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. (İ. Türkmen, Dü.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. (Y. Alogan, Dü.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*,. (C. A. Yılmaz, Dü.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). *Kapımızdaki Yabancılar* . (E. Barca, Dü.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayram, Y. (2016). Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1416-1430.
- Bektaş, A. (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul : Bağlam Yayıncılık.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Ve Türkiye’de Kadınlık. *Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 108-104.
- BM, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme. Cenevre: Birleşik Milletler Genel Sekreterliği .
- Bozok, M. (2009). “Feminizm Erkekler Cephesindeki Yankısı: Erkekler ve Erkeklik Üzerine Eleştirel İncelemeler”. *Cogito*(58), 269-284.
- Bozok, M. (2011). *Soru Ve Cevaplarla Erkeklikler*. İstanbul: Altan Basım.
- Bozok, M. (2019). “Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı”. *Journal Of Economy Culture And Society*, 60 (1), 171-185.
- Bulgurcuoğlu, S.E. ve Aykotalp, A. . (2021). Medyada “öteki” olmak: sığınmacılara yönelik söylemin inşası ve yeniden üretimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 483-504.

- Buz, S. (2006). “Kadın Ve Göç İlişkisi: Sığınan Ve Sığınmacı Kadınlar Örneği”. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Buz, S. (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 37-50.
- Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). Türkiye’de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi İle İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 75-94.
- Castells, M. (2003). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum Ve Kültür*. (E. Kılıç, Dü.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. ve Miller, M.J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç hareketleri*. (Ç. B. Bal, & İ. Akbulut, Dü) İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cengiz, K., Tol, U., Küçükurak, Ö. (2004). ”Hegemonik Erkekliğin Peşinden”. *Toplum ve Bilim*(101), 50-70.
- Clatterbaugh, K. (1998). What is problematic about masculinities? *Men and Masculinities*(1), 24-45.
- Connell, R. M. (2005). “Hegemonic Masculinity: Rethinking Concept”. *19*(6), 829-859.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Coşkun, E. (2014). Türkiye’de Göçmen Kadınlar Ve Seks Ticareti. *Çalışma Ve Toplum*, 3, 185-206.
- Çağaptay, S. (2002). “Kemalist Dönemde Göç Ve İskân Politikaları: Türk Kimliği Üzerine Bir Çalışma”. *Toplum Ve Bilim*(93), 218-241.
- Çağlayan, S. (2015). Suriye Savaşı Ve Suriyeli Göçmenler: Teori Ve Kavramsal Anlama Çabası. *Sosyoloji Divanı Dergisi*, 3(6), 193-209.
- Çekiç, F. (2021). Toplumsal Cinsiyet Temelli Kimlik İnşası: Erkeklik Kimliğinin Oluşumu, Tutum Ve Davranışlar Üzerinde Etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Çelenk, S. . (2010). Ayrımcılık Ve Medya . H. v. Tuncel içinde, *Televizyon Haberciliğinde Etik* (s. 211-228). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Çelik, F. (2006). İç Göçlerin İtici Ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(27), 151-155.

- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2013). “Söylem Analizi”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Çelik, N. B. (2015). Türk hukukunda uluslararası koruma başvurusunda bulunan veya uluslararası korumadan yararlanan yabancıların hak ve yükümlülükleri. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(3), 67-148.
- Çiçekli, B. (2014). “6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Türk Yabancılar Ve Mülteci Hukukuna Getirdiği Yenilikler”. *Terazi Hukuk Dergisi*, 9(100), 612-627.
- Dahlgren, P. . (1995). *Television and the Public Sphere: Citizenship, Democracy and the Media*. London: Sage.
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç Ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar*. Ankara: Elif Yayın Evi.
- Demez, G. (2005). *Değişen Erkek İmgesi: Kabadayıdan Sanal Delikanlıya*. İstanbul: Babil Yayıncılık.
- Demirdizen, D. (2013). “Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeline Doğru Mu?”. *Çalışma Ve Toplum*(3), 325–346.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). “Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları Ve Yöntemi”. *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62.
- Devran, Y. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Dijk, T.V. (2015). “Söylem Ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım”, . B. v. Çoban içinde, *Söylem Ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Dijk, T. V. (1999). “Söylemin Yapıları Ve İktidarın Yapıları”. M. Küçük içinde, *Medya İktidar İdeoloji* (s. 331-395). Ankara: Ark Yayınevi.
- Dijk, T. V. (2003). Critical discourse analysis. . D. T. Schiffrin içinde, *In The Handbook of Discourse Analysis* (s. 352-372). Oxford: Blakwell Publishing.
- Dijk, T. V. (1988). *News as Discourse*. New Jersey: Hillsdale.
- Doğan, F. (2019). Yabancı İle Bir Arada Yaşama ve Ötekileştirme: Mardin Halkının bakışından Suriyeli Sığınmacılar. *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi*.
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli Göçmenlere Yönelik Ayrımcı, Dışlayıcı Söylem ve Eylemlerin Meşrulaştırıcı Kaynakları: Mardin İli Örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3), 14-40.

- Doğanay, Ü. ve Çoban Keneş H. (2016). “Yazılı basında Suriyeli mülteciler: Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası”. *Mülkiye dergisi*, 40(1), 143-184.
- Doğanay, Ü. ve Çoban Keneş, H. (2015). Hak Temelli Bakış Açısının Yokluğu ve Ayrımcı Söylemler Açısından Gazete Haberlerinde Mülteci Kadınlar. *yayınlanmamış RWI Projesi*.
- Doruk, Ö. (2013). “Disiplin Toplumu Ve Haber Söylemi: Gökkuşluğu Derneği’nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellenmesine İlişkin Haberlerin Çözümlemesi.”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1).
- Dost, S. (2014). "Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu". *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.
- Dökmen, Y. Z. (2010). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekşioğlu Sarılar, N.B. (2018). Türk Basınında, Ana Akım Medyada Mülteci/Sığınmacı Temsili. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 139-157.
- Elmas, Ş. ve Paksoy A.F. (2020). “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili”. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*(35), 184-210.
- Emek İnan, C. (2016). “Türkiye’de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-33.
- Ercan, H. E. (2010). “İnsan Hakları Ve Medya: ABD Elit Medyasında Türkiye’ye İlişkin İnsan Hakları Haberlerinde Söylem İnşası; The New York Times Gazetesi Örneği” . *İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi* .
- Erdem Z. ve Şahin L. (2010). Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları : İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması. *Journal of Social Policy Conferences*(57), 281-325.
- Erder, S. (2011). “Zor Ziyaret: Nataşa mı? Döviz Getiren Bavul mu?: Eski Doğu Bloku Ülkelerinden Gelen Kadınların mek Piyasasına Girişi”. S. Sancar içinde, *Birkaç Arpa Boyu: 21. Yüzyıla Girerken Türkiye* (Cilt 1). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Erdoğan, D. (2018). Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M., Kavukçuer, Y., ve Çetinkaya, T. (2017). Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. *Ankara: Özgürlük Araştırmaları Derneği*, 5-25.
- Eser, Ü. . (2015). Kürt Kimliğinin İnşasını Belirleyen Söylemler. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Faist, T. (2007). Göç-güvenlik bağı: 11 Eylül öncesi ve sonrası uluslararası göç ve güvenlik. K. v. B. içinde, *Kökler ve yollar: Türkiye’de göç süreçleri içinde* (s. 19-39). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Friedman, L. W. (2008). *The new media*.
- Geray, C. (1962). *Türkiye’den Ve Türkiye’ye Göçler Ve Göçmenlerin İskânı (1923-1960)-Türkiye iktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi-*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları.
- Gezik, Z. (2022). Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili. *Journal of Communication Science Research*, 2(2), 135-153.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gökbayrak, Ş. (2009). "Refah Devletinin Dönüşümü Ve Bakım Hizmetlerinin Görünmez Emekçileri Göçmen Kadınlar". *Çalışma Ve Toplum*, 21(2), 55-81.
- Göktuna Yaylacı, F. (2017). Eskişehir Yerel Basınında “Mülteciler” ve “Suriyeliler”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 1-40.
- Göktuna Yaylacı, F. ve Çarpar, M. C. (2019). Zorunlu Göçün Görün(E)Meyen Aktörleri: Temsil Ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sığınmacı Erkekler. *Journal Of Economy Culture And Society*(60), 61–85.
- Göktuna Yaylacı, F. ve Karakuş, M. (2015). “Perceptions and newspaper coverage of Syrian refugees in Turkey”. *Migration Letters*, 12(3), 238 – 250.
- Gün, Z. (2011). Mülteci ve Göçmenlerle Yapılacak Alan Çalışmaları İçin Perspektifler: Bir Ön Çalışma. Ö. Çelebi, S. Özçürümez, & Ş. Türkay içinde, *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika* (s. 271-286). Ankara: Anıl Reklam Matbaacılık.

- Güz, N. . (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*. Ankara: Nobel.
- Hall, S. (1993). "Culture, community, nation". *Cultural studies*, 7(3), 349-363.
- Hall, S. (2005). İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü. M. Küçük içinde, *Medya, İktidar, İdeoloji* (s. 73-123). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Hall, S. C. (1978). The Social Production of News. *Policing the Crisis, Mugging, the State and Law and Order* (s. 424-429.). içinde Basingstoke Macmillan Ltd.
- Hanke, R. (1992). "Redesigning Men: Hegemonic Masculinity in Transition" *Men, Masculinty and The Media* ,. (S. Craig, Dü.) London: Sage.
- Hondagneu-Sotelo, P. (1994). *Gendered transitions: Mexican experiences of immigration*. California: Univ of California Press.
- Hondagneu-Sotelo, P. (2003). *Gender and US immigration: Contemporary trends*. California: Univ of California Press.
- Horzum, Ş. (2018). Erkek ve erkeklik çalışmaları: sorunsaldan kuramsala. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 75-101.
- Işık, G. (2018). SANALDAN SOKAĞA "KUDÜS FİLİSTİN'İN BAŞKENTİDİR VE ÖYLE KALMALI" HAREKETİ. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 157-172. Hazirzn 2020 tarihinde dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/471142> adresinden alındı
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). "Türkiye’de Değişen Siyasal Konjonktür, Değişen Göç ve İskan Politikaları". *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere Mirekoc Araştırma Raporları* (s. 77-136). içinde İstanbul: Tübitak.
- İnal, A. (1995). "Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu". *Toplum Ve Bilim*(67), 111-135.
- İnal, A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları .
- İnce, H.O. (2011). Almanya’da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış. *Bilig*(58), 173-202.
- Kale, B. (2015). "Zorunlu Göçün 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Etkileri. M. M. Erdoğan, & A. Kaya içinde, *Türkiye’nin Göç Tarihi, 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kendir Gökcan, E. (2019). Avrupa'ya Göç Sonrası Türkiye Kökenli Erkeklerin Erkeklik Pratikleri: İngiltere Örneği . *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Kesici, E. (2008). Yoksulluğun Medyada Temsili: Gazete Haberleri . *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Kıral, B. (2020). NİTEL BİR VERİ ANALİZİ YÖNTEMİ OLARAK DOKÜMAN ANALİZİ. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 170-189.
- Kızılcık, A. . (2021). “Türk Dizilerindeki Farklı Erkekliklerin Temsili: Masumlar Apartmanı, Menajerimi Ara Ve Elli Metrekare Dizilerinin Söylem Analizi Yöntemiyle İncelenmesi”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Kolukırık, S. (2009). Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü: Medya Politikası Üzerine Bir Değerlendirme. *Gaziantep Dergisi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Korkmaz, M. ve Avcı, A. İ. (2020). Göç Edinilen Ülkedeki Çalışma Yaşamının Göçmen Erkeklerin Sağlığı Üzerine Etkileri Ve Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(1), 157-161.
- Kottakâs, C. P. (1994). *Anthropology: The Exploration Of Human Diversity And Cultural Anthropology* . McGraw-Hill.: No. Nc157.
- Kurt, H. (2006). Göç Eğilimleri Ve Olası Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 148-178.
- Lee, E. S. (1966). A Theory Of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lippmann, W. . (1998). *Public Opinion: With a New Introduction by Micheal Curtis*. New Branswick and London: Transaction Publishers.
- Lortoğlu, C. (2019). " Beklenmeyen Misafir": Suriyeli Mültecilerin Medyada Temsili. *Marmara Üniversitesi*.
- Mahler, S. J. (2001). Gendered geographies of power: Analyzing gender across transnational spaces.
- Maral, E. (2004). “İktidar, Erkeklik ve Teknoloji” . *Toplum ve Bilim*(101), 127-143.
- Marshall, G. (1994). *The Concise Oxford Dictionary Of Sociology* . New York: Oxford.
- McQuail, D. ve Windahl, S. (2015). *Communication Models: For The Study Of Mass Communications*. Routledge.

- McQuail, D. (1994). *Mass communication theory: An introduction*. London: Thousand Oaks, New Delhi: SAGE.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mora, N. (2008). Üçüncü sayfada Türk toplumu. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-15.
- Morokvasic, M. (2014). Gendering migration. *Migracijske i etnicke teme*, 355- 378.
- Nawyn, S. J. (2010). Gender and migration: Integrating feminist theory into migration studies. *Sociology Compass*, 4(9), 749-765.
- Noelle-Neumann, E. (1998). *Kamuoyu Suskunluk Sarmalının Keşfi*. (M. Özkök, Dü.) Ankara: Dost.
- Oğuz, G. Y. . (2012). Televizyon Haberlerinde Temsil Sorunu: Kadınlar Haberin Neresinde? . Ö. Özer içinde, *Haber Eleştirmek* (s. 217-247). Konya: Literatürk Yayınları.
- Oral Evren, B. (2020). TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ HABERLERİ VE GAZETECİLERİN HABER ÜRETİM PRATİKLERİ. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı*.
- Özbay, F. (2012). "Türkiye'de Ev Emeginin Dönüşümü": Ondokuzuncu Yüzyılda Ev Kölelerinden Günümüzdeki Kaçak Göçmen İşçilere". M. v. Makal, & A. v. Makal (Dü.) içinde, *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emegi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Özcan, D. E. (2016). Çağdaş öç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş Ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Özdemir, M. (2008). Türkiye'de İç Göç Olgusu: Nedenleri Ve Çorlu Örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Özer, Ö. . (2011). *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram Ve Bölgesel Bir Uygulama*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

- Pandır, M., Efe, İ. ve Paksoy, A.F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*(24), 1-26.
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods Publications*. London: Sage.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. v. Bütün, Dü.) Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, H. . (2019). Medyada kadın ve temsil biçimi: TV dizileri üzerinden bir tartışma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 77-96.
- Potter, R. B. (2004). *Geographies of Development (second edition)* . London and New York: Pearson/Prentice Hall.
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: İmkânsız İktidar – Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sayın, Y., Usanamaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu Ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Scott, J. W. . (2007). *Toplumsal Cinsiyet; Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. (T. A. Kılıç, Dü.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler/ Değişen Erkekler*. (V. Ersoy, Dü.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sezer Şanlı, A. (2019). “Kültür Çalışmaları Ve Feminizm Bağlamında Erkeklik Çalışmalarına Dair Bir Literatür Analizi”. *İmgelem*, 3(5), 287-304.
- Sezer, A. ve Şanlı, C. (2017). Coğrafya Öğretim Programında Ve Ders Kitaplarında Göç Olgusu. *Marmara Coğrafya Dergisi*(36), 16-25.
- Şadan, N., Uğurel, I. ve Güney Şeker, S. (2019). Türkiye’de Ulusal Düzeyde Yayınlanan Gazetelerdeki Matematikle İlgili Haberler Üzerine Bir İçerik Analizi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(47), 96-115.
- Şakacı, B.K. (2020). Türkiye’nin Göç Ve İskân Politikaları: 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu İncelemesi. *Journal Of Public Administration And Policy /Kamu Yönetimi Ve Politikaları Dergisi*, 1(3), 36-57.
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu Ve Türleri: Kavramsal Bakış. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 269 - 289.

- Şen, F. (2017). Bir “Öteki” Olarak Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Anaakım ve Alternatif Medya Temsilleri. *Atatürk İletişim Dergisi*(12), 27-39.
- Taş, O. (2017). *İletişim, Medya ve Kültür* . Ankara: Ütopya Yayınları.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç Ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Topuz, S. K., ve Erkanlı, H. . (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi. *Alternatif Politika*, 8(2), 300-321.
- Türkyılmaz, A. (1998). “*Doğu Ve Güneydoğu’dan Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları*” . Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Urk, M. (2010). Göç olgusu bağlamında mülteciler,sığınmacılar ve insan hakları. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. ve Kalfa, A. (2009). “Göçün Kadınlaşması Ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri”. *Fe Dergi*, 1(2), 13-28.
- Varol, S. F. (2014). Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü. *The Journal of Academic Social Studies*(26), 301-313.
- Wakili, J. (2021). Türk Basınında Afgan Mülteci Ve Göçmenlerin Temsili. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, Ç. (2015). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar Ve Ekonomik Şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), 50–60.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* . Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2016). “Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikaları Çerçevesinde Göç Ve Göç Politikaları (1921-1960)” . *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(24), 273-301.
- Yıldız Levent, H. (2015). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Gaziantep Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*.

- Yılmaz, D. Ö. . (2019). Türkiye'de Ulusal Medyada Suriyeli Sığınmacıların Temsili. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.*
- Yılmaz, L. ve Baykal, S. (2020). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Bağlamında Türkiye'nin Yeni Göç Siyaseti. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 633-652.
- Yılmaz, T. (2015). *Türkiye'nin "Misafirleri": Medyada "Suriyelilerin" Temsili*. Mayıs 2020 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/326191358> adresinden alındı
- Yurdakul, H. (2019). "Damgalama Ve Çerçeveleme Boyutlarıyla Yazılı Basında Suriyeli Göçmenler". *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*
- Yücebaş, M. (2015). Gaziantep Yerel Basınında Suriyeli İmgesi: Yeni Taşranın Yeni Sunkunları: Suriyeliler. *Birikim Dergisi*(311), 38-47.
- Yüksel, A. N. (1999). Toplumsal Cinsiyet Olgusu Ve Türkiye'deki Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Televizyon Dizilerindeki Yansıması. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*(16), 67-81.
- Zeybekoğlu, Ö. . (2009). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*
- Zeyrek, D. (2009). *"Söylem ve Toplum", Söylem Üzerine*. Ankara: ODTÜ Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

- http-1: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
(Erişim Tarihi: 10 Şubat 2020)
- http-2: <https://sozluk.gov.tr>
(Erişim Tarihi: 10.12.2020)
- http-3: [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)
(Erişim Tarihi: 05.01.2021)
- http-4: <http://goc-cesitleri.nedir.org>.
(Erişim Tarihi: 15.04.2021)

http-5: <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

(Erişim Tarihi: 15.04.2021)

http-6: http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/v._b%C3%B6l%C3%BCm.pdf.

(Erişim Tarihi: 10.06.2021)

http-7: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

(Erişim Tarihi: 11.06.2021)

http-8: <https://www.unhcr.org/tr/genel-bakis-2>

(Erişim Tarihi: 15.06.2021)

http-9: [https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm#:~:text=MADDE%201%20%E2%80%93%20(1)%20Bu,M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BCn%C3%BCn%20kurulu%C5%9F%2C%20g%C3%B6r%C3%BCv%20)

[2.htm#:~:text=MADDE%201%20%E2%80%93%20\(1\)%20Bu,M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BCn%C3%BCn%20kurulu%C5%9F%2C%20g%C3%B6r%C3%BCv%20](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm#:~:text=MADDE%201%20%E2%80%93%20(1)%20Bu,M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BCn%C3%BCn%20kurulu%C5%9F%2C%20g%C3%B6r%C3%BCv%20)

(Erişim Tarihi: 22.07.2021)

http-10: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>

(Erişim Tarihi: 22.07.2021)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Neslihan ÖZTÜRK ŞEN

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim

Y. Ls 2017 Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji
Anabilim Dalı

Ls. 2013 Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Lise 2009 Ortaköy Zübeyde Hanım AKML, Radyo ve Televizyon